

Fredagen den 28 januari

Kl. 09.00–14.24

§ 1 Särskild debatt om hedersrelaterat våld och förtryck

*Särskild debatt om
hedersrelaterat våld
och förtryck*

Anf. 1 JUNO BLOM (L):

Fru talman! I SVT berättade en flicka att hon låsts in och misshandlats med tillhyggen under natten, då pappan upptäckt att hon har en pojkvän: ”Han frågade mig om jag var rädd. Sen slog han mig mot huvudet och sa att han skulle döda mig med kökskniven.”

En annan flicka – hon vill inte bli bortgift – berättar: ”Mamma sa: ’Istället för att förstöra mitt liv kan du hellre dö.’ Hon satte mig i duschen med iskallt vatten. Sedan slog hon mig med en metalslev på smalbenen. Och med en mobilsladd över ryggen som om jag var en slav.”

Detta sker i Sverige.

Lagstiftningen finns men skyddar inte offren. Starka brandtal på Fadimes minnesdag räcker inte och minskar inte utsattheten. Vi måste konfrontera förtrycket. Vi kan bättre och har alla förutsättningar. Liberalerna vill och kan ta ansvar. Därför har vi begärt denna debatt.

Anf. 2 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi säger ju ofta att våra barn är en gåva, och det är de ju på sätt och vis, men vi äger dem inte. Vi äger inte våra barn. De är inte bara något slags bihang till familjen, utan de är egna individer och de har egna rättigheter. Detta har varit en utgångspunkt för svensk barn- och ungdomspolitik i decennier, ända sedan Sverige för 50 år sedan bröt upp från det gamla konservativa förhållningssätt som gick ut på att familjen skulle styras av ett manligt familjeöverhuvud som kunde styra och ställa lite som han själv ville.

De gamla konservativa värderingarna fick ge vika för en progressiv familjepolitik som utgick från individens rättigheter. Det ledde till en enorm frigörelse för kvinnor, naturligtvis, men också för barn och ungdomar. Det var socialdemokratin som gick i bräsch för den utvecklingen.

Barns och ungdomars rättigheter är odelbara, och de ska respekteras. Det spelar ingen roll vilken härkomst du har, vilket språk du talar eller vilken religion du tror på. Du har rätt att själv välja väg i livet, att själv välja kärlek och livspartner och själv välja vem du ska gifta dig med när den tiden kommer. Vi som samhälle har en skyldighet att upprätthålla dina rättigheter.

Trots detta är hedersrelaterat våld och förtryck något som drabbar väldigt många flickor och pojkar i Sverige och som begränsar dem, förstör

deras barndom och ofta märker dem för livet. Det är en särskilt vederstygglig brottslighet eftersom gärningsmännen är de som egentligen har till uppgift att skydda dig, att stödja dig och att hjälpa dig ut i livet. Men i stället begår de dessa brott mot dig. Det kan vara dina föräldrar. Det kan vara dina bröder. Det kan vara dina kusiner.

Här kan vi som samhälle inte lägga fingrarna emellan. Lagen gör inte halt framför hemmets tröskel. Tvärtom! Samhället har ett särskilt ansvar för att bekämpa också de här brotten och försvara dessa barns och ungdomars rättigheter.

Vi har vidtagit en rad åtgärder på senare år för att skärpa lagstiftningen och intensivt rättsväsendets insatser mot hedersrelaterade brott. Vi har infört en särskild straffskärpningsgrund, så att brott med hedersmotiv ska straffas hårdare. Den används nu av domstolarna. Det växer fram en allt strängare praxis.

Vi har infört utreseförbud för barn och ungdomar som riskerar att föras utomlands för att könsstympas eller giftas bort. Det började tillämpas redan första veckan som det var infört. Här har det funnits ett stort behov.

Vi har skärpt barnäktenskapsbrottet, så att det nu räcker med att en vårdnadshavare tillåter att ett sådant äktenskap genomförs för att dömas. Det kan bli upp till fyra års fängelse för det. Vi har sett till att utländska barnäktenskap inte längre kan godkännas i Sverige, och vi har stoppat möjligheten att få dispens för att gifta sig om man är under 18 år.

Vi har sett till att polisen har kunnat rekrytera 350 utredare med särskilt fokus på utsatta brottsoffer, där ju hedersbrotten är en del. Vi har sett till att åklagarna har prioriterat de här brotten. Man har nu utsett 66 åklagare med särskild kompetens för de här brotten.

Vi har permanentat och kraftigt ökat stödet till Sveriges tjej- och kvinnojourer. Vi har ökat UD:s insatser för att kunna få hem barn och ungdomar som förts utomlands för att giftas bort, och vi har gått in med nästan en halv miljard kronor för att subventionera kommunernas omhändertagande av barn och ungdomar som far illa.

Detta är bara några axplock av allt det vi har gjort. Nästa steg är att inrätta ett särskilt hedersbrott med en egen straffskala för att ytterligare kunna få upp straffen för de brotten. Det liknar det vi socialdemokrater gjorde för 20 år sedan, när vi drev igenom lagen om kvinnofridskränkning för att få upp straffen när det gäller våld mot kvinnor. Det blev mycket framgångsrikt, och nu vill vi göra samma sak när det gäller hedersbrotten.

Jag kan försäkra att vi kommer att fortsätta att driva igenom reformer för att bekämpa och förebygga hedersbrott. Hedersförtryck har ingen plats i det svenska samhället.

Anf. 3 JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Hedersrelaterat våld och förtryck sker varje dag i vårt land. Det drabbar inte alla människor och det finns inte överallt, men omfattningen har ökat. Problemen är större än tidigare, och det finns också ett omfattande mörkertal.

I Sverige ska friheten gälla alla människor, kvinnor som män, unga som gamla. Beslut om det egna livet och den egna kroppen ska fattas av den enskilde, inte av självutnämnda moralpoliser som sprider en lära som är både förlegad och förtryckande, särskilt mot kvinnor, även om också killar kan drabbas.

Ingen människa, oavsett kön eller härkomst, ska få sin frihet beskuren av närmast medeltida normer. Det talas om att familjens heder ska upprätthållas genom att tvinga andra att leva på ett visst sätt och efter dessa förlegade normer. Men i verkligheten finns ingen heder över huvud taget i hederskulturen. Det finns bara skam.

Hederskulturen hör inte hemma i Sverige. Den är förlegad, den är kränkande mot kvinnor och den ska bekämpas med alla tillgängliga medel. Här måste rättsväsendet kliva fram och lagföra dem som ägnar sig åt detta. För en sak ska stå helt klar: Den som ägnar sig åt att upprätthålla hedersförtrycket ska veta att man i Moderaternas Sverige begår ett väldigt allvarligt brott och att det kommer att få kännbara konsekvenser.

Vi moderater har lagt fram ett stort antal förslag på det här området. Det behövs en egen brottsrubricering för hedersbrott. I dag finns inget sådant specifikt brott i brottsbalken, även om en del brott som sker i hederns namn är kriminaliserade.

Något som på senare tid alltmer har uppmärksammats är förekomsten av så kallade moralpolisier. Kvinnor bosatta i förorter berättar att de tvingas följa informella regler som upprätthålls av män, och även i viss mån av kvinnor, bosatta i området. Det kan handla om en kvinnas rörelsefrihet, hennes val av kläder och vilka hon umgås med. Det rapporteras om kvinnor som inte tillåts att gå och handla i butiker. Ja, de får inte ens delta i allmänna val och använda sin demokratiska rösträtt.

Moderaterna vill därför genom ett särskilt brott, olaga frihetsbegränsning, kriminalisera att någon genom tvång eller otillbörliga påtryckningar förmår någon att följa regler och instruktioner som syftar till att upprätthålla en viss persons eller grupps heder. Brottet ska kunna leda till fängelse i tre år.

Vi vill även kartlägga förekomsten av självutnämnda så kallade moralpolisier, som upprätthåller informella regler genom ovälkomna påtryckningar. Det bör även införas en möjlighet att förbjuda moralpolisier på offentliga platser genom tillträdesförbud.

Friheten, fru talman, ska gälla alla människor i vårt land. Hederskulturen är avskyvärd. Den har ingen som helst plats i Sverige. Det är dags att gå från ord till handling.

Anf. 4 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag skulle vilja börja med att tacka Liberalerna, inte för deras politik i regeringsställning under Reinfeldtåren som bidrog till skapandet av den utbredda hederskultur vi ser i Sverige i dag, utan för att de begärde denna debatt som möjliggör för mig att belysa vilket ansvar övriga partier har för hedersförtryck i vårt land.

Vi har en situation i Sverige i dag där Socialstyrelsen uppskattar att tiotusentals flickor kan ha blivit utsatta för könsstympning. Redan 2009 uppskattades det att 70 000 personer mellan 16 och 25 år inte fick välja vem de skulle gifta sig med. Och vi har alla kunnat följa nyhetsrapporteringen kring alldeles för många mord som begåtts i hederns namn.

Det är inte så att dagens situation inte gick att förutse och att det var helt omöjligt för styrande politiker att greppa vilka konsekvenser deras politik skulle kunna få. Sverige har under decennier drabbats av den massinvandring som övriga partier har vetat om, accepterat och aktivt verkat för. Massinvandring från länder väsensskilda från Sverige utifrån en

mängd faktorer, däribland synen på jämställdhet, kvinnans rätt till sin egen kropp, barnaga, barnåktenskap, hederskultur och mycket annat, har föga förvånande påverkat Sverige ytterst negativt.

Denna fullständigt ansvarslösa invandring, som från dag ett har belastat och för all överskådlig framtid kommer att belasta Sverige ekonomiskt, kulturellt och socialt, utgör dock inte hela beskrivningen av bakgrunden till dagens problembild. Invandringen har nämligen kompletterats med en kravlös integrationspolitik. Migranter har uppmanats att bibehålla sina kulturella särdrag snarare än att ta efter våra normer och värderingar. Därigenom har man möjliggjort det hedersförtryck vi i dag ser. Konsekvensen är att detta har brett ut sig i landet.

Från början var vi ensamma om att förstå att teorin om det mångkulturella samhället står i konflikt med alla värden vi annars håller heliga i Sverige. I dag har fler förstått och kanske själva fått uppleva massinvandringens och den kravlösa integrationspolitikens baksidor.

Fru talman! Efter denna inledning hoppas jag få höra övriga partier tillstå sin skuld för det hedersförtryck som tillåtit sätta sina klor i Sverige. Jag återkommer i nästa anförande med våra förslag på lösningar.

Anf. 5 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Liberalerna för att de har initierat denna debatt som handlar om en av vår tids viktigaste frågor. Det är en katastrof, en skymf, ett svek – som Sverige medverkar till – att tusen och åter tusen unga kvinnor utsätts för detta. Också unga pojkar och män utsätts, men i mitt anförande kommer jag att referera till kvinnor.

”Så länge jag har jobbat här har vi haft problem med barn som försvinner från skolan. Det har blivit en del av vår vardag.” Orden kom från rektorn på en skola utanför Norrköping i höstas. Sex elever, sex barn som bor i Sverige, var borta utan att skolan eller någon annan visste varför. Elever som inte dyker upp efter sommarlovet är inget nytt. Det händer i stora som små kommuner runt om i Sverige, och då måste skolan vara rustad för att kunna agera.

SVT rapporterade före jul om skrämmande uppgifter om hedersvåldets rätta ansikte. Det var vittnesmål som jag knappt klarar att återge om regelrätt misshandel, tortyr och kränkningar.

Dagens LVU-lagstiftning finns för att skydda barn och unga från våld, hot och skadliga miljöer. Den finns inte till för att man ska flytta barn från en hotfull miljö till en annan. SVT rapporterade att unga som utsätts för våld i hederns namn vid ett flertal tillfällen placerats på låsta Sis-hem – Statens institutionsstyrelse. På Sis-hem finns också missbrukare och unga kriminella. Är det ett lämpligt skydd för en ung kvinna, ett brottsoffer, som utsätts för våld? Nej, bättre kan vi, Sverige.

Fru talman! Ett samhälle som tillåter ett parallellt värderings- och normsystem där barn och unga riskerar att bli bortförda på uppfostringsresor, att bli könsstympade eller att bli bortgifta är inget bra samhälle. De vuxna i barnens närhet måste tidigt förmås att stå upp för sina barns rättigheter i enlighet med svensk lag, en lag där barnkonventionen är grunden.

Hedersförtrycket är inte likt något annat våldsutövande. Medan andra brottsoffer kan vända sig till sin familj eller sina vänner för stöd är det i hedersförtryckets namn just det nätverket som utgör hotet, inte stödet. Inte

bara familjen utan hela bekantskapskretsen utgör ett hot. Om samhället inte finns där som stöd finns ingen alls. De unga tjejerna står då ensamma.

Det krävs ett politiskt ledarskap som inte räds att slå ned på de patriarkala strukturerna, som är grunden för detta kvinnoförtryck. Vi behöver rusta och ta hjälp av det civila samhället. Det är på fotbollsträningen, på fikarasten på jobbet och i kören som tecknen på att friheten är begränsad kan dyka upp. Då måste alla veta vilka frågor som ska ställas och vem man ska ta hjälp av.

Ansvar för att bekämpa våld i nära relationer och hedersvåld ligger dock fullt ut på det offentliga, liksom ansvaret för att garantera att brottsoffren får det stöd de har rätt till. Och det stödet ges inte bäst på ett Sis-hem.

Anf. 6 GUDRUN NORDBORG (V):

Fru talman! Vänsterpartiet tar hedersrelaterat våld och förtryck på mycket stort allvar. Jag och flera partikamrater har kommit nära kvinnor som utsatts och har agerat för att skapa skydd och stöd. För mig som Umebo bidrog också mordet på Sara 1996 till detta.

Vänsterpartiets ambition är att det hedersrelaterade våldet ska motarbetas så effektivt som möjligt. Lagstiftningen måste vara smart för att hindra kontrollerande beteenden. Vi vill bygga vidare på det förslag som Svea hovrätt nyligen har gett i sitt remissvar om en alternativ brottsbeteckning: grov självbestämmandekränkning. Så lägger vi fokus på brottens innebörd för offret. Det centrala måste vara de kränkningar som påtvingade begränsningar innebär, inte gärningsmannens uppfattning. Så var också tankarna bakom de banbrytande kvinnofridskränkningssbrotten.

Vårt förslag stämmer också med Istanbulkonventionen. Där avstod den rättsliga expertisen från att formulera ett brott utifrån hedersmotiv. De menade bestämt att det inte var möjligt på ett rättssäkert sätt.

Vänsterpartiet vill bygga vidare på hovrättens förslag om att kriminalisera gärningar där man påtvingar någon ett visst kulturellt eller religiöst betingat levnadssätt. Och vi vill förstärka det genom att också inkludera gärningar där man påtvingar någon ett annat liknande normativt betingat levnadssätt. Här ingår våld i hederns namn men också annat normativt tvång i till exempel religiösa samfund, sekter eller andra grupper som lever under starka normativa föreställningar.

Det är alldeles för många som inte tillåts leva sitt liv i frihet nu. Vi får aldrig glömma Fadimes ord här i riksdagen, där hon markerar det som borde vara självklart: Oavsett kultur och kulturell bakgrund bör det för varje kvinna vara självklart att få välja det liv hon önskar sig.

De orden ska gälla för alla. Så vill Vänsterpartiet bygga en seriös våldsförståelse som utgår från brottsoffrens upplevelser av våld och förtryck och markerar gärningsmannens ansvar. Så vill vi motverka och motarbeta våld och förtryck.

Anf. 7 SOFIA DAMM (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att rikta ett stort tack till Liberalerna som har initierat denna viktiga debatt. Jag måste bara få säga att den kunskap och det driv som Juno Blom har tagit med sig in i politiken efter alla år i arbetet mot hedersförtryck vid länsstyrelsen i Östergötland är ovärderligt.

Det har alltså gått 20 år sedan Fadime Sahindal mördades av sin egen pappa i ett fruktansvärt hedersmord. Bara några månader innan hon dog höll hon ett tal i riksdagen som hon avslutade med: ”Oavsett vilken kulturell bakgrund man har bör det vara en självklarhet för varje ung kvinna att både få ha sin familj och det liv man önskar sig. Men tyvärr är det ingen självklarhet för många tjejer. Och jag hoppas att ni inte vänder dem ryggen, att ni inte blundar för dem.”

Jag tror att vi alla skulle vilja stå här i dag och berätta hur vi 20 år senare inte vänt dem ryggen, inte blundat, utan att vi i stället med kraft och mod och många åtgärder har lyckats minska hedersproblematiken i Sverige. Men det kan vi inte säga. Vi har inte vänt utvecklingen, fru talman.

Hade vi vänt utvecklingen hade inte Socialstyrelsen bara för ett par år sedan gett ut en broschyr med titeln *Information till dig som är gift med ett barn*. Vi hade inte hört förtvivalade lärare berätta att när skolan börjar på hösten saknas flera elever. Vi hade inte haft hedersnormer på tolv av tretton undersökta förskolor i Malmö.

Det har gått 20 år, och hederskulturen fortsätter att förtrycka både unga kvinnor och män i Sverige. Ungdomsstyrelsen gjorde 2009 en undersökning som visade att 70 000 svenskar inte får välja vem de ska gifta sig med. År 2014 gjorde polisen en kartläggning som visade att över 100 000 svenskar lever under hedersförtryck. År 2017 uppskattade forskare vid Stockholms universitet att 240 000 personer lever under hedersförtrycksliknande former i Sverige.

Fru talman! Även om det har skett ett stegvist tillnyktrande och flera viktiga politiska förslag har klubbats går det för långsamt. Det är för många som har relativiserat, legitimerat och ursäktat hedersförtrycket, märkligt nog ofta samma personer som så starkt försvarar kvinnors rättigheter i utvecklingsländer, som deras rätt till preventivmedel och säkra aborter, men som helt ignorerar att kvinnor förtrycks även här av samma kulturella normer.

Högtidstalen i utrikesdeklarationer å ena sidan – stängda ögon för parallellsamhällen å andra sidan. Men tro inte för en sekund att människor inte existerar bara för att vi inte ser dem.

Anf. 8 JUNO BLOM (L):

Fru talman! Hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt problem i vårt land, och för att lösa det måste vi förstå. När vi förstår de utsattas verklighet tar vi in vad de faktiskt ska skyddas ifrån. Våra lagar och synen på barns och kvinnors rättigheter skiljer sig avsevärt från länder som vi har haft en stor migrantström från. Ändå saknas samtal om kraven och förväntningarna på dig som förälder i ett nytt land.

Hedersförtrycket börjar i förskoleåldern. En rapport från Malmö beskriver föräldrars krav på könssegregering och hur små barns kroppar sexualiseras. De vägrar att låta sina döttrar få sitta i knäet på förskolepersonal om det är en man. Det handlar om krav på bröder som ska kontrollera systrar, indikationer på att kusinäktenskap redan är planerat, oro för att könsstympning har skett och barn som blir slagna.

Personalen saknar handledning. De navigerar mellan styrdokument som å ena sidan säger att förskolan ska stärka barn i deras kultur och ursprung och å andra sidan säger att förskolan ska upprätta demokratiska normer och värderingar. På den ena sidan gatan driver vi på för genus-

medvetna förskolor. På den andra sidan tvingas små flickor att bära slöja. Så uppstår parallellsamhällen.

Kravet på segregerad undervisning i skolan löser vi sedan med anpassning till hederskulturens normsystem. Vi står nämligen upp för barns, kvinnors och hbtq-personers rättigheter så länge ingen är emot dessa rättigheter. Men när vi möter motstånd vacklar vi och anpassar oss.

Barnkonventionen blir lag. Vi beslutar att barn med stigande ålder ska få ökat utrymme att fatta beslut som sitt liv. Samtidigt accepterar vi att flickor i tonåren förbjuds att ha relationer och vänner.

Könsstympling är allvarlig kriminalitet, men vi blundar för att könsstympade flickor lider i sin ensamhet, har svårt att kissa och bär på trauma.

Vi lagstiftar om möjligheten att utfärda utreseförbud. Ändå gapar stolar tomma i klassrummen när barn förts ut ur landet.

Vi äger rätten till vår sexualitet. Ändå ser vi på när bröder tvingas kontrollera sina systrar för att garantera oskuldskravet.

Vi har en lagstiftning mot tvångsäktenskap och barnäktenskap. Ändå tvingas barn och unga in i äktenskap, i vissa fall med en kusin.

Vi lyckas inte döma förövarna. De är fria. Flickor som söker hjälp för att de vill få tillgång till sin frihet blir i stället inlåsta på statens låsta boenden. För andra är insatserna näst intill obefintliga, och hedersvåldet kan fortsätta.

I vissa fall får de utsatta stöd och skydd, men insatserna till de utsatta liknar ett tombolalotteri. Regeringen och ansvariga statsråd ser på och låter det ske.

Anf. 9 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! De ord som vi i Miljöpartiet skrev i vår första rapport om åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck för tio år sedan är lika aktuella och viktiga i dag.

”Miljöpartiet anser att mänskliga rättigheter inte är kompromissbara. Friheten att fritt utforma sitt liv är en mänsklig rättighet. I den friheten ingår rätten till självbestämmande och möjligheten att uttrycka sin kärlek, sexuella läggning och könsidentitet utan rädsla för diskriminering eller straff. Det här är grundläggande för Miljöpartiets politik.”

Vi kan inte acceptera bakslag för jämställdheten. Barns rättigheter gäller alla barn, och för att stärka barns rättigheter i Sverige har vi i Miljöpartiet gjort barnkonventionen till lag.

Det hedersrelaterade våldet och förtrycket går stick i stäv med mänskliga rättigheter, kvinnors rättigheter, hbtqi-personers rättigheter och barns rättigheter. Sexualisering av barn i förskola och skola står i bjärt kontrast till och är oförenligt med läroplanens skrivningar om jämställdhet och motverkande av traditionella könsmonster. Individens frihet att utvecklas fullt ut måste stå i centrum.

För 20 år sedan mördades Fadime Sahindal av sin far. Hedersmord är det yttersta förtrycket i hederns namn – det yttersta uttrycket. Men långt före en förälder mördar sitt barn finns samhällsinstanser som har sett och hört. Fadime vittnade själv, här i riksdagen, om sin situation.

Vi politiker har ett ansvar att rusta varenda människa som möter barn, från förskolan, skolan, socialtjänsten och polisen – varenda myndighet – till att ha den kompetensen. Vi behöver oförtröttligt motverka grunden till

Prot. 2021/22:61
28 januari

*Särskild debatt om
hedersrelaterat våld
och förtryck*

förtrycket och förändra normerna. Det går att göra. Vi har sett det förut i kampen för jämställdhet och mot patriarkala strukturer i vårt samhälle, och vi i Miljöpartiet tänker inte ge upp förrän varje barn får sin rätt att välja sitt eget liv tillgodosedd.

Anf. 10 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag tackar för en intressant inledande omgång i debatten.

Till att börja med kan jag inte låta bli att reagera på det magstarka hyckleriet i Sverigedemokraternas inlägg. Sanningen är den att om Sverigedemokraterna hade fått bestämma skulle ni ha kastat ut alla de tjejer och pojkar som är förtryckta. Om Sverigedemokraterna hade fått bestämma hade Fadime aldrig fått stanna i Sverige. Ni skulle ha kastat ut henne. Jag säger återigen att det inte är hedersbrotten som Sverigedemokraterna är emot, utan det är invandrarna.

Det är tack vare att barnen och ungdomarna har kunnat komma till ett land, Sverige, präglad av socialdemokratiska progressiva värderingar, präglad av frihet och jämlikhet, som de över huvud taget har haft en chans att bryta sig loss från förtrycket. Om de hade kastats ut tillbaka till sina hemländer hade de aldrig haft den möjligheten.

Fadime var en sådan tjej. Jag minns mycket väl mordet för 20 år sedan. Jag var ledamot i kammaren, och jag satt i justitietskottet med bland annat Nalin Peggul, socialdemokratisk ledamot. Hon var Fadimes vän och stöd under många år. Om ni inte har läst Nalin Pegguls artikel i Expressen i förra veckan, gör gärna det. Där tecknar hon bakgrunden till mordet.

Fadime var socialdemokrat – SSU:are. Arbetarrörelsen gav henne den kraft som hon behövde för att bryta sig loss. Hon är ett exempel, och det finns tusentals andra som har klarat av att med stöd och hjälp från andra, inte minst från föreningslivet, bryta sig loss från hederstrukturerna. Detta bygger på att de över huvud taget får vara i Sverige. Om Sverigedemokraterna hade fått bestämma skulle man ha gett sig på brottsoffren. Då skulle flickorna och pojkarna inte haft en chans att bryta sig loss.

Jag välkomnar också allianspartiernas engagemang, och det finns en hel del bra förslag. Men jag kan inte låta bli att konstatera att det som har hänt på området har hänt under den här regeringen. Under allianspartiernas åtta år vid regeringsmakten hände ingenting. Jag kan inte komma på en enda reform som allianspartierna drev igenom när det gäller hedersbrott.

Nu finns straffskärpningsgrunden, och det finns 350 nya utredare. Nu finns barnnäktenskapsbrottet och utreseförbudet. Om några veckor läggs en proposition fram om ett särskilt hedersbrott. Jag ser fram emot att fortsätta reformarbetet.

Till den kommande debatten vill jag skicka med en fråga om problemet med de religiösa friskolorna. Högern har ju backat upp dem och har varit med om att driva fram dem. Vi socialdemokrater är emot den utvecklingen eftersom vi anser att de låser in flickorna och pojkarna i gamla konservativa strukturer. Hur tänker ni göra med de religiösa friskolorna?

Anf. 11 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Jag tycker att justitieministern ska fundera över sin egen gärning under tiden i opposition. Det var inte så att Socialdemokraterna i allmänhet eller Morgan Johansson i synnerhet var särskilt pådrivande i dessa frågor. Tyvärr var det snarare mycket en utveckling åt det rakt mot-

satta hållet, det vill säga att försöka stigmatisera dem som lyfte upp problemen. Det var så det såg ut. Sent ska syndaren vakna.

Låt oss nu tala om framtiden. Vi vet att det finns problem med självutnämnda moralpolisier som helt enkelt arbetar systematiskt för att tvinga människor in i hederskulturen och upprätthålla de närmast medeltida normerna.

Vi har från Moderaternas sida lagt fram förslag om att helt enkelt införa ett nytt brott på detta område, som kan ge tre års fängelse, och även göra en kartläggning av omfattningen av just moralpoliserna. Jag undrar varför Socialdemokraterna har röstat nej till förslaget.

Anf. 12 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S)
replik:

Fru talman! Det är ren lögn att påstå att vi inte drev frågorna i opposition. Jag var ordförande i justitieutskottet 2010–2014, och vi gick till val på straffskärpningsgrunden. Och det är den straffskärpningsgrunden som vi nu har genomfört.

Jag kommer mycket väl ihåg diskussionerna som fördes då. Jag nämnde tidigare den socialdemokratiska ledamoten Nalin Pekgul. Hon drev dessa frågor hårt under många år. En annan person som drev frågor om hedersbrott och straffskärpningsgrunder är Arhe Hamednaca, som satt för Socialdemokraterna i justitieutskottet. Han hade en bakgrund i Fryshuset och hade jobbat mycket med flickor och pojkar som hade utsatts för hedersrelaterade brott.

Stå inte här, Johan Forssell, och påstå att vi socialdemokrater inte drev frågan när vi var i opposition. Problemet var att det inte hände någonting i det regeringskansli där Johan Forssell själv satt. Jag kan inte nämna en enda reform som Moderaterna lyckades driva igenom under sina alliansår.

Den andra frågan återkommer jag till i nästa replik.

Anf. 13 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Det blev inget svar på frågan, utan det blev ännu en lång historieskrivning om hur bra Socialdemokraterna är och hur dåliga alla andra har varit. Det kanske säger någonting om regeringens politik.

Jag ska läsa ett citat för Morgan Johansson:

”Vi kan aldrig acceptera att det finns moralpolisier i vissa stadsdelar som har synpunkter på hur kvinnor och flickor klär sig och vilka beslut de tar om sina liv. Socialdemokraterna har inte tagit det här på tillräckligt stort allvar.”

Det är inte mina ord, utan det är Magdalena Anderssons ord. Jag vill gärna upprepa frågan. Om nu moralpoliserna är ett så stort problem, varför, Morgan Johansson, har ni röstat nej till förslag om att kartlägga omfattningen och att förbjuda dem? Varför?

Anf. 14 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S)
replik:

Fru talman! Moralpolisfrågan ska ses i sitt sammanhang. Det är fråga om förtryck som handlar inte bara om heder utan också om det allmänna förtrycket mot kvinnor.

I 40-punktsprogrammet om mäns våld mot kvinnor ser man över kriminalisering av psykiskt våld och kontrollerande beteende. Det är en del av 40-punktsprogrammet.

Att vi har röstat nej till just det delförslaget här handlar om att vi har ett mer långtgående förslag i 40-punktsprogrammet. Det handlar inte bara om heder utan också om hur män, och andra, över huvud taget försöker kontrollera klädsel, vem man träffar och de sociala sammanhang man ingår i. Där borde Johan Forssell läsa på. Jag trodde att han visste att denna fråga finns med i vårt 40-punktsprogram.

Nämn en enda reform, Johan Forssell, som Moderaterna har drivit på i fråga om hedersbrott.

Anf. 15 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Att hedersförtryck är ett utbrett problem, det vet vi. Exakt hur många som drabbas, på vilket sätt och i vilken utsträckning har vi däremot dålig koll på.

För några år sedan uppskattade forskaren Astrid Schlytter att cirka 250 000 unga i Sverige är drabbade av hedersförtryck. Även mörkertalet bedöms vara stort. Siffran en kvarts miljon drabbade berör dessutom endast unga.

Fru talman! Det tycks finnas ett politiskt samförstånd om att agera mot hedersförtrycket. Det finns lite olika ingångar och förslag, men i grunden tycks vi alla vilja bekämpa det. Åtminstone ger samtliga partier uttryck för det.

För att på bästa sätt kunna göra detta krävs dock ett gott kunskapsunderlag. Kommer Morgan Johansson att vidta åtgärder för att stärka kunskapsunderlaget, exempelvis genom att ge relevanta myndigheter i uppdrag att årligen kartlägga hur många som är drabbade?

Anf. 16 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det finns en lång rad uppdrag till olika myndigheter att kartlägga men naturligtvis också att agera. Vi vet ju att problemet finns.

Min fråga till Tobias Andersson, när jag nu har honom här, är varför ni vill kasta ut brottsoffren. Det är ju faktiskt det som är Sverigedemokraternas linje. Ni har aldrig velat att vare sig pojkarna eller flickorna som förtrycks ska finnas i Sverige. Varför vill ni kasta ut brottsoffer, Tobias Andersson?

Anf. 17 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Det vill vi inte. Däremot vill vi kasta ut förövarna. Morgan Johansson kan ju svara på varför han vill behålla dem.

Frågeställningen var varför man inte har kartlagt det här bättre. Vi har tyvärr inte det underlaget. Vi har inte det kunskapsunderlaget. Socialdemokraterna har misslyckats med att ta fram den typen av underlag. Enskilda forskare och organisationer har försökt kartlägga hedersproblematiken, men från regeringens håll har man brustit.

Samtidigt vet vi att Socialdemokraterna har snudd på monopol på väljare i de invandrartäta förorterna, som är drabbade av hedersförtryck. Socialdemokraterna har aldrig velat att invandrare till Sverige anpassar sig

och blir en del av vårt samhälle. Då skulle det nämligen finnas risk att de övergav det bidragsberoende som Socialdemokraterna önskar hålla dem i.

Det är lätt att tro om man är konspiratoriskt lagd att Socialdemokraternas vilja att behålla monopolen på väljargruppen föranlett att man inte ställt de krav som krävs för att den ska kunna komma ur hedersförtrycket.

Anf. 18 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S)
replik:

Fru talman! Det är ju ett helt vrickat resonemang. Men det är också Sverigedemokraternas gamla vanliga kombination av klasshat och invandrarhat.

Det är inte så att någon vill hålla kvar någon annan i något bidragsberoende för sakens skull, inte på något sätt. Däremot måste man se till att människor kan hjälpas ur sitt beroende på olika sätt och att de kan få stöd och hjälp för att kunna bryta sig loss.

Det är precis därför vi socialdemokrater har så stort stöd i de utsatta bostadsområdena. Det finns ju nästan inga andra partier där. Det är vi som är i de utsatta områdena därför att de som bor där vet att det är vi som faktiskt kan se till att hålla samman Sverige och hjälpa till att integrera människor in i Sverige. Det är därför vi har det här stödet.

Vi kommer naturligtvis aldrig att ge avkall på våra värderingar när det gäller hedersförtryck eller någonting annat. Tvärtom kommer vi, precis som jag sagt och som Fadime var ett exempel på, att hjälpa till att bryta loss människor ur det här förtrycket. Det gör vi konkret i vardagen på ett sätt som inga andra partier gör.

Anf. 19 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Som en punkt inom ramen för januariavtalet beslutade Centerpartiet och övriga partier att inga offentliga medel ska utbetalas till föreningar eller religiösa samfund som genomför barnvigslar eller sanktioner annan hedersrelaterad brottslighet.

Det här är en oerhört viktig punkt för bekämpandet av hedersrelaterat våld. Man behöver ärligt talat inte söka särskilt länge på olika föreningars eller organisationers hemsidor för att upptäcka väldigt knepiga formuleringar som inte alltid rimmar särskilt väl med fastslagen svensk politik.

Regeringen har såvitt jag kan utläsa jobbat med de här frågorna med inte mindre än tre olika utredningar och remisser. Min fråga är vad som händer i denna fråga. När kommer nödvändiga förändringar och eventuella lagändringar på plats?

Anf. 20 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S)
replik:

Fru talman! Det finns ett särskilt förslag som kom förra året. Det är Kulturdepartementet som bereder det. Förslaget är att inrätta ett särskilt kompetenscentrum på CVE, alltså Center mot våldsbejakande extremism, som man ska kunna vända sig till för att kontrollera vad det är för organisationer som söker offentliga bidrag.

Jag tror att det är ganska mycket som behöver göras där. Det visade sig inte minst när man gjorde nedslag i Göteborg att det fanns en hel del att dra in på och ifrågasätta när det gäller vilka organisationer som får de här pengarna.

Prot. 2021/22:61
28 januari

*Särskild debatt om
hedersrelaterat våld
och förtryck*

Den utredningen finns. Den ska skickas ut på remiss. Det är Kulturdepartementet som hanterar den. När remisstiden går ut ser jag fram emot att regeringen ska kunna gå till riksdagen med förslag om detta. Jag tycker att CVE, Center mot våldsbejakande extremism, är den naturliga institutionen för att ta hand om detta, men vi får se vad remissinstanserna säger.

Anf. 21 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Bra information! Men jag skulle också vilja ta upp Allmänna arvsfonden.

Vi nåddes tidigare av ett reportage om att Allmänna arvsfonden hade granskat en förening i Borlänge efter att en modig ung tjej protesterat mot kvinnoförtryck och klantänkande i föreningen. Det var efter en till synes tafflig utredning av ett ärende som Allmänna arvsfonden i princip talade om för föreningen hur den skulle skriva sitt avståndstagande från den enskilda händelsen – det handlade om att hon skulle tvätta toaletterna för att hon var kvinna – utan att den unga kvinnan ens blivit kontaktad av vare sig föreningen eller Allmänna arvsfonden.

Nu, om jag förstått det hela rätt, ska Allmänna arvsfonden kanske få det viktiga uppdraget att tillse att det finns ett demokrativillkor för att fonden ska betala ut bidrag.

Hur säkerställer regeringen att granskningen som Allmänna arvsfonden gör sker på ett korrekt och kvalitativt bra sätt, både nu och efter att ett demokrativillkor för bidragsgivning införs?

Anf. 22 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Ja, det vore bra om man kunde strama upp de reglerna något så att man också inför ett demokrativillkor. Det är inte mitt sakområde – jag äger inte den frågan som minister – men jag ser ju att det finns ett behov.

Om man vill genomföra detta får man i vanlig ordning föra en löpande dialog med myndigheten i fråga för att se hur detta följs upp. När det gäller att granska organisationer som sådana – då handlar det mycket om kommunala bidrag – tror jag att strukturen vi ska sätta upp på CVE och kompetensen vi ska bygga upp där skulle kunna hantera också Allmänna arvsfondens bidragsgivning. Men det får ge sig i den fortsatta processen. Vår ambition är helt enkelt att vi ska strama upp reglerna.

Anf. 23 SOFIA DAMM (KD) replik:

Fru talman! I juli 2020 möjliggjordes utreseförbud för personer som hotas av tvångsäktenskap, precis som statsrådet sa i sitt anförande. Det är en viktig åtgärd, men det räcker inte.

Kristdemokraterna har länge arbetat för att införa en specialenhet mot tvångsäktenskap hos polisen efter den brittiska Forced Marriage Unit-modellen. En sådan enhet kan i Storbritannien utfärda en order som innebär att om polisen misstänker att en person håller på att föras bort måste personen återföras och presenteras för polisen inom 48 timmar – annars blir föräldrarna straffade. Det har haft en starkt preventiv effekt i Storbritannien, där nästan 900 sådana order har utfärdats.

Jag undrar, fru talman, varför inte statsrådet tycker att detta är en modell värd att pröva även här i Sverige.

Anf. 24 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S)
replik:

Fru talman! Den ordning vi har är ju likartad; det är bara det att det är socialnämnden som beslutar om detta. Sedan drar polisen in passet för det här barnet så att man inte har möjlighet att resa utomlands.

Det här användes redan från första veckan då vi införde lagstiftningen. Då kom de första besluten. Jag tror att vi nu är uppe i mellan 35 och 40 sådana beslut sedan det här infördes, vilket ju är bra.

Men i den svenska modellen och det svenska systemet är det socialnämnden som beslutar om detta. Jag anser inte att det skulle vara någon fördel att lägga själva beslutanderätten på polisen. Det är socialnämnden som kan förutsättningarna bakom och som gör de här utredningarna. Det tycker jag är en bra modell.

Vi håller förstås också på med en utvärdering av utreseförbudet för att se om man kan vidga det till andra situationer. Då kanske man kan titta på effektiviteten som sådan.

Anf. 25 SOFIA DAMM (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Morgan Johansson för svaret.

Jag skulle säga att det inte är helt likt och att det inte bara rör sig om en annan myndighet. Norge har infört en liknande modell med tät samverkan med identifierade ambassader och samverkan mellan polisen och ambassaderna för att kunna hindra att unga tjejer gifts bort mot sin vilja. Jag tycker, återigen, att det är värt att vi gör detsamma.

Vi kristdemokrater vill även införa ett liknande system för att motverka könsstympning, som är allvarlig kriminalitet. Med hjälp av ett hälsointyg eller, om man så vill, ett skyddsbrev ska man vid resa till hemlandet tydligt kunna visa att könsstympning är förbjudet enligt svensk lag samt visa att föräldrarna har ansvaret och kommer att dömas enligt svensk lag även om könsstympningen sker i ett annat land än Sverige.

Detta är en modell som har haft effekt i Frankrike. När regeringen nu är igång och ska vända på stenar bör man inte glömma bort exempel från andra länder utan våga pröva dem. Det kan inte fortsätta så här.

Anf. 26 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S)
replik:

Fru talman! Vi har som sagt en pågående utvärdering av utreseförbudet för att eventuellt kunna vidga det ytterligare. Det här är väl en fråga som man kan titta på inom ramen för den.

Man ska komma ihåg att det var en stor reform med straffskärpningsgrunden, utreseförbudet, barnnäktenskapsbrottet och allt annat vi gjorde under den förra mandatperioden. Detta får vi säkert återkomma till under kommande år för att se hur lagstiftningen fungerar och om vi behöver stärka den ytterligare för att kunna komma åt dessa brott på ett bättre sätt.

Som jag var inne på i mitt inledningsanförande har vi också satt av särskilda pengar till UD för att de i samarbete med sina ambassader ska vara betydligt mer aktiva än tidigare när det gäller att hjälpa till för att försöka få hem dem som väl förs ut ur landet. Någon sådan verksamhet fanns inte under tidigare regeringar, men det har vi nu.

Anf. 27 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Jag håller med om statsrådets bild av hur viktigt det är att alla barn, alla flickor och alla unga när de kommer till Sverige får tillgång till sina grundläggande fri- och rättigheter och rätten att bryta sig loss.

Morgan Johansson tog upp Fadime som exempel. Det som hände där var ju tvärtom. Hon ville bryta sig loss men fick inte det stöd som krävdes av samhället. Hon gick till medier för att försöka få skydd, och sedan mördades hon.

Jag måste säga att jag tycker att många av de lagar vi har fått till är jättebra. Du måste vara jättefrustrerad, Morgan Johansson, över att det sedan inte blir som det var tänkt.

I Försäkringskassans rapport tas det upp att 10 000 barn saknas. Det var kopplat till välfärdspengar. Jag tycker självklart att även detta är fel, men jag undrar hur regeringen nu går vidare för att ta reda på var dessa barn finns. Det är någonting som jag grubblar väldigt mycket över och känner en djup oro för.

Anf. 28 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Frustration kan man alltid känna.

Det finns två känslor. Man kan känna stolthet över det man har gjort, inte minst över det som vi har gjort tillsammans. Så är det ju – många av de reformer som har gjorts de senaste åren är sådant som vi har samarbetat kring och sådant som jag menar har varit effektivt. Barnåktenskapsbrottet och straffskärpningsgrunden används ju av svenska domstolar; de lägger på strafftid när det finns ett hedersmotiv. Utreseförbudet används konkret, och det finns även ytterligare reformer. Om några veckor kommer också en egen brottsrubricering för hedersbrotten.

Jag känner alltså stolthet, men det finns naturligtvis alltid också frustration – det finns alltid mer att göra.

Jag har också reagerat på detta med saknade barn. Här måste det till ett bättre system för hur man registrerar och hur skolan reagerar när sådant här händer. Det måste då göras orosanmälningar till socialnämnden så fort det bara går. Det systemet behöver säkert ses över ytterligare.

Anf. 29 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Jag delar inte uppfattningen att jag fick något svar. Om jag hade suttit som statsråd eller i en regering och fått reda på att vi inte visste var 10 000 befann sig hade jag slagit på varje larmklocka i hela världen.

Lagstiftningen är bra, men det är ju inte så att den här lagstiftningen ger det skydd till barn och unga som det är tänkt att den ska ge. Det som detta handlar om är ju att man måste ha en helhetsbild.

Jag tycker att du har tagit fram bra lagar, Morgan Johansson, men jag anser att dina statsrådskollegor sover ganska bra i de här frågorna. Det gör att helheten saknas. Jag hoppas verkligen att du går vidare med den delen.

Jag skulle vilja ställa en rak fråga kopplad till kusinäktenskap. Du tog upp Fadime. Vi vet att många barn och unga blir bortlovade tidigt. Det finns svårigheter; man vill ha kontroll på att ens son verkligen gifter sig med en oskuld. Här förbättras förutsättningarna, och möjligheterna ökar.

Detta är en av vår tids stora ofrihetssituationer. Är regeringen beredd att gå fram med att utreda ett förbud mot kusinäktenskap?

Anf. 30 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S)
replik:

Fru talman! När det gäller att man inte vet vart barn har tagit vägen måste de sociala myndigheterna såklart kopplas in. Detta kan bara göras genom att exempelvis skolan eller fritis gör orosanmälningar.

Det kan ju finnas gott om legitima skäl – som inte alls har med heder att göra – till att någon inte längre är kvar i Sverige, men då måste det ändå kontrolleras. Detta får göras lokalt av den kommun som har hand om det. Jag driver gärna denna fråga vidare gentemot mina kollegor för att se till att vi blir skarpare där.

Vi har funderat på frågan om kusingifte. Att förbjuda vuxna människor att gifta sig med någon är ett ganska stort steg att ta. Såvitt jag vet finns det här förbudet knappt i några andra EU-länder; jag tror att något enstaka land har det. Men vi har inga planer på att gå dit.

Anf. 31 JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Jag vill börja med att påminna om att alliansregeringen faktiskt tog in hedersrelaterat våld och förtryck som en egen kategori i den handlingsplan som lades fram rörande mäns våld mot kvinnor. Det var 2007 som alliansregeringen gjorde detta.

Jag håller med Magdalena Andersson om att Socialdemokraterna inte har tagit de här problemen på tillräckligt stort allvar. Detta gäller i allmänhet och kanske i synnerhet just de självutnämnda moralpoliser som begränsar människors frihet – framför allt många kvinnors frihet – och upprätthåller informella regler genom dessa ovälkomna påtryckningar.

Vi har under flera års tid lagt fram förslag om det här i riksdagen. Det har handlat om att ta fram skarpare lagstiftning för att kriminalisera detta och se det för vad det är: ett allvarligt brott. Det är ingenting som hör hemma i Sverige; det är ingen diskussion om detta. Det finns inget förmildrande i det här. Den som sysslar med detta ska veta att det kommer att bli en väldigt tydlig konsekvens och ett strängt straff. Det har också handlat om att kartlägga hur stora problemen egentligen är.

Vi har tyvärr inte fått majoritet för detta – bland annat har Socialdemokraterna, Morgan Johanssons parti, röstat nej till det. Vi hoppas att det blir en förändring framöver.

Detta är inte det enda som behöver ske, fru talman. Vi behöver förbättrade möjligheter att skydda offren och utreda brotten. Socialtjänstens arbete i detta måste stärkas och sekretessen minska.

Dessutom behöver åtgärderna mot äktenskapstvång och äktenskapsresor stärkas ytterligare. Det finns ju länder som har gått längre än Sverige i detta och som har möjligheter att agera mer proaktivt i förhållande till anhöriga. Det här finns redan i till exempel Storbritannien, och man behöver genomföra det också i Sverige.

Vi behöver också ännu skarpare lagstiftning vad gäller oskuldskrollerna för att tydliggöra att detta är ett väldigt allvarligt brott. Både den som utför kontrollen och den som tar initiativ till en sådan – det kan handla om en förälder eller en släkting – ska kunna dömas för brott.

Friheten ska gälla alla. Det är dags att vi går från ord till handling.

Anf. 32 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Senast Moderaterna hade regeringsmakten arbetade man under parollen arbetslinjen.

Arbetslinjen handlade om att alla skulle arbeta förutom kvinnor med små barn.

Då gick man med på Kristdemokraternas vårdnadsbidrag, som de nu har döpt om till barnomsorgspeng. Det funkade så att kvinnor med små barn fick betalt med lite pengar som inte var pensionsgrundande och som man inte kunde leva på utan att vara beroende av en man. Kvinnor med invandrabakgrund som stod långt från arbetsmarknaden fick vårdnadsbidraget i högre utsträckning. Man kunde få det för att vara med sina barn i flera års tid.

Det här går tvärtemot all kunskap vi har om hur vi förebygger hedersrelaterat våld. Mammorna måste i arbete. Kommer Moderaterna att upppe-
ra den här politiken om de får bestämma igen?

Anf. 33 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Den här debatten handlar om hedersrelaterat våld och förtryck. Den handlar om hur friheten tas ifrån väldigt många människor i vårt land och hur de blir utsatta för fasansfulla saker och medeltida värderingar. Då väljer Miljöpartiet att tala om vårdnadsbidrag. För mig, fru talman, illustrerar detta att Miljöpartiet tyvärr fortfarande inte förstår problemen och dess omfattning eller var vi befinner oss. Det här är i sammanhanget, med all respekt, en väldigt perifer fråga.

Vi moderater tror på valfriheten. Vi tror att familjer ser olika ut och tycker att det ska kunna finnas en möjlighet att bestämma själva – det begrepp som så många politiker på vänsterkanten har så svårt för, eftersom de då inte får bestämma över alla utan man fattar den typen av beslut själv. Vi kommer att fortsätta stå upp för den politiken.

Men när det gäller just detta, det hedersrelaterade våldet och förtrycket, kommer vi att vara glasklara på ett helt annat sätt än vad den här regeringen har lyckats vara.

Anf. 34 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Det är uppenbart att varken Johan Forssell eller hans parti Moderaterna förstår kopplingen mellan patriarkala strukturer och hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns forskning – jag ska se till att Johan Forssell får ta del av och läsa den – som visar att om vi får mammorna i arbete minskar det hedersrelaterade förtrycket mot barnen. Det behöver vi ta på allvar.

Det finns många allvarliga konsekvenser av att vi subventionerar att kvinnor är hemmafruar och blir beroende av sina män. En av dem handlar om det hedersrelaterade våldet och förtrycket. Jag frågar igen: Kommer Moderaterna att genomdriva Kristdemokraternas barnomsorgspeng för att subventionera fler hemmafruar i den grupp där det hedersrelaterade våldet förekommer?

Anf. 35 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Det är alldeles uppenbart att Miljöpartiet över huvud taget inte förstår problemen. Det är också det vi har kunnat se prägla Miljöpartiets och regeringens politik mycket under de här åren. Kanske är just de

här tongångarna från Miljöpartiet förklaringen till att regeringen inte har agerat mer. Problemen handlar ju inte om att familjer kan välja själva, utan om att det finns moralpoliserna som upprätthåller normer och värderingar från 1300-talet i vårt land. Där borde väl Miljöpartiet ha någonting att säga? Men tydligen är det just valfriheten som skrämmer Miljöpartiet.

Som jag sa i min tidigare replik: Vi moderater kommer att fortsätta stå för möjligheten att fatta olika beslut själv. Vi är också företrädare för arbetslinjen. Vi lade ju fram – och fortsätter att lägga fram – skattelättnader för att just de mammor som Miljöpartiet ringar in här skulle få lättare att komma i arbete. Det har Miljöpartiet röstat nej till. Gång på gång har de sagt nej till precis de sakerna. Det är lätt att säga att människor ska komma i arbete, men när det kommer till praktisk och konkret handling har Miljöpartiet röstat nej gång på gång.

Anf. 36 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Jag har lyssnat på Moderaterna och hör att de fokuserar väldigt mycket på repressiva åtgärder, vilket jag tycker är vanligt i deras politik. Nu lyfter Moderaterna framför allt fram moralpoliserna och gör samtidigt en markering om frihet till familjerna. Men var kommer då de här moralpoliserna ifrån? Möjligen är det en effekt av vad man har tillåtit i olika familjer som gör att moralpoliserna finns.

Då är mina frågor: Ska vi över huvud taget inte försöka tänka på hur vi förebygger detta? Vad har vi i Sverige som mottagarland för ansvar för att förmedla den syn vi har på könsordning och önskad jämställdhet?

Anf. 37 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Det stämmer att vi moderater är tuffa mot dem som begår den här typen av brott. Det är vi utifrån vår filosofiska övertygelse: Ska friheten vara stor i ett land måste det finnas väldigt tydliga ramar. Här handlar det om att välja att ta frihet från någon annan. Det är ju så det fungerar. Mer frihet för en person som ska bestämma innebär mindre frihet för någon annan. I den delen är det ett nollsummespel. Då måste det få en tydlig konsekvens. Annars får vi ett samhälle där det hela tiden är den starkes rätt som går först framför unga killars rätt, unga tjejers rätt etcetera. Det är ett samhälle som vi tyvärr till stora delar redan har fått.

Sedan är det så att världen ser olika ut. Normer som är fullt legitima i andra delar av världen är inte det i Sverige. Vi har till exempel pekat på att man när människor kommer till Sverige bör ge tydlig information mycket tidigare än i dag om vad som gäller här och vilka lagar och regler som finns, till exempel kopplat till medborgarskapet.

Anf. 38 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Vi är väl ense om att den som begår brott ska kunna ta ansvar. Men det var inte det min fråga handlade om, utan om att vi ska försöka agera så klokt det bara går för att förebygga brott. Då handlar det om breda satsningar. Vi har fått ett panorama av problembilder här tidigare. Det handlar om socialtjänst, förskola och skola. Men det handlar också om introduktionen när personer kommer till Sverige. Jag är generellt orolig för att vi lägger väldigt stort ansvar på dem som kommer och tror att nästan alla är beredda att begå brott.

Jag känner personligen många som har valt Sverige och hoppats få komma till Sverige och stanna här just för jämställdhetens skull. Barnen har fått bära frukterna av det och växa upp med ett jämställt liv. Men det borde gälla för alla som kommer.

Anf. 39 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Där är Gudrun Nordborg och jag helt överens. Den svenska jämställdheten och den frihet som den innebär är fantastisk. Den ska vi vårda. Det är just därför detta är så oerhört allvarligt. För många människor i vårt land är det inte friheten som gäller utan normer och värderingar som mer hör hemma i medeltiden än i Sverige 2022.

Det är i sig brottsförebyggande om människor upplever och förstår att det blir en konsekvens om man begår ett brott. Men som jag också sa tidigare har vi till exempel pekat på medborgarskapet och möjligheten att ställa krav på att man ska inse och kvittera vad som gäller. När det gäller asylsökande pekade vi redan i den överenskommelse vi ingick 2015, vill jag minnas att det var, på att det ska vara obligatorisk samhällsinformation när man kommer och söker asyl i Sverige. Det är ett arbete som har dragit ut väldigt långt på tiden. Naturligtvis går det att göra båda delarna, och det är väl just den kombinationen som behövs om vi ska vara långsiktigt framgångsrika.

Anf. 40 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Som jag redogjorde för i mitt föregående anförande saknar Sverigedemokraterna skuld för den utveckling som skett. Trots det har vi en mängd förslag om hur utvecklingen skulle kunna vändas.

Till en början behövs en årlig kartläggning över hedersrelaterat våld och förtryck. Det råder brist på övergripande data. Vi behöver en intensifierad informationskampanj om hedersförtryck, inte minst för att de som lider av förtrycket själva ska veta vart de ska vända sig, men också för att närstående, skolpersonal och andra ska bli bättre på att uppmärksamma varningstecken innan det är för sent. Kunskapslyftet skulle även syfta till att såväl aktiva som passiva förövare nås av svensk lag och svenska normer och värderingar. Det ska inte råda några tveksamheter om vad som gäller.

Vi behöver en nolltolerans mot särbehandling av elever utifrån kulturella eller religiösa uppfattningar, ett förbud mot att minderåriga bär slöja i offentliga verksamheter och ett förbud mot muslimska friskolor.

Dessa åtgärder trollar inte bort hedersförtrycket i hemmet, men i symbios med ett kunskapslyft och ett förbättrat samarbete mellan skola, socialtjänst, polis med flera skulle fler som riskerar hedersförtryck uppmärksammas och åtgärder kunna vidtas.

Sverigedemokraterna stod bakom initiativet till det nya barnnäkenskapsbrottet och utreseförbudet för dem i farozonen, och vi fortsätter att komma med politiska förslag som skulle kunna ha bäring och ge bättring på detta område.

Anf. 41 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Tobias Andersson för anförandet.

Ett förslag som Centerpartiet har drivit i riksdagen men som vi inte fått majoritet för är att kriminalisera det vi kallar kontrollerande beteende, det vill säga systematiska kränkningar i kontrollsyfte som var och en för sig

kanske inte anses straffbara men som sammantaget över tid förskjuter gränsen för vad som är rimligt i en sund relation.

Det är värdefullt att fånga upp sådana här situationer innan det går för långt, för det ger den dömda möjlighet att delta i återfallsförebyggande program och offret en bättre möjlighet att starta ett nytt liv.

Att dåvarande regeringspartier sa nej till detta kan man förstå, och man vill kanske inte ha fler tillkännagivanden. Men min fråga till Sverigedemokraterna, som ofta gör ett nummer av att de är tuffa mot kriminalitet och som aldrig tvekar att gå fram med repressiva förslag – även om jag nu faktiskt hörde också många förebyggande förslag – är: Varför säger ni nej till att kriminalisera kontrollerande beteende?

Anf. 42 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna vill kriminalisera hedersförtryck. Vi har stått bakom initiativet till en särskild brottsrubricering för detta, och vi ser fram emot att regeringen återkommer med en proposition trots Lagrådets kritik. Vi bedömer mot denna bakgrund att vi redan har politik som täcker upp för de problem som Centerpartiet och andra velat komma åt med just detta förslag.

Dessutom är det min uppfattning att det så som förslaget var utformat i utskottets betänkande hade varit svårt för domstolarna att fälla någon.

Jag bedömer utifrån det jag har redogjort för att vi som sagt har och länge har haft mer än tillräcklig politik för att komma åt den aktuella problematiken.

Anf. 43 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag delar såklart inte den bedömningen. Jag tror att man genom en kriminalisering av kontrollerande beteende skulle kunna arbeta mycket mer förebyggande. Det finns en sådan lag i Storbritannien, och under två år åtalades 9 000 personer, även om det inte var lika många som dömdes. Jag menar att en lag ger ett bra incitament för att jobba förbyggande.

I Sverigedemokraternas budgetmotion, som också utgör årets budget, tar man bort Delegationen mot segregation. Det kan tyckas märkligt eftersom myndigheten har i uppdrag att jobba mot just hedersrelaterat våld i utsatta områden.

Hur går detta ihop för Sverigedemokraterna med tanke på dagens diskussion och debatt?

Anf. 44 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Ledamoten får inte möjlighet att redogöra för hur förslaget om kontrollerande beteende inte täcks upp av förslaget om en särskild rubricering för hedersbrott. Jag anser att det sistnämnda är uttömmande i det avseendet.

Gällande Delmos är vår uppfattning att myndigheten inte fyllde den tänkta funktionen. Man hade ett litet uppdrag som berörde just detta, men i stort berördes helt andra saker. Inför denna debatt var jag inne på hemsidan och fann att man tilldelats miljonbelopp men endast publicerat två debattartiklar. Jag fick lika många debattartiklar publicerade under en dag i förra veckan, så jag är inte imponerad av Delmos arbete.

Just det enskilda projekt som kunde varit positivt hade regeringen lätt kunnat flytta över till länsstyrelserna, men man valde att i stället försöka plocka politiska poäng på bekostnad av hedersutsatta.

Anf. 45 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! För historieskrivningens skull: Jag har ägnat hela mitt yrkesverksamma liv åt att motverka hedersrelaterat våld och förtryck, eller som jag själv brukar säga, att ge alla barn rätt till ett liv fritt från alla former av våld och förtryck. Skälet till att jag inför förra valet valde att engagera mig i just Liberalerna var Nyamko Sabunis fantastiska arbete. I en tid av extrem motvind satte hon frågan på kartan, lyfte fram detta arbete och gjorde otroliga insatser. Det stämmer alltså inte att ingenting hände.

Nu har Nyamko Sabuni tagit fram ett förortslyft för att människor ska känna att de både tillhör och tillför genom såväl krav som förväntningar. Vad har Sverigedemokraterna för idé om hur barn, unga och vuxna ska bli en del av samhället i linje med det förortslyft vi har tagit fram?

Anf. 46 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Även om jag till vardags inte har mycket över för Liberalerna bedömer jag att Liberalerna har en bra politik på detta område. Den kritik som jag yppade i talarstolen tidigare berörde primärt alliansregeringen, och både jag och Morgan Johansson menar att det gjordes för lite då. Jag tror att ni kan vara självkritiska här, även om Liberalerna kanske var det parti som ändå gjorde mest. Men i dag är vi nog eniga om många förslag på detta område.

När det gäller ett förortslyft är det viktigaste för Sverigedemokraterna att man från dag ett ställer krav på dem som kommit och kommer till Sverige att anpassa sig till svenska värderingar och normer och att man möjliggör för en inkludering av dem i det svenska samhället så att vi alla kan dela värderingar och normer och därmed leva gemensamt på ett bättre sätt än i dag.

Anf. 47 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Jag brukar säga att det är viktigt att alla har rätt till sitt ursprung men att vi måste vara supertydliga när handlingar är brottsliga. Det går aldrig att försvara brott mot de mänskliga rättigheterna med vare sig kultur, tradition eller religion. Jag tror dock att ett land utvecklas för att vi är just olika.

Låt mig ställa samma fråga till dig som till statsrådet Morgan Johansson. Försäkringskassan identifierar 10 000 barn som försvunna. Jag delar statsrådets uppfattning att alla dessa inte är utsatta för hedersvåld. Men jag är djupt förundrad över att man inte vill veta var varje barn finns – för mig är det ju hela mitt uppdrag.

Hur ser du på att det finns 10 000 barn som borde befinna sig här, gå i skola och få tillgång till vårt samhälle men som inte är här? Vilket arbete anser Sverigedemokraterna behöver göras för att de ska komma tillbaka hit?

Anf. 48 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag instämmer i att det är förkastligt och att svenska politiker i regeringsställning gjort alldeles för lite för att bekämpa hedersförtryck i allmänhet. Det här är kanske det yttersta exemplet på hur detta kan drabba enskilda.

Sverigedemokraterna står bakom utreseförbudet för dem som befinner sig i en riskzon, och vi har skarpa förslag på hur man bör straffa dem som är en del inte bara av förtrycket utan även när det gäller exempelvis oskuldskontroller och potentiell utresa. Vi tycker att dessa typer av brott ska vara skäl för utvisning från Sverige.

I detta fall har regeringen brustit. Man har gjort alldeles för lite för att gå till botten med hedersproblematikens omfattning och även för de här barnen. Denna kritik delar jag med Liberalerna, men den bör primärt riktas till Morgan Johansson med kollegor.

Anf. 49 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Som vi hört har flera lagskärpningar kommit på plats i och med att Centerpartiet och övriga partier slöt januariavtalet.

Jag skulle vilja nämna att socialtjänsten numera kan hindra barn från att föras utomlands om det finns misstanke om könsstympning eller tvångsgifte. Det är en mycket bra lagförändring. Men låt oss ställa frågan: Är föräldrar som planerar att ta sina barn utomlands för detta ändamål verkligen lämpliga föräldrar? Det är en fråga som jag tycker behöver lyftas upp i en kommande utvärdering av lagen, som jag tycker behöver göras relativt snart.

Kunskapen hos dem som träffar hedersutsatta måste finnas i hela landet. Inte minst behöver rätt kompetens finnas kontinuerligt i landets alla sju polisregioner. Detsamma gäller åklagare. Det ska finnas åklagare med specialistkompetens vid samtliga åklagarkammare.

För att komma åt den grundläggande mekanismen i hedersrelaterat våld och förtryck vill vi som sagt att kontrollerande beteende ska kriminaliseras.

Men främst handlar det om skolan, där alla barn och unga befinner sig och som är den plats där hedersförtrycket ofta blir synbart. Utöver breda kunskapsinsatser för skolpersonal, inte bara lärare, där en förstärkt sex- och samlevnadsundervisning som adresserar hedersförtryck, pornografi och våld i nära relation är grunden, behöver det finnas handlingsplaner mot hedersförtryck i grund- och gymnasieskolor. All personal i skolan måste ha kunskap att se och fånga upp hedersförtryck.

Centerpartiet menar att ett nationellt frånvaroregister är nödvändigt. Vi måste kunna se orsakerna till frånvaron. Om det inte fungerar med dagens lagstiftning måste vi ändra den. Vi kan inte vända bort blicken från de tomma bänkarna efter sommarlovet.

Hedersrelaterat våld och våld mot kvinnor kräver samma uppmärksamhet, samma upprördhet och samma engagemang som gängkriminalitet och dödsskjutningar. Framför allt krävs det att vi går från ord till handling, gemensamt.

Anf. 50 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Redan 2003 uppmärksammades att tio muslimska friskolor hade mycket stora missförhållanden som en del av undervisningen. Exem-

pel har genom åren kommit sett till hur man exkluderar tjejer med menstruation från delar av undervisningen, hur idrottsundervisningen sker könsseparerat och hur man på olika sätt behandlar unga tjejer och killar olika inom ramen för skolan. Detta är något som Sverigedemokraterna har problematiserat länge, och vi föreslår ett förbud mot muslimska friskolor.

Mot bakgrund av det vi vet och mot bakgrund av problemen sett till finansiering, hur skolan sköts och olika typer av missförhållanden, som inte minst kan vara ett led i en bredare hederskultur och ett hedersförtryck som går hela vägen in i skolan: Kommer Centerpartiet att agera?

Anf. 51 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Först vill jag vara tydlig och säga att de exempel som Sverigedemokraterna nämner är rent förfärliga. Det är förfärligt att skolor beter sig så. Vi hade nyligen två exempel i en mig närliggande kommun, Örebro, där två friskolor har stängts. Jag är glad att de möjligheterna finns, och jag är mycket nöjd med att vi diskuterar om det till och med ska bli lättare att stänga friskolor.

Jag tycker att det finns skäl och argument nog. De myndigheter som gör inspektioner ska få större muskler att även granska ekonomin när man ser att timplanen inte är till fyllest för svensk lagstiftning. Men nej, vi är ännu inte beredda att införa ett förbud mot religiösa friskolor.

Anf. 52 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Helena Vilhelmsson för svaret.

Jag förstår av debatten att det inte är Centerpartiets uppfattning, men det är min uppfattning att man inte å ena sidan kan vara för muslimska friskolor och å andra sidan fullt ut vara emot hedersförtryck. Jag tycker att det finns en motsättning i detta.

Jag har inte sett så många goda exempel. Tvärtom tycks det vara mer regel än undantag att muslimska friskolor ägnar sig åt misskötsel och åt att tillåtas vara ett led i hedersförtryck mot unga tjejer och flickor. Vi har hört om exempel där föräldrar har ringt till förskolor och frågat hur deras barn betar sig, om de klär sig som de förväntas och så vidare och där vissa skolor aktivt har bistått föräldrarna med att utöva förtryck även under skoltid.

Varför vill Centerpartiet inte se över nedstängning eller åtminstone förbud mot nyetablering av muslimska friskolor?

Anf. 53 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Återigen vill jag understryka att de exempel som Sverigedemokraterna tar upp är helt oacceptabla.

Vi har i dag en frihet att starta skolor, och den ska vara förknippad med ett oerhört stort ansvar och en oerhört stor möjlighet till kontroll från det offentliga, eftersom det är offentliga medel som används.

Jag har inte riktigt samma bild, att det är en viss kategori skolor som generellt inte uppfyller kraven. Så är det inte. Naturligtvis finns det muslimska friskolor som gör sitt jobb bra.

Men om det inte funkar måste vi ta nästa steg. Vi kan säkert diskutera hur vi ska ställa oss i framtiden till nya ansökningar, men det viktiga är att det finns en kontinuerlig och stark kontroll från det offentliga.

Anf. 54 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Jag delar verkligen ledamoten Vilhelmssons uppfattning om hur viktig skolan är. Jag tror också att det är otroligt viktigt att vi har en sex- och samlevnadsundervisning där man ser de särskilda villkor som barn i en hederskultur har.

Jag tror däremot att det stora dilemma för lärare, socialarbetare, poliser och myndighetspersoner runt omkring är att kunskapen är för låg. Det är en sak att förstå vad hedersrelaterat våld är, men det är något annat att förstå det sammanhang som barn och unga lever i och att se hur detta påverkar individen. Av den anledningen anser Liberalerna att det är viktigt att ta fram ett nationellt kunskapslyft men att primärt rikta det mot nationella myndigheter, för det är de som ska ta fram vägledande material. Jag vet av egen erfarenhet att kunskapen brister där.

Vi vill alltså ge skattebetalarnas pengar till myndigheterna för att de ska ta fram material, men själva behärskar de inte frågan. Hur ser ledamoten Vilhelmsson på detta?

Anf. 55 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Om jag förstod frågan rätt finns det ett glapp. Vi kan ålägga skolor saker, vilket vi naturligtvis gör. Vi har med i våra motioner att det ska finnas ett kunskapslyft för dem som kommer i kontakt med hedersutsatta. Frågan som uppstår är hur gör man ska göra det. Hur ska lärarna klara av detta också? Ett steg är att göra en handlingsplan så att man åtminstone har gjort det och vet vem man ska kontakta.

Om Liberalernas fråga gäller ett vidare stöd i detta menar jag att de nationella myndigheterna – vi styr inte över SKR – självfallet ska kunna utgöra ett stöd, och vi kan ålägga dem att stödja och utarbeta pedagogiska material.

Jag är lite osäker på om det var svar på frågan.

Anf. 56 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Nej, det var det egentligen inte. Jag uttryckte mig kanske otydligt. Vi tar det pedagogiskt. För att läraren där ute ska få de bästa förutsättningarna att utföra sitt jobb måste läraren få stöd i arbetet.

Jag har erfarenhet av hur det ser ut i dag genom att ha ansvarat för stödtelefonen. Det var många pedagoger som verkligen ville göra något och som drev på som ringde dit. De hade fått kritik för vad de gjort. Om inte rektorer, chefer och nationella myndigheter förstår får lärarna inte tillräcklig kompetens och stöd i sitt arbete, och då spelar det ingen roll hur mycket vi ålägger dem. Och vi använder dessutom inte skattebetalarnas pengar rätt när vi ger uppdrag till nationella myndigheter att utveckla ett arbete som de inte själva riktigt behärskar och förstår. Då tror vi att det krävs ett nationellt kunskapslyft för dem för att de ska kunna göra ett bättre jobb och ge stöd så att barn får större rättigheter.

Anf. 57 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Mitt korta svar är att jag tror att Liberalerna har helt rätt i den frågan. I den mån som vi i kommande förslag inte skulle finna nuvarande skrivningar om att vi kan gå fram med ett sådant förslag kommer vi naturligtvis att ändra det.

Det är helt riktigt att om det är så att engagerade lärare ser och kan definiera problemen och söker hjälp och stöd om vad de ska göra och inte får det är det någonting som brister väldigt mycket. Då måste vi se till att deras chefer och beslutande myndigheter gör det som de ska. Där måste vi hitta den rätta vägen fram, och det är jag övertygad om att vi kan göra tillsammans.

Anf. 58 GUDRUN NORDBORG (V):

Fru talman! Jag vill inleda mitt anförande med att säga att jag tycker att det redan under denna debatt har framkommit saker som vi från Vänsterpartiet har understrukt länge. Det handlar om brist på kompetens i fråga om våld generellt men också om brist på kompetens när det gäller våld i hederns namn. Dessa saker hänger naturligtvis samman.

Det handlar också om att vi måste ge information till nyanlända som kommer till Sverige. Som jag nämnde tidigare ska vi inte utgå från att alla bär med sig dessa starka patriarkala värderingar. Det finns de som kommer hit med glädje och hoppas att få se ett jämställt land i Sverige.

Sedan handlar det om hur vi ska hantera frågor på bästa sätt. Det finns många vägar. Jag vill markera det förebyggande arbetet som det mest centrala. Men vi måste också ha en lagstiftning som svarar upp mot behov och reaktioner.

Jag brukar säga att juridik är frusen politik. I denna församling kan vi bestämma över lagstiftningens innehåll. Men vi ska inte ha alldeles fria händer. Vi ska tänka oss för så att en klok politik leder till en bra lagstiftning. Den måste givetvis respektera grundläggande rättssäkerhetsbehov och mänskliga rättigheter.

Där vill vi lite grann ifrågasätta de tankar som finns om ett specifikt brott, som riktar sig enbart mot hedern. Precis som Centerpartiet har vi motionerat om att kontrollerande beteende ska regleras som ett eget brott. Jag nämnde i mitt första anförande hur vi i Vänsterpartiet tycker att man ska få en skarpare formulering av den tänkta kriminaliseringen.

Anf. 59 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet och Nooshi Dadgostar personligen valde att under veckan, i samband med att det var 20 år sedan som Fadime Sahindal hedersmördades, uttrycka frustration och hat mot hedersförtryck. Det var vi många som gjorde.

Det som däremot skavde lite grann hos mig med flera var att just Vänsterpartiets utspel på 20-årsdagen av Sveriges mest uppmärksammade hedersmord inte stämmer överens med hur Vänsterpartiet agerade efter detta mord.

Inom en vecka efter mordet krävde Ung Vänster att dåvarande integrationsminister Mona Sahlin skulle avgå, detta eftersom de ansåg att hon hade gett uttryck för ett i grunden rasistiskt synsätt när hon mycket korrekt hade påtalat att mordet ägde rum inom en hederskulturell kontext.

Bedömer Vänsterpartiet att de har haft en skuld i att denna fråga inte har debatterats tillräckligt, tillräckligt tidigt?

Anf. 60 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är svårt att kommentera vad Ung Vänster gjorde långt tidigare. Men jag tycker att vi inom Vänsterpartiet har stått

upp och försökt agera mot alla former av våld och förtryck, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck.

Sedan är det på olika sätt, om man fokuserar på enbart hedersrelaterat våld och förtryck eller om man ser att vi inte heller är fria i det svenska samhället från både värderingar och handlingar som präglas av ett patriarkalt tankesätt och mäns maktutövning över kvinnor och barn. Men det finns mycket kvar att göra där, och jag kan se nyanser i debatterna som vi behöver skärpa.

Anf. 61 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tycker ändå att man kan skuldbelägga Ung Vänster för hur de agerade efter hedersmordet på Fadime. Jag tycker dessutom att man kan göra en koppling från Ung Vänsters agerande till Vänsterpartiet, eftersom Nooshi Dadgostar själv strax efter blev vice ordförande för samma ungdomsförbund och i den rollen bland annat deltog i intervjuer med ordföranden för Sveriges Unga Muslimer, en islamistisk organisation som definitivt är en del i detta.

Jag tycker därför att Vänsterpartiet gång på gång har valt att likställa kritik mot hedersförtryck med rasism. Man har tillsammans med andra krafter aktivt lagt en våt filt över debatten genom att använda okvädingsord om dem som vågat påtala det uppenbara.

Kan Vänsterpartiet i denna debatt tillstå sin skuld i att vi inte tidigare vidtog de åtgärder som hade behövts för att stävja den utveckling som nu tillåtits ske?

Anf. 62 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Från Vänsterpartiets sida kan jag inte se att det är rasism. Däremot kan man se att det ibland handlar om utpekande av etniska grupper. Jag kallar inte dessa frågor för rasistiska. Men däremot tycker jag att Sverigedemokraterna är väldigt duktiga på att just markera mot det muslimska samhället och mot de muslimska tankegångarna, vilket inte alls är detsamma som att agera eller tänka om hedersrelaterat våld och förtryck. Hedersrelaterat våld och förtryck finns i en rad olika religioner, kulturer och olika etniska grupper. Det hör inte ihop, som ni vill säga, med det muslimska. Det finns inga likheter.

Sedan kan jag tycka att Vänsterpartiet liksom alla andra kunde ha tagit ytterligare ansvar för att hantera frågor om våld och förtryck som pågår på olika arenor i vårt samhälle.

Anf. 63 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till ledamoten Nordborg som rör könsstympning. Vi är båda överens om att könsstympning är ett extremt allvarligt brott och ett extremt övergrepp på varje individ som utsätts för det.

Nu har vi konstaterat att vi i Sverige har många barn och även vuxna som har kommit hit könsstympade och som inte får rätt till vård och som i tysthet lider i sin ensamhet. De kan inte kissa och har problem med sin menstruation. Det handlar om traumaliknande upplevelser. Trots det har vi gjort väldigt lite.

Men vi har också identifierat barn som är födda i Sverige och som har sökt vård. När vården har gjort undersökningar på dem av något annat slag har det visat sig att de är könsstympade.

Från Liberalernas sida ser vi att den handlingsplan som regeringen har tagit fram är långt ifrån fullständig.

Jag har en fråga till Vänsterpartiet och Gudrun Nordberg om hur ni ser på arbetet mot könsstympning i Sverige.

Anf. 64 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Jag instämmer till fullo i Juno Bloms markering gällande allvaret i könsstympning och att det är en oerhört destruktiv handling för den som blir utsatt.

Jag vet att man har för lite insatser inom hälso- och sjukvården för att förstå problematiken när det väl har skett och hur man ska hjälpa kvinnor och unga som har blivit utsatta för detta. Men, återigen: Jag tror att vi båda efterlyser och önskar att detta förebyggs på olika sätt. Det gäller ju både att markera att det inte får förekomma och att ge bästa möjliga stöd och behandling till dem som redan är utsatta för brott. Jag tror dessutom att det finns väldigt få fall där man har ställt föräldrar till svars; om jag minns rätt är det ett enstaka rättsfall. Det belyser också problematiken.

Anf. 65 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Jag tror att det är två domar som är klara och en som förbereds, och sedan pågår det en utredning just nu.

Vi är överens om att förebyggande arbete är viktigt i de här frågorna. Vi vill se till att ingen utsätts för könsstympning, och vi vill se till att de könsstympade barnen får vård. Vi vill förebygga barnnäktenskap, och vi vill ge barn och unga friheten att själva forma och påverka sina liv. Men ska vi komma åt problematiken med att människor som kommer hit – eller människor som har levt här länge – inte har fått tillgång till detta tror jag att det är viktigt att vi kallar en spade för en spade.

Jag förstår det som att ledamoten, även om jag kan ha uppfattat det fel, tycker att det är viktigt att prata om *allt* våld och *alla* patriarkala strukturer. Jag är övertygad om att vi måste våga rikta informationen så att den blir begriplig för den som möter den. Min erfarenhet är att det finns många människor som i sina hemländer har kämpat för de rättigheter som de inte får åtnjuta här, och att de skulle ställa sig kritiska till detta har jag svårt att tro.

Anf. 66 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Jag vill också att en spade ska benämnas som en spade.

Vi har en skala över olika former av våld och förtryck i vårt land och i världen, och *en* form är hedersrelaterat våld och förtryck. Det är delvis detsamma som det vi upplever i etniskt svenska miljöer, om man kan säga så, men det är också delvis annorlunda. Där måste vi särskilt vara vaksamma på vilket gruppträck och vilken ökad risk det kan handla om. Vi måste vara extremt noga med att skapa skydd för dem som vågar berätta om sin situation. Vi måste agera snabbt och hjälpa på ett kompetent sätt.

Där har vi inte tillräckliga kunskaper. Jag har nyligen läst Jämställdhetsmyndighetens genomgång av vårdnadsdomar, och där visar det sig att det inte tas på tillräckligt stort allvar när barn berättar om våld, inklusive hedersrelaterat våld. Ibland nonchaleras det helt. Det är förfärligt.

Anf. 67 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag har svårt att förstå varför Vänsterpartiet är emot det särskilda hedersbrott som vi i Miljöpartiet har kommit överens med Socialdemokraterna om att införa.

Det särskilda hedersbrottet kommer att få samma konstruktion som brotten grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning. Det handlar om att se att flera i och för sig mindre allvarliga gärningar som utövas i en förtryckande kontext är otroligt allvarlig brottslighet. Det är skillnad på att en enda gång få höra en kränkning och att systematiskt, i sitt hem eller av sin släkt, bli begränsad och förtryckt. Detta fångas inte in av dagens lagstiftning, inte ens av fridskränkingsbrotten eftersom fridskränkingsbrotten måste ske i en nära relation.

Anf. 68 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Jag är helt ense med dig när det handlar om beskrivningen av effekterna av upprepad utsatthet, Annika Hirvonen – absolut. Vänsterpartiet är också ense om uppfattningen att vi måste gå vidare, för som fridskränkingsbrotten ser ut nu handlar de om närstående. Vi måste våga ta ett steg till för att inkludera hedersrelaterat våld och förtryck.

Vi ser dock poänger i den kritik som har kommit i remissbehandlingen, bland annat från Svea hovrätt, Göta hovrätt och flera tingsrätter och även från organisationer som möter de utsatta. Vi borde kunna bredda detta och se att det kan finnas ytterligare vinningar om vi breddar begreppet och inte fokuserar enbart på heder, som kan vara svårt att definiera som ett rekvisit.

Anf. 69 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Det gläder mig att nu förstå att även Vänsterpartiet ställer sig bakom den utvidgning av lagstiftningen som är tänkt att hantera ett systematiskt begränsande och förtryck som utövas av personer som inte är till exempel föräldrar eller människor man delar bostad med utan personer som är några steg bort – släktingar eller andra som finns i hederskontexten.

Jag hoppas att det förslag som kommer fram är ett sådant som kan vinna bifall i den här kammaren, för det vore otroligt viktigt att få ett särskilt hedersbrott på plats som gör att vi kan straffa det systematiska förtrycket, som faktiskt är allvarligare än en enskild handling.

Anf. 70 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Här är Vänsterpartiet och Miljöpartiet ense om grundfrågan: Vi måste vidga den krets som kan träffas av kriminaliseringen. Men vi ser också en del rättssäkerhetsproblem med det förslag som ligger på bordet nu.

Vi vill säkerställa att det blir en bra lagstiftning som verkligen kan tillämpas på ett skickligt sätt. Därför har vi försökt följa detta, och vi tycker att det låg väldigt mycket i det förslag som Svea hovrätt lade fram, vilket jag utvecklade i mitt första anförande. Vi vill förstärka det förslaget genom

att inte göra det så komplicerat som i det hittillsvarande lagförslaget, där det pratas om andra grupper utan att man kan se vad som ingår där. Vi tror alltså att lagförslaget går att utveckla och att det kommer att bli ett väldigt bra skydd.

Anf. 71 SOFIA DAMM (KD):

Fru talman! På uppdrag av Malmö stad har forskaren Hanna Cinthio skrivit en rapport som märkligt nog verkar vara den första i sitt slag. Den visar att det finns en utbredd hedersproblematik i förskolan – av 13 undersökta kommunala förskolor förekom hedersnormer på alla utom en.

Rapporten är verkligen ingen smickrande läsning för svensk jämställdhets- och integrationspolitik. Förskollärare står villrådig när föräldrar kräver att deras små barn inte ska visa benen under vattenlek eller under vilan och när en bror har fått i uppdrag att kontrollera sin syster.

Barn måste få vara barn, fru talman. De ska inte begränsas i leklust, nyfikenhet och upptäcktsfärder i förskolan eller lågstadiet. Ändå praktiserar delar av hederskulturen här. Att små barn exempelvis måste ha slöja på sig och bära klädsel som täcker resten av kroppen står i direkt konflikt med skolans värdegrund, med jämställdhet mellan flickor och pojkar och med barns rättigheter.

Kristdemokraterna vill införa ett förbud mot slöja för barn på förskolan och i lågstadiet. Vi vill att varje förskola och skola ska ha riktlinjer för hur de ska agera när de misstänker att hedersförtrycket äger rum. Sverige ska fortsatt vara ett land där frihet och jämställdhet är självklara värden och gäller alla.

Jag vill avsluta med att läsa ur den utmärkta och tänkvärda boken *All inclusive – Välkommen till det nya landet* av journalisten Lars Åberg: Har vi som samhälle fortfarande några idéer och något krut kvar att lägga någonstans borde våra barn nu hamna i centrum. Det är svårt att förstå att vi så slätkammat och fogligt har låtit deras uppväxtmiljöer försämrats och segregeras. Hur barnen lyckas checka in hos framtiden blir helt avgörande för hur vi alla kommer att betrakta varandra och det vi har gemensamt.

Anf. 72 JUNO BLOM (L):

Fru talman! Vad ska vi göra nu då? Det finns en sak som jag saknade när Alliansen inte längre styrde, och det var att det tidigare fanns en nationell handlingsplan från regeringens sida. Det gjorde att det var betydligt enklare när man ansvarade för *en* del av regeringens alla uppdrag att kunna se och förstå sammanhanget och också samarbeta på ett bättre sätt.

Jag har varit inne på tidigare i dag hur viktigt det är att de nationella myndigheterna får ökad kompetens. Jag tycker att det är helt fel att vi öser pengar över myndigheter som sedan producerar material som inte ger det stöd som de myndighetspersoner som jobbar i första linjen behöver.

Jag ser också ett behov av att få till ett strukturerat stöd till yrkesverkamma som går in och fattar svåra och avgörande beslut, som känner sig hotade och som är hotade och utsatta och som jobbar med frågor som många gånger är känsliga. Där bär också regeringen och vi alla i den här kammaren ett stort ansvar.

När det gäller barn som förs ut ur landet saknas det också ett centralt arbete. Det är för mig helt obegripligt att vi inte har kommit längre. Liberalerna ser att det behövs ett center för försvunna barn. Vi ser också att det

långsiktiga stödet saknas. Det finns i vissa fall stöd i samband med en rättegång eller i det akuta läget, men att få bearbeta det våld man har utsatts för och få tillgång till ett nytt liv saknas det en struktur för i vårt land.

Jag tycker att man borde titta på Norge. Där har de kommit betydligt längre. Det här är någonting som gör det möjligt att återerövra sitt liv.

Till slut är det också så att Liberalerna står fast vid att vi vill utreda ett förbud mot kusinäktenskap. Statsrådet Johansson sa att personer med frihet inte ska fråntas den, men när det gäller att upprätthålla detta skulle jag vilja säga att de som är fria inte vill gifta sig med sin kusin, och de som tvingas tvingas till det.

Anf. 73 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Vi och Liberalerna delar många ingångar i denna fråga. Exempelvis står vi båda bakom att förbjuda kusinäktenskap för att bryta dess funktion inom hedersförtryck och klanvälde.

I mitt anförande nämnde jag även andra förslag. Ett förslag som jag inte hann nämna, och som jag faktiskt inte vet hur Liberalerna ställer sig till, är frågan om hur vi ska komma åt barnäktenskap som ingåtts innan lagstiftningen kom på plats.

Ingen av oss förespråkar retroaktiv strafflagstiftning, vilket innebär att de barn som i dag i vissa fall har hunnit bli vuxna och som tidigare har tvingats in i barnäktenskap inte erhåller något skydd om de giftes bort innan lagstiftningen mot barnäktenskap var på plats. Tvånget är dock kvar – de är ju kvar i dessa äktenskap.

Vi förespråkar därför att barnäktenskap och andra intvingade äktenskap görs till perdureraende brott, vilket innebär att brottet är pågående till dess att det är slut.

Anf. 74 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Liberalerna ser att retroaktiv lagstiftning är mycket svårt att få till. Däremot finns det andra åtgärder som man kan vidta genom ökad kunskap och förståelse, som jag har varit inne på flera gånger.

När vi får en förståelse för vad det innebär att som individ leva i det här kan informationen också nå fram och samtal föras. Vi menar att varje kvinna och varje man som i dag befinner sig i ett äktenskap som de inte vill vara i ska få stöd. Precis som med kusinäktenskap är det så att rättigheten att skilja sig finns men möjligheten att åtnjuta sin rättighet kanske inte finns. Där måste kunskapen öka för att man ska känna att man har samhället på sin sida.

Men så länge vi inte heller fullt ut kan ge stöd, vilket jag tror kanske är den viktigaste faktorn, blir det svårt att våga fatta beslut. När den som är utsatt känner att andra i närheten har fått hjälp blir det lättare. Att skiljas är *en* sak, men att sedan få till just det här långsiktiga stödet, som jag nämnde tidigare, är avgörande för att våga fatta beslut.

Anf. 75 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Juno Blom!

Man kan absolut kika på hur det ser ut civilrättsligt, och man skulle till och med kunna gå så långt som att ingångna barnäktenskap per automatik ska upphöra som en konsekvens av att det är just ett barnäktenskap eller ett kusingifte. Då har man avbrutit äktenskapet. Men från vår sida bedömer

vi att straffet för den som har ingått ett barnäktenskap då har uteblivit. Det blir alltså ingen påföljd för den som har valt att gifta sig med ett barn.

Det tycker vi är problematiskt, varför vi vill göra just barnäktenskapsbrottet perdurera. Det blir inte retroaktiv strafflagstiftning, utan det blir i stället som så att brottet bedöms vara pågående till dess att tvånget upphör, vilket är när äktenskapet upphör. Det var det som frågan gällde, alltså om Liberalerna tittar på ett sådant förslag där vi faktiskt inte bara kan potentiellt informera och lyckas få någon att skilja sig utan där vi också kan straffa de förövare som har ingått barnäktenskap.

Anf. 76 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Jag måste förtydliga här att från Liberalernas håll anser vi att den som befinner sig i ett äktenskap och inte vill vara i det ska få samhällets fulla stöd för att kunna ta sig ur det, men staten ska inte bestämma det retroaktivt. Det tror vi är viktigt, även om jag verkligen önskar att samhällets möjligheter och förutsättningar att verkligen ge information direkt vid ankomst var bättre. Tittar vi på hur de har jobbat i Norge ser vi att man där har mycket bättre information tidigt om vilka möjligheter som finns.

Jag tror däremot inte att det är möjligt att straffa någon för någonting, som i och för sig enligt mig är ett fruktansvärt brott mot en annan person, om personen inte ens är medveten om att det anses vara ett brott.

Det jag utgår från många gånger är att vår uppgift i den här kammaren är att stifta lagar, och det är viktigt, men det viktigaste är allt det arbete som inte får mediernas rubriker, nämligen att verkställa det som det faktiskt redan är beslutat om. Av den anledningen tror jag att det behövs bättre information, tydligare stöd och möjligheter att bryta sig loss från det man inte önskar.

Anf. 77 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! I regering har Miljöpartiet agerat kraftfullt och sett till att vi nu har en lång rad lagar på plats mot hedersrelaterat våld och förtryck. Men för att få bukt med de här problemen fortsatt har vi också en lång åtgärdslista.

Tillsammans med Socialdemokraterna är vi överens om att införa ett nytt hedersbrott, och på Miljöpartiets lista kan man läsa om ytterligare insatser för att förhindra att barn förs ut ur landet för könsstympning och barnäktenskap. På listan finns också insatser för höjd kompetens i socialtjänsten, skolan och hos andra som möter utsatta och förbud mot så kallade oskuldskontroller.

Men, fru talman, grundförutsättningar för att förändra normerna som ligger i botten här är jämställdhet och integration i stället för segregation. När konservativa partier motverkar jämställdhet göder de samma patriarkala strukturer som är grunden för hedersförtrycket. När de lägger ned den myndighet som har tagit fram ett helt unikt kunskapsunderlag som alla beslutsfattare som arbetar med åtgärder mot segregation kunde ha haft nytta av drar de undan mattan för ett systematiskt arbete mot segregation och för inkludering och integration.

Fru talman! Mycket mer behöver göras, men de konservativa partiernas ojämställdhetspolitik och insatser för fler hemmafruar i stället för fler mammor som går till arbetet riskerar att förvärra den problematik som vi

ser i dag. För Miljöpartiets del tycker vi absolut inte att det är ett problem när människor får skydd i Sverige.

Prot. 2021/22:61
28 januari

*Särskild debatt om
hedersrelaterat våld
och förtryck*

Anf. 78 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Ledamoten Annika Hirvonen har rätt i att vi har tagit fram viktig lagstiftning, och det är ändå ryggraden. Men när Miljöpartiet ansvarade för jämställdhetsarbetet och jag tog del av de underlag som skulle ligga till grund för beslut såg jag att det funnits en iver att blanda in allt. Sådant kan göra att det blir väldigt svårt att förstå vad man ska motverka. Återigen är ambitionen hög, men resultatet blir många gånger snömos.

Samma sak tänker jag om Delmos. När jag hörde statsrådet Anders Ygeman säga att hela hederarbetet nu går i stå kände jag att han antingen inte förstod eller ville ägna sig åt politiskt spel. Under den tid då jag arbetade med detta fick man noll träffar när man gick in på Delmos webbplats och sökte på hedersrelaterat våld och förtryck. Aktiviteten var alltså inte särskilt hög.

Anf. 79 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag är helt överens med Juno Blom om att väldigt mycket av det vi har gjort på området – också tillsammans med Liberalerna – har varit viktigt och att det behöver göras mycket mer. Implementeringen ute i verksamheterna är viktig för att se till att alla som möter utsatta har kompetens för hur man ska agera så att man inte förvärrar problemen. Det kan annars ske i till exempel socialtjänsten genom att man tar kontakt med föräldrar som på så vis blir varnade och snabbare för ut sina barn ur landet. Detta är en konkret åtgärd där vi har mycket kvar att göra.

Delmos fick ett specifikt uppdrag om hedersrelaterat våld och förtryck. Men det jag vill lyfta fram är att det systematiska arbetet mot segregation är en otroligt viktig grundförutsättning om vi ska råda bot på de underliggande strukturella problem som gör att hedersnormer får fäste och är svåra att rycka upp.

Anf. 80 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Låt mig få återkomma till det jag tog upp tidigare. En myndighet kan ha i uppdrag att motverka segregation. Men vi vet att för flickor och kvinnor som tvingas leva isolerade och kontrollerade är det familjen som ställer krav på segregation. Det är inte staten eller vårt land som omöjliggör för dem, utan det är familjens kontrollsystem som gör det.

En myndighet som har som uppdrag att jobba mot segregation borde därför från dag ett aktivt ha sett alla dessa flickor och pojkar. Ett sådant uppdrag ska omöjligen behöva skrivas ned. Eller kanske visar detta just att så länge vi inte tydligt skriver att arbetet mot hedersvåld ska inkluderas i en myndighets uppdrag försvinner det när man målar med bredare drag och fokus hamnar på majoritetssamhällets problem, och när det gäller våld hamnar det framför allt på mäns våld mot kvinnor.

Anf. 81 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag delar Juno Bloms uppfattning att saker måste benämnas. Tyvärr har det i arbetet för inte minst jämställdhet historiskt bevisats gång på gång att om man inte uttryckligen säger att polisutbildningen,

socionomutbildningen eller juristutbildningen ska lära ut om mäns våld mot kvinnor vet vi att det inte blir likvärdigt. Många går ut utan fullgod kompetens.

Jag tror att samma sak gäller för hedersrelaterat våld och förtryck. Därför jobbade jag för att vi i läroplanen om sexualitet, samtycke och relationer ska benämna hedersrelaterat våld och förtryck som något som måste tas upp i undervisningen. Det är verkligen ett problem, och det är sorgligt att det är så här. Men vi som vill jobba för rättigheter måste komma till rätta med problemet genom att helt enkelt benämna det.

Anf. 82 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):
Herr talman! Tack för en intressant debatt!

Jag kan ändå inte låta bli att slå av högerpartiernas hyckleri här. Sverigedemokraterna har i debatten låtsats som om de bryr sig om dessa brottsoffer och om hedersförtrycket. I själva verket vet vi att om Sverigedemokraterna hade fått bestämma skulle dessa tjejer och killar aldrig någonsin ha fått vara i Sverige. De hade kastats ut för länge sedan.

Jag frågade Johan Forssell om han kunde nämna en enda reform som Moderaterna hade gjort på hedersbrottsområdet. Då fick jag svaret att alliansregeringen skrev in ordet hedersbrott i ett dokument 2007. Det var allt han kunde redovisa.

Sanningen är att så gott som allting som har hänt på området har hänt under vår regeringstid. Vi kommer att fortsätta att driva fram reformer. Nästa steg blir den särskilda brottsrubricering mot hedersbrott som vi kommer att kunna gå till riksdagen med om några veckor. Detta kommer att stärka arbetet ytterligare, och jag ser fram emot ett fortsatt bra samarbete med riksdagen.

Den särskilda debatten var härmed avslutad.

§ 2 Avsägelse

Talmannen meddelade

att *Lars Beckman* (M) av sagt sig uppdragen som ledamot i civilutskottet och som suppleant i arbetsmarknadsutskottet,

att *Viktor Wärnick* (M) av sagt sig uppdraget som ledamot i kulturutskottet,

att *Lars Püss* (M) av sagt sig uppdragen som ledamot i utbildningsutskottet och som suppleant i civilutskottet,

att *Kristina Axén Olin* (M) av sagt sig uppdragen som ledamot i utbildningsutskottet och som suppleant i kulturutskottet,

att *Lars Hjalmered* (M) av sagt sig uppdragen som ledamot i näringsutskottet och som suppleant i utbildningsutskottet samt

att *Josefin Malmqvist* (M) av sagt sig uppdragen som ledamot i arbetsmarknadsutskottet och som suppleant i utbildningsutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Prot. 2021/22:61
28 januari

Talmannen meddelade att Socialdemokraternas partigrupp anmält Sofie Eriksson som suppleant i konstitutionsutskottet samt att Moderaternas partigrupp anmält Lars Püss som ledamot i civilutskottet, Kristina Axén Olin som ledamot i kulturutskottet, Lars Hjalmered som ledamot i utbildningsutskottet, Josefin Malmqvist som ledamot i utbildningsutskottet och Lars Beckman som ledamot i arbetsmarknadsutskottet.

Talmannen förklarade valda till

ledamot i civilutskottet

Lars Püss (M)

ledamot i kulturutskottet

Kristina Axén Olin (M)

ledamöter i utbildningsutskottet

Lars Hjalmered (M)

Josefin Malmqvist (M)

ledamot i arbetsmarknadsutskottet

Lars Beckman (M)

Talmannen förklarade vald *från och med den 1 februari* till

suppleant i konstitutionsutskottet

Sofie Eriksson (S)

§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2021/22:245

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:245 Behovet av kärnkraft
av Kjell Jansson (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 15 mars 2022.

Skälet till dröjsmålet är sjukdom.

Stockholm den 27 januari 2022

Infrastrukturdepartementet

Khashayar Farmanbar (S)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:287 Utländskt tiggeri
av Adam Marttinen (SD)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 25 februari 2022.

Stockholm den 26 januari 2022

Justitiedepartementet

Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2021/22:300

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:300 Reformeringen av Arbetsförmedlingen
av Ali Esbati (V)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 18 februari 2022.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 26 januari 2022

Arbetsmarknadsdepartementet

Eva Nordmark (S)

Enligt uppdrag

Catharina Nordlander

Rättschef

§ 5 Anmälan om faktapromemorior

Talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott: 2021/22:FPM45 Förslag till revidering av systemet för Europeiska unionens egna medel *COM(2021) 566*, *COM(2021) 570* till finansutskottet 2021/22:FPM46 Direktiv om en global minimiskatt för multinationella företag inom EU *COM(2021) 823* till skatteutskottet

§ 6 Anmälan om återkallelse av proposition

Talmannen meddelade att regeringen genom skrivelse 2021/22:106 återkallat prop. 2021/22:65 *En ytterligare förlängning av anståndstiden för att möjliggöra avbetalning av tillfälliga anstånd*.

Skrivelsen lades till handlingarna.

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2021/22:88 och 102 till finansutskottet

Skrivelse

2021/22:87 till finansutskottet

§ 8 Svar på interpellation 2021/22:246 om kritiken mot Sverige från FN:s kvinnokommitté

Svar på

interpellationer

Anf. 83 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Tobias Andersson har frågat om jag och regeringen avser att vidta några åtgärder för att förbättra situationen vad gäller Sveriges efterlevnad av kvinnokonventionen och för att Sverige ska undslippa kritik från FN:s kvinnokommitté i framtiden.

Mäns våld mot kvinnor måste upphöra. Våldet ska förebyggas, och de män som begår brott mot kvinnor ska straffas. Kvinnor som utsätts för brott ska få den hjälp de behöver. För en feministisk regering kommer frågan om att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor alltid att vara högt prioriterad. Därför har regeringen intensifierat arbetet. Regeringen arbetar utifrån en tioårig nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Mycket har gjorts, men mer ska göras.

I december förra året presenterade regeringen ett omfattande åtgärdsprogram med 99 åtgärder för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Åtgärderna omfattar såväl insatser för att förebygga våld som för att ge stöd och skydd till utsatta. Programmet innehåller även insatser för att skärpa lagstiftningen.

Den 1 juli 2018 reformerades den svenska sexualbrottslagstiftningen. Den nya lagstiftningen bygger på frivillighet. Det krävs inte längre att gärningsmannen har använt sig av våld eller hot, eller utnyttjat offrets särskilt utsatta situation, för att kunna dömas för till exempel våldtäkt. Enligt Brå har antalet åtal för våldtäkter sedan samtyckeslagstiftningen infördes ökat med 80 procent och antalet fällande domar med 75 procent.

Kommittén som granskade Sveriges efterlevnad av konventionen välkomnar i sina slutsatser Sveriges nationella strategi mot mäns våld mot kvinnor och berömmar Sverige för införandet av samtyckeslagstiftningen.

En viktig del av regeringens politik är att förstärka den brottsbekämpande kapaciteten. Utbyggnaden av Polismyndigheten har inneburit att myndigheten har kunnat förstärka den resurs som arbetar med bland annat våld mot kvinnor.

Polismyndigheten har rekryterat cirka 350 nya utredare som är särskilt inriktade på bland annat brott i nära relation och sexualbrott. Även Åklagarmyndigheten har fått ökade resurser för att kunna utveckla sin verksamhet.

Regeringen har ålagt myndigheterna att redovisa hur de säkerställer tillräckligt med resurser och kompetens i hanteringen av brott i parrelation, brott mot barn, våldtäkt mot vuxna samt köp av sexuella tjänster för att fortsatt förstärka utredningsförmågan på dessa områden.

I arbetet mot mäns våld mot kvinnor är FN:s konvention om avskaffande av diskriminering av kvinnor ett viktigt verktyg. I internationella granskningar av Sveriges efterlevnad av de mänskliga rättigheterna och våra internationella åtaganden är dialog med och kunskap från det civila samhället värdefull.

Anf. 84 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Herr talman! Den 27 oktober förra året rapporterade Expressen om att FN:s kvinnokommitté riktade stark kritik mot hur Sverige efterlever kvinnokonventionen. Enligt dess mening måste regeringen göra mer för att motarbeta mäns våld mot kvinnor och straffriheten för sexualbrott. Jag lämnade in en interpellation i frågan redan när kritiken kom. Men mot bakgrund av att statsministern avgick ställdes debatten in, varför jag nu återkommer i frågan.

Sedan jag först lämnade in interpellationen har Morgan Johansson både hunnit avgå och tillträda som justitieminister. Under tiden har även annan mindre smickrande statistik på området kommit. Först bör nämnas att Sveriges Kvinnolobby tillsammans med Cedawnätverket har granskat hur Sverige lever upp till kvinnokonventionen och finner att flickors utsatthet för sexuella trakasserier och övergrepp ökar.

Morgan Johansson och andra ansvariga för det Sverige vi ser i dag, präglad av grova vålds- och sexualbrott på daglig basis, brukar skjuta ifrån sig sådan kritik genom att hänvisa till en påstådd ökad anmälningsbenägenhet. Denna återkommande argumentation finner dock inget stöd i den rapport som Sveriges Kvinnolobby tillsammans med Cedawnätverket tog fram för att granska hur Sverige lever upp till kvinnokonventionen.

I deras skuggrapport *Kvinnor i Sverige 2021 – En granskning av hur Sverige lever upp till Kvinnokonventionen* framgår bland annat följande: ”De senaste åren har endast 5 procent av anmälda våldtäkter lett till fällande dom. Den låga andelen fällande domar i sexualbrottsmål påverkar benägenheten att anmäla brott. Enligt kvinnojourerna är förtroendet för rättsväsendet bland unga tjejer lågt och endast en bråkdel orkar med den process som en anmälan innebär. Detta gäller särskilt bland tjejer som lever med psykisk ohälsa, vilket dessa fall ofta rör sig om.”

Herr talman! Det är under all kritik att unga tjejer har så lågt förtroende för det rättsväsende som Morgan Johansson ansvarar för att endast en bråkdel orkar med att ens anmäla. Kritiken från FN:s kvinnokommitté och Sveriges Kvinnolobby rörande hur regeringen efterlever kvinnokonventionen får anses vara befogad.

De brister som lyfts fram, inte minst rörande straffriheten för sexualbrott, har länge varit föremål för kritik från sverigedemokratiskt håll. Vi har påtalat denna utveckling samt kritiserat regeringen för bristande och uteblivna åtgärder.

Herr talman! Med detta sagt är min fråga till Morgan Johansson i detta inlägg ifall han instämmer i rapportens mening att unga tjejer har lågt förtroende för rättsväsendet han ansvarar för och att det i sin tur påverkar anmälningsbenägenheten samt vad han avser att göra för att motarbeta detta.

Anf. 85 PONTUS ANDERSSON (SD):

Herr talman! I Helsingborg har antalet våldtäkter fördubblats på två år. Mellan 2017 och 2019 låg antalet på ungefär 70 anmälda fall om året. I fjol, 2021, var siffran uppe i hela 144 stycken.

Bara under hösten och vintern har flera av dessa fall uppmärksammats i medier. Ett av fallen handlar om en kvinna som våldtogs av två män som filmade övergreppet och sedan spred detta i sociala medier. Där dömdes den ena till ynka två års fängelse och den andra till sluten ungdomsvård i endast åtta månader.

Detta innebär att en kvinna som inte bara blivit våldtagen, utan också ytterligare förnedrad genom att gärningsmännen låtit filma och sprida detta, ett halvår senare riskerar att möta sina förövare på Helsingborgs gator igen.

Herr talman! Trenden för sexualbrott i Sverige går åt helt fel håll. Faktum är att antalet anmälda våldtäktsfall under Morgan Johanssons tid som justitieminister har ökat med 40 procent.

Gällande dessa siffror, herr talman, kan Morgan Johansson inte skylla på en ökad anmälningsbenägenhet. Enligt Brottsförebyggande rådet har antalet som uppger att de utsatts för sexualbrott under samma år ökat från 2 procent till 4,6 procent. Det är en ökning som procentuellt sett är betydligt större än siffrorna för antalet anmälda fall. Anmälningsbenägenheten går helt enkelt åt fel håll.

Kanske handlar den försämrade anmälningsbenägenheten helt enkelt om domstolarnas oförmåga att kunna döma våldtäktsmän. År 2019 anmäldes 8 581 våldtäkter, men bara 333 ledde till en fällande dom. Det är visserligen till antalet fler domar än tidigare år. Men det innebär samtidigt att det 2019 var fler anmälda våldtäkter än någonsin som aldrig blev uppklarade. Inte ens 4 procent av samtliga anmälda våldtäkter ledde till fällande dom 2019.

Herr talman! När statsrådet Morgan Johansson tillträdde i Stefan Löfvens regering för snart åtta år sedan kallades den för världens första feministiska regering. Sedan dess har antalet anmälda våldtäkter ökat med 40 procent, och över hälften av alla unga kvinnor uppger att de på grund av rädsla avstått från att gå ut ensamma. Jag kan inte benämna det på något annat sätt än som ett stort misslyckande från en regering som anser sig vara feministisk.

Under de senaste åtta åren är det främst Morgan Johansson i sin roll som justitieminister i en feministisk regering som har haft ansvar för att se till att det begås färre våldtäkter i Sverige, att fler vågar anmäla och inte minst att öka tryggheten för landets kvinnor.

Herr talman! Att Sverige nu får kritik från FN:s kvinnokommitté är ett resultat av att Morgan Johansson i sin roll som justitieminister inte har gjort tillräckligt.

Därför ställer jag frågan till Morgan Johansson: Under din tid som justitieminister har antalet anmälda våldtäkter ökat med 40 procent, och över hälften av alla unga kvinnor uppger att de av rädsla inte vågat gå ut ensamma. Är statsrådet nöjd med brottsutvecklingen under sitt ledarskap?

Anf. 86 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):
Herr talman! Till att börja med vill jag ta upp jämställdhetspolitiken som sådan. Sverige är ett av världens mest jämställda länder. Det är bara så. Det är inte bara jag som säger det, utan det säger man i så gott som alla internationella bedömningar och rankingslistor.

Jag tror att det senast var EU:s jämställdhetsinstitut som rankade alla länder i EU, och där kom Sverige på översta plats. Sverige var i det sammanhanget det land som kom bäst ut i den delen. Även World Economic Forum gör jämställdhetsindex som visar på att Sverige återigen är ett av de länder i hela världen som kommer ut bäst när det gäller bedömningen av jämställdheten.

Detta är inga tillfälligheter. Vi socialdemokrater har jobbat med jämställdhetsfrågor under många år. De senaste 100 åren har Sverige styrts av socialdemokrater i 75 år. Sverige är ett av världens mest jämställda länder. Det är ingen tillfällighet.

Det beror på att vi har byggt ut barnomsorgen på det sätt vi har gjort och föräldraförsäkringen. Den kvinnliga förvärvsfrekvensen mycket högre än i de flesta andra länder. Det är banbrytande reformer som vi socialdemokrater drivit fram.

Det gäller också på detta område om mäns våld mot kvinnor. Det är banbrytande reformer som vi socialdemokrater har drivit fram. Det gäller exempelvis sexköpslagen för 20 år sedan och kvinnofridslagstiftningen som också kom för 20 år sedan. Våldtäkt inom äktenskapet kriminaliserades 1965. Det är nu länge sedan, men det finns fortfarande gott om länder där detta inte är kriminaliserat.

Sedan 2018 har vi, påstår jag, en av världens strängaste lagstiftningar när det gäller sexualbrott genom den samtyckeslagstiftning som jag var med om att driva fram. Sedan har vi barnfridsbrottet från 2020, som ytterligare har skärpt lagstiftningen på området.

Allt det här vet FN:s kvinnokommitté. De skriver om det, och de berömmar och hyllar Sverige för detta. Så är det, men det säger inte Sverigedemokraterna ett endaste ord om. Ni nämner inte att vi får allt detta beröm från så gott som alla som bedömer hur Sverige jobbar med jämställdhet på olika sätt. Det vill ni inte kännas vid, för hela er bild och allt ni pratar om här handlar om att svartmåla Sverige och försöka lyfta fram det som ni menar är kritik. Men i huvudsak kommer Sverige faktiskt väldigt väl ut i så gott som alla utvärderingar.

Alla länder i hela världen har problem med sexuellt våld, men det är inte alla länder som tar tag i det. Det är inte heller alla länder som vågar se problemen på det sätt som vi gör. Vi har systematiskt jobbat under många år för att lyfta upp just det sexuella våldet så att fler ska våga anmäla, så att fler fall ska leda till åtal och så att fler ska få upprättelse.

Just detta är en effekt av den samtyckeslagstiftning som vi drev fram. Efter att vi drev fram den 2018 har antalet åtal för våldtäkt ökat med 80 procent. Antalet fällande domar har ökat med 75 procent. Det ska då också sägas att det underlag som FN:s kvinnokommitté hade utgick från tiden före samtyckeslagstiftningen. Det som har hänt efter dess införande har de alltså inte kunnat ta in i sin bedömning.

Dessutom har vi satt av ökade resurser till polis- och åklagarsidan. Det handlar om 350 särskilt utsedda utredare för de särskilt utsatta brottsoffren,

där våld i nära relationer men också sexualbrott generellt sett är en del. Det är en del av den utbyggnad av polisen som vi gör.

Och vi kommer att fortsätta. Jag kommer till riksdagen om bara några veckor med ytterligare skärpningar när det gäller sexualbrott. Detta är en av våra allra mest prioriterade frågor.

Prot. 2021/22:61
28 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 87 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Herr talman! Ministern väljer att fokusera mycket på samtyckeslagstiftningen, som om det skulle finnas någon motsättning mellan mig och Pontus Andersson och statsrådet i frågan. Vi står bakom denna lagstiftning.

Morgan Johansson väljer också att berömma Sverige för att vi ofta rankas som ett av världens mest jämställda länder. Det är naturligtvis någonting som vi båda är stolta över. Men det finns ju andra listor, där Sverige också ofta tillhör toppskiktet, som kanske är mindre smickrande.

Det gäller exempelvis dödligt skjutvapenvåld och sexualbrott, det ämne vi är här för att debattera i dag. Sverige har haft en tendens att hamna alldeles för högt upp på den listan. För att vara så pass jämställt som man vill ge sken av att Sverige är sker det alldeles för många grova sexualbrott här.

Ledamoten Pontus Andersson redogjorde förtjänstfullt för statistiken rörande sexualbrott, både sett till antalet och till att anmälningsbenägenheten knappast kan påstås vara orsaken till den lavinartade ökning vi sett. Antalet anmälda våldtäkter har ökat med 40 procent under Morgan Johanssons tid vid makten, och varannan ung tjej räds att gå ut. Detta är helt fruktansvärda data, som vilken justitieminister som helst borde känna stor vanda över att ha möjliggjort och misslyckats med att motverka.

Om man frågar mig, herr talman, anser jag att det är direkt anmärkningsvärt att Morgan Johansson aldrig tycks ha rannsakat sig själv och den regering han företräder. Om han hade gjort det borde han ha landat i slutsatsen att han och regeringen har misslyckats, att utvecklingen rörande såväl våld som sexualbrott fullständigt har havererat under hans styre och att han kapitalt har misslyckats med att hämma utvecklingen.

Antingen har Morgan Johansson rannsakat sig själv och regeringen och landat i denna korrekta verklighetsbeskrivning men ändå känt att ändamålet, makten, helgar alla medel och valt att sitta kvar. Han har på olika sätt, det ena mer desperat än det andra, försökt sminka den gris som är resultatet av hans och tidigare regeringars politik. Antingen är det så, eller så har Morgan Johansson rannsakat sig själv och landat i att allt är bra och att regeringen är exceptionell. Alternativt har han aldrig ens förmått rannsaka sig själv.

Jag vet faktiskt inte, herr talman, vilket som är värst: en politiker som inser sina misslyckanden men avstår från att erkänna dem och avvärjer desamma eller en politiker som inte är kapabel att ens tillstå minsta svaghet.

Kan Morgan Johansson våga tillstå, åtminstone en gnutta, att han och regeringen misslyckats på detta område?

Anf. 88 PONTUS ANDERSSON (SD):

Herr talman! I mina öron låter det som att Morgan Johansson är nöjd med de insatser han har gjort som justitieminister, detta trots att antalet

anmälda våldtäkter under hans tid har ökat med 40 procent och att hälften av alla unga kvinnor har avstått från att gå ut ensamma.

Det är en sak, herr talman, att man på vissa områden genomför förändringar av lagstiftningen lite på marginalen, förvisso åt rätt håll. Men det är en annan sak att regeringen på andra sätt har bidragit till att skapa ett mer otryggt samhälle.

Under Morgan Johanssons regeringstid har över 800 000 personer invandrat till Sverige. En majoritet av dessa har kommit från länder som befinner sig högt på topplistan över de farligaste länderna att leva i som kvinna.

Herr talman! Jag tror inte att man byter värderingar bara för att man korsar en landsgräns. Likaså är det svårt att utbilda bort en destruktiv kultur. Den enorma ökningen av antalet våldtäkter under Morgan Johanssons regeringstid förstår man om man läser Brås rapport om den överrepresentation vid brottslighet som finns bland utrikes födda. Detta ska läggas till en migration till Sverige som under Socialdemokraternas snart åtta år vid regeringsmakten har varit alldeles för stor.

Om det inte är möjligt att utbilda bort en destruktiv kultur krävs det dels att Sverige får en nettominusinvandring, dels att utvisning ska vara regel vid både våldtäkter och andra sexualbrott. Och det krävs framför allt betydligt strängare straff för sexualförbrytare.

Det ska inte vara möjligt att en person som har blivit våldtagen och förnedrad bara ett halvår senare ska riskera att möta sina förövare på Helsingborgs gator igen, men så är det i dag. Morgan Johansson har haft snart åtta år på sig att förändra detta, men tyvärr har ingenting hänt med den saken.

Anf. 89 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Återigen hör vi den här svartmålningen av Sverige. Vi hör också försök att använda sig av missvisande statistik, skulle jag vilja säga.

Tobias Andersson säger att det finns andra listor som Sverige toppar och områden där vi ligger högt bland världens länder, och så nämner han sexualbrotten. Jag vet, för jag har gått igenom den där statistiken, och jag ser hur svårt det är jämföra olika länder.

Ta bara detta med sexualbrotten; det finns länder som fortfarande inte har kriminaliserat våldtäkt inom äktenskapet. Det är klart att dessa länder har lägre siffror än Sverige, där det har varit kriminaliserat sedan 1965. Det finns många länder där man bara räknar det som ett enda brott om en person begår 100 våldtäkter mot samma kvinna, exempelvis inom äktenskapet. I Sverige räknar vi det som 100 brott.

Det finns länder som har en helt annorlunda sexualbrottslagstiftning än Sverige. Vi har en av världens bredaste sexualbrottslagstiftningar, där handlingar som i andra länder bedöms som sexuellt utnyttjande eller har en annan brottsrubricering i Sverige räknas som våldtäkt. Det är klart att vi då får högre tal för detta. Det är ett uttryck för den seriositet med vilken vi har tagit oss an de här frågorna och de reformer som vi har gjort.

När Sverige då får högre tal till följd av detta används det som ett argument emot oss, och det tycker jag är anmärkningsvärt.

Sedan regeringen tillträdde 2014 har vi drivit fram de här frågorna på ett sätt som ingen annan regering har gjort. Vi drev fram den banbrytande

samtyckeslagstiftningen, som alltså ledde till att antalet åtal när det gäller våldtäkter ökade med 80 procent och antalet fällande domar med 75 procent. Det är en oerhörd framgång, där vi täckte in en del av det som tidigare inte dömdes.

Vi har sett till att förstärka polisen och åklagarna på ett sådant sätt att vi nu har 350 nya utredare för särskilt utsatta brottsoffer, där de här brotten är en del. Vi har också särskilda återrapporteringskrav på polis och rättsväsen.

Jag vill påpeka en sak eftersom debattörerna bara slänger ur sig att förtroendet för rättsväsendet minskar och så vidare. Nej, det gör ju inte det. Förtroendet för rättsväsendet ökar. Förtroendet för polisen ökar. Förtroendet för domstolarna ligger också högt. Kasta inte bara ur er sådana här påståenden utan att ha något belägg för dem!

Vi kommer förstås att fortsätta bygga ut rättsväsendet generellt sett med polis och åklagare och även fokusera speciellt på detta. Men man måste också se helheten, och här ska jag ställa en fråga till Tobias Andersson.

Om Sverigedemokraterna skulle få makten i Sverige vore det en enorm backlash för allt jämställdhetsarbete. En sak som ni skulle driva fram är det gamla så kallade vårdnadsbidraget, alltså att betala kvinnor för att inte förvärvsarbeta och för att deras barn inte ska gå på förskola. Vad har detta med sexualbrott och våld mot kvinnor att göra? Jo, skapar man en ordning där man låser in kvinnor i familjerna så att de helt enkelt inte kan förvärvsarbeta har de inte heller ekonomiska förutsättningar att ta sig ut ur en destruktiv relation. Då kommer vi att få se mycket mer av sådant förtryck.

Min fråga till Tobias Andersson – Pontus Andersson kan också få svara på den – är: Ser inte ni vilka destruktiva effekter på jämställdheten, med ökad risk för våld mot kvinnor, det kommer att ha om ni driver fram den typ av konservativa reformer som vårdnadsbidraget innebär?

Anf. 90 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Herr talman! Om det inte är lagen om anställningsskydd är det vårdnadsbidraget som Socialdemokraterna använder för att beskriva de misslyckanden som regeringen har bidragit till att låta ske. Stefan Löfven valde att skylla på lagen om anställningsskydd när han fick frågor om sexualbrott, och nu väljer Morgan Johansson att flytta fokus till vårdnadsbidraget.

Jag hade hellre behållit fokus på den här ytterst viktiga frågan. Jag har gång efter annan under denna debatt ställt frågan om inte Morgan Johansson åtminstone lite grann kan ta på sig en skuld för att vi har sett den utveckling vi har sett. Men när detta förs fram, när statistik förs fram, när jag citerar en rapport från Sveriges Kvinnolobby – detta kallade Morgan Johansson för övrigt för att jag bara slänger mig med uttryck; det var en rapport från Sveriges Kvinnolobby som jag tydligt citerade men som Morgan Johansson tycks ha missat – och när jag och Pontus Andersson belyser den allvarliga situation vi har i Sverige i dag när det kommer till sexualbrott kallar Morgan Johansson det för att vi svartmålar Sverige. Han sätter ett stort likhetstecken mellan sig själv och Sverige.

Jag älskar Sverige. Jag värnar om Sverige. Det är grundidén bakom mitt politiska engagemang. Själva grunden i mitt politiska engagemang bygger på en kärlek till Sverige som nation. Men när jag kritiserar den

politik som Morgan Johansson och regeringen har bidragit till att möjliggöra, de brister som finns och den utveckling som skett under hans tid som statsråd kallar Morgan Johansson det för att svartmåla Sverige – precis som att han skulle personifiera Sverige som nation eller som stat.

Jag vänder mig emot det, herr talman. Jag tycker att Morgan Johansson kan ta ansvar för sina egna misslyckanden i stället för att lyfta upp sig själv på en piedestal så hög att han likställer sig själv med Sverige som nation. Detta vänder jag mig emot.

Anf. 91 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Nej, Sverige är inte jag. Däremot är Sverige alla vi som bor i Sverige och som skapar vårt samhälle gemensamt. Så är det.

Jag är fantastiskt stolt över det land som vi har byggt upp och som länge har präglats av socialdemokratiska värderingar. Som jag nämnde tidigare har socialdemokratien styrt i ungefär 75 av de 100 år som vi haft demokrati. Det har gjort att Sverige i dag är ett av världens mest jämställda länder och även ett land där vi inte heller ryggat för att lyfta på mattorna och se vad som finns under. Sverige är ett land som inriktar sig på att se om det finns sexuellt förtryck och våld mot kvinnor och hur det ser ut. Lagen ska aldrig göra halt vid hemmets tröskel – det är en grundläggande progressiv socialdemokratisk värdering som vi har haft under alla år.

Det är det arvet jag är stolt över: det progressiva Sverige, det framåttinriktade Sverige, det Sverige som ser till att utveckla lagstiftningen bland annat när det gäller mäns våld mot kvinnor, vilket jag har haft förmånen att få vara med och göra under de här åren.

Jag ställde en fråga om vårdnadsbidraget eftersom jag ville se hur Tobias Andersson skulle svara. Han svarade naturligtvis inte utan försökte raljera och låtsas som att han inte riktigt förstod. Grejen är att om man går tillbaka till en gammal konservativ ordning där kvinnor inte har möjlighet att förvärsarbete kommer de inte att kunna bryta sig ur sina destruktiva relationer. De kommer att vara kvar i de här äktenskapen, ofta under förtryck och våld, både sexuellt och annat. Det var det som var min poäng, men jag fick inget svar.

Jag måste utgå från att om Tobias Andersson och Pontus Andersson får makten och möjligheten här i riksdagen kommer de att driva fram ett sådant vårdnadsbidrag. Det tror jag vore förödande, både för jämställdheten totalt sett i landet och för frågan om mäns våld mot kvinnor.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2021/22:250 om nationellt avhopparsprogram

Anf. 92 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Tobias Andersson har frågat mig vilka åtgärder som jag och regeringen avser att vidta för att väga upp för det uteblivna nationella avhopparsprogrammet.

Regeringens arbete mot brottsligheten och otryggheten i samhället sker på flera fronter samtidigt. Utbyggnaden av Polismyndigheten fortsätter,

och 2021 fanns fler poliser i landet än något tidigare år. De brottsbekämpande myndigheterna har fått, och kommer att få fler, nya och effektiva verktyg. En lång rad straffrättsliga åtgärder har vidtagits, och fler är på gång.

För att bryta nyrekryteringen till de kriminella gängen och förhindra att fler barn och unga involveras i kriminalitet måste samhället även bedriva ett brett och utvecklat förebyggande arbete. Det handlar om insatser vars resultat inte alltid kan ses omedelbart men som är avgörande för utvecklingen på sikt. Regeringen fortsätter därför att förstärka det brottsförebyggande arbetet i landet.

En viktig del i det brottsförebyggande arbetet är att förhindra återfall i brott. Inte minst behöver samhället ge stöd till de individer som vill lämna kriminaliteten bakom sig och behöver hjälp för att kunna genomföra det. Polismyndigheten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen fick därför, inom ramen för regeringens 34-punktsprogram mot gängkriminaliteten, i uppdrag att föreslå hur stödet till avhoppare kan förbättras. Myndigheterna redovisade uppdraget den 1 mars 2021 och konstaterar, liksom regeringen, att många av insatserna till avhoppare finns i den kommunala verktygslådan. Det kan handla om boende, arbete, utbildning eller hjälp med missbruk och psykisk ohälsa. I de fall en hotbild finns mot individen har givetvis även Polismyndigheten en central roll.

Utifrån de behov som beskrivs i redovisningen har regeringen gett myndigheterna ett konkret uppdrag om att vidta åtgärder för att förstärka och utveckla arbetet med stöd till avhoppare i landet. Inte minst handlar det om att förbättra stödet till den lokala nivån, där de flesta stödinsatserna i praktiken sker. För att myndigheterna snabbt ska komma igång med uppdraget ska en utredare inledningsvis stötta och koordinera deras arbete.

Det är alltså inte tal om någon utebliven satsning på avhoppare. Tvärtom tas nu nästa steg för att fler individer ska få möjlighet att lämna kriminella gäng och andra destruktiva miljöer. Varje person som lämnar kriminaliteten bakom sig är en vinst för samhället.

Anf. 93 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Herr talman! I december 2019 fattade regeringen beslut om ett uppdrag till Kriminalvården, Polismyndigheten, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen att ta fram ett gemensamt nationellt avhopparprogram. Det skulle, som regeringen uttryckte det, ”bidra till att förstärka samhällets stöd till individer som vill lämna kriminella eller våldsbejakande extremistiska miljöer och grupperingar”.

Trots detta tydliga uppdrag kommunicerade Morgan Johansson under hösten, nästan två år efter att uppdraget gavs, att det inte blir tal om något nationellt avhopparprogram, detta trots att förslaget återfanns som punkt 33 i regeringens 34-punktsprogram mot gängkriminalitet.

34-punktsprogrammet har återkommande lyfts fram av regeringsföreträdare som lösningen på den gängrelaterade brottslighet som vi i dag ser runt om i landet. När regeringen nu valde att stryka punkt 33 kom det därför som något av en chock för såväl oppositionen i riksdagen som berörda kommuner, vilka hade hoppats på ett större statligt ansvar för avhopparverksamheten.

Kommunerna, som hade sett fram emot en förändring, blev knappast mer positiva över beskedet när de fick höra Morgan Johansson säga:

Prot. 2021/22:61

28 januari

Svar på

interpellationer

”Staten kan inte lösa alla problem åt kommunerna. Det måste finnas ett eget driv från de kommuner och de kommunpolitiker som styr i kommunerna.” Han menade även att det finns ett stort budgetöverskott i landets kommuner som kan finansiera avhopparverksamheten.

I likhet med många andra företrädare i många olika kommuner blev även Liberalerna i Stockholm besvikna över beskedet att regeringen skrotade planen på ett nationellt avhopparprogram. Stockholms stad är en av de kommuner som drabbats hårdast av den gängkriminalitet som Morgan Johansson misslyckats med att stävja.

Liberalerna skrev följande i Svenska Dagbladet den 28 oktober: ”I takt med att gängkonflikten har eskalerat vill allt fler kriminella lämna den brottsliga banan. I Stockholm har antalet gängkriminella som vill hoppa av fyrdubblats på bara ett år, men samma trend finns också i andra städer. Trots det saknas både tydliga direktiv i socialtjänstlagen om kommunernas ansvar för avhopparverksamhet, men också ett statligt ansvar för att se till att fler lämnar de kriminella gängen. Hur länge till ska regeringen skjuta ifrån sig ansvaret i denna fråga?”

Frågan har varken de eller politiker i andra drabbade kommuner fått svar på. Vi är helt enkelt många som inte delar Morgan Johanssons uppfattning om att ett nationellt avhopparprogram inte behövs.

Herr talman! Jag vill därför fråga Morgan Johansson vad som är problemet med ett nationellt avhopparprogram. Vilka motargument finns, och varför blir det inte verklighet?

Anf. 94 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Tobias Andersson pratar ju i nattmössan. Han söker en konflikt som faktiskt inte finns. Vi har inte strukit någon punkt i 34-punktsprogrammet – vad är det för ett påstående? Jag tror att Tobias Andersson söker en konflikt baserat på ett medvetet missförstånd.

Det är klart att avhopparverksamheten ska utvecklas. Det är en viktig del av vårt program mot den organiserade kriminaliteten. Något annat har vi faktiskt aldrig sagt, vad än Tobias Andersson inbillar sig. Det arbetet går nu vidare. Det är ett pionjärarbete, ska jag säga. Det finns ingen regering som har gjort något liknande och tagit ett sådant statligt grepp som vi nu tar när det gäller avhopparverksamhet.

Vi gav, som sagt, ett uppdrag till fyra myndigheter. Vi har rapporten från de fyra myndigheterna i botten, och den rapporten var ganska avslöjande. Den visade ju just hur olika förutsättningar som finns över landet.

Tobias Andersson nämner Stockholm. Jämförelsen mellan just Malmö och Stockholm i den rapporten var rätt anslående. I Malmö hade man 80 avhopparärenden under 2020, men i Stockholm hade man 30, trots att Stockholm är en mycket större kriminell miljö än Malmö är. Man har dessutom mycket större problem med skjutningar i Stockholm.

Detta talar för att det behövs ett ökat nationellt stöd och samordning, inte minst för att kommuner som Stockholm ska kunna göra det bättre. Baserat på rapporten utsåg vi därför en särskild samordnare, Stefan Strömberg, som ska lämna sin rapport till mig i maj. Då ska vi se hur det ska se ut framöver, vilken myndighet som ska ha huvudansvaret, hur mycket pengar det kan kosta och hur vi ska gå vidare med hela frågan.

Nu finns det dessutom särskilt avsatta pengar i den budget som gäller för 2022. Det är 75 miljoner kronor som anslås till det här arbetet. Det är ett pågående arbete; det är ingenting annat.

Det finns positiva exempel. Jag nämnde Malmö. Där har man kraftigt fått upp antalet som vill hoppa av på senare år. Det är en följd dels av den press på de kriminella som Malmöpolisen har utövat under ett antal år, dels, påstår jag, av det sätt man har valt att arbeta på, alltså det man kallar för Sluta skjut-modellen. Den har visat sig väldigt framgångsrik.

Sluta skjut innebär ju att polisen och kommunen med jämna mellanrum tar in de mest kriminella individerna och ställer dem inför ett val: Om ni fortsätter med den kriminella verksamheten kommer vi att jaga er med samhällets alla till buds stående medel, men det finns en annan väg ni kan gå. Vi har ett avhopparprogram som ni kan ansluta er till, och då står vi redo att hjälpa er. Vi kommer att hjälpa till, men det är inte kravlöst, utan det mesta jobbet måste ni göra själva som individer.

Det där fungerar. Vi har kraftigt ökat antalet som vill hoppa av, och mycket pekar på att en av de viktigaste insatser som vi nu gör när det gäller avhopparverksamheten är att vi rullar ut Sluta skjut-programmet till fler och fler kommuner, för då kommer vi att få ett bättre och mer strukturerat arbete.

För övrigt ser vi att skjutningarna just i Malmö har minskat med nästan två tredjedelar sedan 2017, och det är ett tecken på att det faktiskt går att vända.

Staten ska göra sitt. Vi går in med mycket pengar till rättsväsendet nu, men kommunerna måste också göra sitt. Jag kommer inte att vika från den uppfattningen. Kommunsektorn gick under 2020 med ett överskott på 50 miljarder kronor. Stockholms kommun hade väl ett överskott på nästan 4 miljarder kronor. Det är klart att man måste vara beredd att sätta av de resurser som behövs till förebyggande insatser, skola, fritidsverksamhet och socialtjänst men också till avhopparverksamhet för att hjälpa till i det här arbetet.

Anf. 95 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Herr talman! Morgan Johansson uttrycker att det skulle finnas ett missförstånd här. Men det jag citerar är ju hans egna ord och ord från drabbade kommunpolitiker i Stockholm. Om det finns något missförstånd mellan oss och jag helt har missat vad vi i dag debatterar är det något märkligt. Då grundas ju missförståndet i Morgan Johanssons egna utspel och de utspel som kommit från drabbade kommunpolitiker som väntat och längtat efter att staten skulle kliva in och få på plats ett nationellt avhopparprogram. Detta finns inte.

Morgan Johansson nämner den satsning som tillkommer under det här året, men det är ju tack vare den budget som jag, Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna står bakom. Det är ju anledningen till att vi nu ser 75 miljoner riktas till just avhopparverksamhet. Det är en satsning som Morgan Johansson knappast kan ta åt sig äran för eller använda som argument för att min interpellation inte skulle vara relevant.

Det som är sant är att Morgan Johansson och regeringen har ändrat sig någonstans utmed vägen. Man har ändrat sig från att ha varit av den uppfattning som jag är av i dag, alltså att det vore bra med ett nationellt avhopparprogram, till att inte förespråka detsamma. I stället vill man genom

andra verktyg försöka uppnå något likartat. Men man har alltså inte strikt gått vidare med det förslag som återfanns i 34-punktslistan. Det är detta som är kontentan i denna debatt.

Då får man fråga sig vad det var som skedde. Var det att regeringen inte ville skjuta till pengarna men nu fick dem levererade av riksdagen och därför kan fortsätta att kika på frågan? Eller var det Morgan Johansson själv som drastiskt ändrade sig? Eller bedömde regeringen att behovet av insatsen försvann? Jag vet inte riktigt, herr talman.

Det jag däremot vet är hur man uttryckte det i det uppdrag som man gav hösten 2019, då man efterfrågade det man sedan inte ville ha. Då uttryckte man bland annat att "ett gemensamt nationellt avhoppningsprogram ... ska bidra till att förstärka samhällets stöd till individer som vill lämna kriminella eller våldsbejakande extremistiska miljöer och grupperingar". Det gick även att läsa att det ofta är en lång och svår process där de individuella behoven är många och skiftande, vilket kräver samordnande och skyndsamma insatser från flera samhällsaktörer.

Jag instämmer i det som regeringen tyckte hösten eller vintern 2019, men någonstans utmed vägen ändrade man sig, även om man nu som en konsekvens av vår budget får medel att faktiskt jobba med frågan ändå.

Det är min uppfattning att man inte kan lasta kommunerna i så hög utsträckning som Morgan Johansson och regeringen vill göra. Alla kommuner i Sverige har inte de resurser och den kompetens som krävs för att jobba aktivt med avhoppningsverksamhet. Vi kan inte ha ett läge där en individ som, kanske något impulsivt, vill lämna sitt kriminella leverne, göra bot och bättring och söka samhällsgemenskap inte direkt möts med det stöd och de resurser som krävs för att också fullfölja det infallet. Detta riskerar vi att misslyckas med om kommunerna tvingas dra ett så stort lass som Morgan Johansson önskar.

Anf. 96 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! När man debatterar med Tobias Andersson kommer man ofta att tänka på ett citat av Ingemar Stenmark: Det är inte lönt att förklara för den som inte begriper.

För den som inte vill begripa spelar det liksom ingen roll vad man säger. Då går allt som man säger in genom det ena örat och sedan ut genom det andra. Jag har ju förklarat att denna punkt på intet sätt är struken. Det är ett pågående arbete, som vi dessutom intensifierar, med att lyfta avhoppningsverksamheten.

Vi har särskilda uppdrag till dessa fyra myndigheter. Det är förnyade uppdrag som handlar om att konkretisera hur arbetet ska gå till. Vi har utsett en särskild samordnare, Stefan Strömberg, som lite senare ska leverera en rapport till mig. Det finns särskilt avsatta pengar för detta – 75 miljoner kronor. Det fanns från början pengar avsatta också i vår budget. Det blev visserligen mer när reservationen gick igenom, men det var inte så att det inte fanns några pengar avsatta.

Stefan Strömberg kommer, som sagt, med en rapport till mig i maj, och efter det kan vi ta nästa steg. Den handlar bland annat om hur detta arbete ska läggas upp framöver. Vilken myndighet ska ha huvudansvar för detta? Hur mycket ska det kosta? Hur ska arbetet struktureras och se ut?

Glöm inte, återigen, att detta är ett pionjärbete! Det finns ingen regering som har gjort någonting sådant tidigare. Men vi tror på detta. Det är väldigt viktigt att kunna få bort de mest brottsaktiva individerna från gatorna, för är det en sak vi vet så är det att det är en liten grupp individer som begår de många brotten. I Malmö tror jag att man talar om ett par hundra individer, i en befolkning på flera hundra tusen. Man säger att vi kommer att se en omedelbar effekt vad gäller antalet anmälda brott bara vi tar bort en del av dessa individer.

Södertälje är ytterligare ett exempel. Där gjorde man en stor insats för ungefär tio år sedan. Man lyckades få undan en hel del av de mest brottsaktiva individerna. Antingen hoppade de av eller så hamnade de i fängelse. Då fick man en omedelbar effekt på hela den kriminella miljön.

Detta tror vi alltså väldigt mycket på, och därför jobbar vi aktivt med det. Det är totalt fel att påstå att vi har lagt ned projektet. Vad jag säger är att både stat och kommun måste vara med och bidra. Då talar Tobias Andersson om de drabbade kommunpolitikerna. Ja, det är många som jag känner sympati för och kan känna med. Men kommunpolitiker ska inte sitta och känna sig drabbade. Kommunpolitiker ska se till att jobba med de problem som finns i kommunen, med de resurser som de har till sitt förfogande.

Jag har själv varit kommunpolitiker. Politiker i kommunerna som gör detta på ett bra sätt kommer att kunna nå fantastiskt fina resultat. Återigen: Malmö är ett sådant exempel. Där satt man inte och väntade på staten och på att någon annan skulle göra någonting, utan man jobbade väldigt aktivt själv i kommunen. Södertälje är ett annat exempel.

Stockholm står för nästan hälften av alla skjutningar och är vårt stora problemområde just nu. Stockholm har mångmiljardöverskott i sin budget. Det är pengar som de har fått av staten. Sedan har vi dessutom en fin ekonomisk tillväxt. När jag nu ser att de har mångmiljardöverskott tycker jag att vi från statens sida ska kunna säga: Gå nu in och satsa på det förebyggande, på skola, på socialtjänst och på fritidsverksamhet så att ni bryter nyrekryteringen till de kriminella gängerna! Var också med och finansiera avhopparverksamheten! Det är väl bra för Stockholms kommun och alla andra ställen där detta är ett problem.

Om detta ska kunna lösas och om vi ska kunna ordna upp situationen och flytta fram positionerna måste både stat och kommun hjälpas åt. Det duger inte att någon sitter och väntar på att någon annan ska agera, utan det gäller faktiskt att själv agera med de resurser man har. Sedan ska vi hjälpa till så mycket vi kan från statens sida och öka stödet, och det gör vi också.

Anf. 97 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Herr talman! Jag ska på ett väldigt pedagogiskt sätt försöka förklara vad debatten handlar om. Jag upplever nämligen att när jag hittills har försökt har Morgan Johansson endast fastnat i att påstå diverse saker om mig. Det jag har talat om, det som Morgan Johansson påstår skulle vara ett missförstånd, är hans egna ord. Och det är ord från kommunpolitiker som har vänt sig mot det agerande som Morgan Johansson påstår inte har ägt rum.

Man fortsätter att arbeta med avhopparverksamhet – absolut. Det är tack vare den budget som Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna fick igenom som man kan göra det på ett intensifierat sätt. Men det ändrar inte den saken att Morgan Johansson kommunicerade ut att man där och då inte gick fram med ett nationellt avhopparprogram. Jag uppskattar att man utvärderar frågan kring avhopparverksamhet. Jag ser också fram emot rapporten, och jag hoppas att regeringen därefter agerar. Men det ändrar inte sakfrågan.

Herr talman! Jag måste, även om vi nu kanske glider bort lite från temat i debatten, kommentera den försköning av Malmö som Morgan Johansson ständigt ägnar sig åt. Morgan Johansson tycks vara av uppfattningen att socialdemokratiska Malmö är Sveriges praktexempel på en fantastisk kommun medan moderata Stockholm är den värsta avarten.

Jag delar inte den uppfattningen. Jag delar absolut inte det påstående som kom från Morgan Johansson om att Malmö minsann inte väntade med att ta tag i sina problem. Då hade Malmö aldrig fått sådana problem. Malmö väntade alldeles för länge. Malmö var ju i en europeisk och internationell kontext känd som en stad drabbad av kriminalitet. Och det överskott som Stockholm har är åtminstone bättre än det underskott som i många år har funnits i Malmö. Stockholm och andra kommuner har tvingats täcka upp för socialdemokratiska misslyckanden i Malmö.

Anf. 98 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Nej, jag skryter inte om Malmö. I Skåne säger vi: Vi skryter inte. Vi säger bara som det är.

Så är det också. Jag varken skryter eller svartmålar någonting. Jag kan bara konstatera att vi i Malmö har haft en väldigt positiv utveckling när det gäller skjutningar och sprängningar de senaste åren.

Vi kan gå tillbaka till 2016 och 2017. Då lyftes Malmö ofta fram, inte minst av Sverigedemokrater, som ett varnande exempel. Sedan dess har skjutningarna minskat med två tredjedelar. Jag bor i Skåne och känner till hur man har jobbat både hos polisen och i kommunen i Malmö. Jag känner till det sedan många år tillbaka. Därför vet jag vilka insatser man har gjort. Det handlar om repressiva insatser, om att se till att komma åt de mest brottsaktiva individerna, men också om de förebyggande insatserna, satsningar för att försöka bryta nyrekryteringen till de kriminella gängen.

Jag ser också andra positiva exempel i landet. Södertälje är ett sådant exempel. De hade jättestora problem för bara tio år sedan.

Jag lyfter fram detta för att peka på att man faktiskt kan vända en utveckling. Innebär det att detta en gång för alla är gjort? Nej, det kan mycket väl vara så att vi får ett bakslag i Malmö eller i Södertälje eller i någon annan kommun. Det vågar jag inte sia om. Det krävs förstås långsiktighet och uthållighet. Men jag tycker att det är värt att peka på att om man jobbar tillsammans, stat och kommun, med att förebygga och bekämpa brott kan man faktiskt nå resultat.

Vi fortsätter jobbet med avhopparverksamheten. Det är ett pågående arbete. Vi har gett särskilda uppdrag till de fyra myndigheterna. Vi har utsett en särskild samordnare, Stefan Strömberg. Vi har pengar avsatta för detta – 75 miljoner. Den rapport som lämnas till mig i maj av utredaren kommer att bilda ett underlag för hur vi ska gå vidare. Vi ser fram emot

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2021/22:273 om Sveriges försörjningsberedskap

Anf. 99 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Alexandra Anstrell har frågat mig om jag avser att initiera några förslag för bättre försörjningsberedskap i närtid och om jag avser att agera för att ta förslagen om en stärkt försörjningsberedskap för hälso- och sjukvården vidare och i så fall när. Vidare har Alexandra Anstrell frågat mig om jag avser att agera för att klargöra vilka krav som finns på samhällsviktiga aktörer att lagra drivmedel samt hur jag avser att arbeta för att Sverige ska ha en bättre självförsörjning av livsmedel för att Sverige ska stå bättre rustat i händelse av kris.

Inledningsvis vill jag påminna om att frågorna som ställs även avser andra statsråds ansvarsområden.

Försörjningsberedskap är en central del i den historiska satsning på civilt försvar som just nu görs. Från och med slutet av innevarande försvarsperiod, år 2025, satsar regeringen sammanlagt 4,2 miljarder kronor per år på det civila försvaret.

Att stärka landets försörjningsberedskap är ett omfattande arbete och måste göras på ett resurseffektivt sätt utifrån en grundlig analys. Regeringen har därför tillsatt Utredningen om nationell samordning av försörjningsberedskapen, med ett brett uppdrag inom detta område. Ytterligare en viktig åtgärd i arbetet med att stärka försörjningsberedskapen är att vi före sommaren ska sammankalla ett tvärsektoriellt näringslivsråd i enlighet med vad som aviserats i totalförsvarspropositionen.

Regeringen gav Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap i uppdrag att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret under försvarsperioden. I delredovisningen *Handlingskraft*, som presenterades 2021, lyfts försörjningsfrågorna upp som ett av de viktigaste fokusområdena.

Regeringen avser att genomföra en rad åtgärder för att stärka systemet för försörjning med hälso- och sjukvårdsmaterial och läkemedel. Bland annat beslutades nyligen att ge Socialstyrelsen i uppdrag att inom myndigheten utveckla ett arbete för ett samlat statligt ansvar för försörjningsberedskapen inom hälso- och sjukvårdsområdet när det gäller läkemedel och medicinteknisk utrustning. Vidare får Läkemedelsverket ett uppdrag att genomföra en kartläggning av läkemedelsproduktionen i Sverige samt ett ytterligare uppdrag att utreda och föreslå åtgärder för att säkerställa att det finns en beredskap för försörjningen med dosförpackade läkemedel.

Vad avser drivmedel används de inom samhällsviktiga verksamheter på flera sätt, till exempel till reservkraftsanläggningar och för att driva fordon etcetera. Samhällsviktiga verksamheter behöver beakta sitt uppdrag och sina förutsättningar att klara avbrott i energiförsörjning vid kontinuitetsplanering och bedöma eventuella lagringsbehov därefter. Ansvariga

bevakningsansvariga myndigheter arbetar med dessa frågor i enlighet med regeringens anvisningar för det civila försvaret för 2021–2025.

Konkurrenskraftiga jordbruks- och livsmedelsföretag är grunden för en ökad svensk livsmedelsproduktion, vilket skulle kunna bidra till en stärkt livsmedelsberedskap. För att försörjningsberedskapen på livsmedelsområdet ska bli effektiv och rätt dimensionerad krävs inledningsvis ett omfattande kartläggnings- och analysarbete. Regeringen har gett Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Statens veterinärmedicinska anstalt i uppdrag att inleda uppbyggnaden av livsmedelsberedskapen. En statusrapport väntas i slutet av februari 2022.

Sammantaget har regeringen vidtagit och kommer i närtid att vidta flera åtgärder i syfte att stärka Sveriges försörjningsberedskap.

Anf. 100 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! Frågan om Sveriges försörjningsberedskap och upprättandet av beredskapslager kommer såklart att vara en central utmaning i uppbyggnaden av vårt civila försvar och vår civila beredskap.

Det är uppenbart att det behövs en återtagning av beredskapslager, vilket inte minst covidpandemins effekter har visat. Finns det en bättre nationell beredskap finns det också bättre förutsättningar för internationell solidaritet i händelse av allvarliga kriser.

Regeringens arbete med att stärka det civila försvaret är dock ganska senfärdigt och saknar tydlig ansvarsfördelning, tydlig struktur, tydliga riktlinjer och mål och har heller ingen tydlig finansiering ut till regioner och kommuner.

I regeringens försvarspolitiska inriktningsproposition fanns få konkreta förslag när det gäller beredskapslagring av livsmedel, men man skriver följande i propositionen: ”För att trygga livsmedelsförsörjningen krävs en fungerande inhemsk jordbruks- och livsmedelsproduktion samtidigt som flödet av varor i livsmedelskedjan behöver fortsätta utan avbrott.”

Det är bra, men tiden går och förslagen uteblir. Inte ens totalförsvarets näringslivsråd inrättas trots att det utretts flera gånger. Nu säger ministern att det ska inrättas före sommaren. Jag ser verkligen fram emot det, för jag tror att ett samarbete med näringslivet är ett måste för att få till en bra, modern och resurseffektiv försörjningsberedskap.

Herr talman! Vi behöver också en bra drivmedelsberedskap både för att hålla igång reservkraftsanläggningar och för att driva fordon. Drivmedelslagringen sköts i dag via privata aktörer, som oljebolag, vilka ska hålla beredskapslager som främst är avsedda för störningar i fredstid. Dessa lager finns i många fall inte ens i Sverige. I Stockholm och Mälardalsregionen har vi en bra försörjning i depån i Nacka, men den räcker bara till 2032. Vad händer efter 2032? Tiden går ju ganska fort. Finns det någon planering efter 2032 för Mälardalen?

Det finns heller ingen planering som tar höjd för den händelse att det skulle bli krig, och det är inte tydligt vilka krav som finns på samhällsviktiga aktörer att lagra drivmedel. Jag var på besök på en brandstation för några månader sedan. Där hade de ingen beredskapsplan vad gäller drivmedel. Dessutom fanns bara en bil på ganska många kommuner i en stor region som kan suga upp bränsle från en bensinmack vid ett långvarigt

strömavbrott. Hur ska våra brandmän kunna göra sitt jobb om de måste gå till bränderna?

Herr talman! Mat och potatis är rätt viktigt för vår överlevnad. Hur ska vi klara oss i Sverige i händelse av kris eller krig? Sveriges lantbrukare är drabbade av kraftigt höjda kostnader för bland annat el, foder, konstgödsel och diesel. Djuren behöver värme, lyse och foder. Grödorna behöver göds- las, och är man jordbrukare behöver man en traktor och andra maskiner. Inget av detta går att komma ifrån. Hur ska lantbrukare ha råd att producera de livsmedel som krävs för att öka självförsörjningsgraden när elnotan är så hög att man inte ens vill öppna kuvertet och när bränslepriset är så högt att det svindlar när man står på bensinmacken?

Herr talman! Utredningen om hälso- och sjukvårdens beredskap har presenterat två delbetänkanden med förslag på åtgärder, men den lista som regeringen har lämnat över propositioner som ska komma det närmaste halvåret är tom. Vilken beredskap har vi här och nu om vi snabbt kommer in i en ny kris? Därav min fråga till ministern om ministern avser att initi- era några förslag för bättre försörjningsberedskap i närtid – inte om många år.

Anf. 101 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Vi är nu inne i en process där vi håller att bygga upp det civila försvaret igen på ett sätt som jag inte tror att någon regering har gjort tidigare. Vi gör en historisk satsning och återställer som sagt beredskapen på en rad områden.

Man kan ställa sig frågan varför vi ska ha ett civilt försvar. Jag brukar säga att det finns åtminstone tre svar på den frågan.

Det första är att en stat har en moralisk skyldighet att alltid skydda sin civilbefolkning och att göra det så effektivt som man över huvud taget kan.

Det andra är att det handlar om att upprätthålla försvarsviljan. Om en angripare lyckas knäcka civilbefolkningen kommer det också att knäcka försvarsviljan, och då är kriget snart förlorat.

Det tredje argumentet är att de beredskapsinsatser som vi bygger upp har vi användning för inte bara i tider av höjd beredskap och krig. Vi har även nytta av dem i fredstid om vi drabbas av andra typer av kriser, till exempel en pandemi som vi är inne i just nu. Det finns många andra typer av kriser som man kan gå igenom.

Det civila försvaret är alltså av avgörande betydelse inte bara i krigstid utan också i fredstid. Då talar vi om livsmedels- och läkemedelsberedskap, drivmedel, hälso- och sjukvård, energi och telekommunikationer. På alla de här områdena finns det ett stort antal uppdrag ute på myndigheterna just nu.

Man ska dock komma ihåg att vi kommer från en situation som faktiskt är ganska eländig. Jag kan ta läkemedel som exempel. Man blir nästan matt när man läser vad alliansregeringen gjorde för tio år sedan när man avreglerade och sålde ut apoteket. Det var hela grejen med den nyliberala hållningen som ni hade då: Allting skulle säljas ut och privatiseras. Men ni glömde bort att Apoteksbolaget också hade ett beredskapsansvar, alltså ett ansvar för att lagra läkemedel i eventuell kris- och krigstid.

Detta glömde alliansregeringen helt och hållet bort. Det uppdraget försvann när ni privatiserade och sålde ut på det här sättet. I stället trodde man – och nu läser jag vad regeringen skriver – att ”det bland marknadsaktör-

Prot. 2021/22:61
28 januari

Svar på
interpellationer

erna på en omreglerad apoteksmarknad kommer att finnas ett intresse för att på affärsmässiga grunder fullgöra uppgifter inom totalförsvarets läkemedelsförsörjning”.

Så extremt naivt! Man trodde att marknaden, privata aktörer, utan att det fanns några regler kring det här över huvud taget, skulle kunna lösa frågan. Vad talar vi om? Vi talar om läkemedel, och är det något man behöver i krigstid är det rimligen läkemedel.

Allt det här åkte ut genom fönstret när alliansregeringen privatiserade och sålde ut apoteket. Man glömde bara bort det.

Läkemedelsförsörjning är nu ett av de områden som vi får bygga upp igen när vi sätter av pengar och utredningar till detta. Vi sätter av 4,2 miljarder per år från och med 2025 och bygger upp efter hand. Det handlar om sådant som hälso- och sjukvård med drygt 1 miljard, livsmedel och dricksvatten med ungefär en halv miljard och energisektorn med ett par hundra miljoner.

Vi har bett en särskild utredare, Birgitta Böhlin, att se över hur en samordningsfunktion ska se ut kring just beredskapen och hur den ska finansieras. Betänkandet kommer under nästa år, och sedan kommer vi att med det som underlag att fortsätta bygga upp Sveriges beredskap på nytt.

Anf. 102 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Herr talman! Jag tackar ministern för det utvecklade svaret. Det handlar mycket om vad alliansregeringen gjorde eller inte gjorde, men den socialdemokratiska regeringen – även om den har ändrats lite till och från – har ändå styrt i åtta år. Då kan man tycka att den skulle ha gjort något vad gäller den civila beredskapen under de åtta åren.

Det finns en historisk satsning med en mängd pengar som ska gå till det civila försvaret, men det hade aldrig kommit till stånd om inte Moderaterna och några andra partier faktiskt hade tryckt på eftersom regeringen ville sänka ambitionsnivån. Utredningar i all ära – de är jättebra – men någonstans måste man också kavla upp ärmarna och genomföra det man har tänkt sig på både kort och lång sikt.

Det finns i dag ungefär 15 000 heltidsarbetande lantbrukare i Sverige. Det är de som går upp tidigt på morgonen, i ur och skur, och sköter om djur och jordbruk. För dem är situationen just nu helt akut. De höga priserna på el och bränsle innebär en ohållbar situation för Sveriges bönder i ett land som leds av Socialdemokraterna. Det rapporteras att läget nu är värre än under torkan 2018. En bonde berättar att hans totala kostnader har ökat med ungefär 1 miljon mot föregående år – bara på hans gård.

Samtidigt som efterfrågan på livsmedel ökar – vi är fler som bor i Sverige – har produktionen minskat. I början av 1990-talet producerade Sveriges bönder 75 procent av Sveriges livsmedel. I dag finns betydligt fler svenskar, men vi producerar inte mer mat utan mindre. Vi litar på importen. Ungefär varannan tugga, herr talman, är importerad mat.

Självförsörjningsgraden har sjunkit till 50 procent jämfört med vårt grannland Finland där den ligger på ungefär 80 procent. Sverige är i stort sett självförsörjande på mjöl, socker och morötter. Och det är gott, men inte särskilt länge. Den bistra sanningen är att vårt land inte längre har mat till alla sina invånare. Vi märker inte av bristen i fredstid, men vi skulle bli smärtsamt medvetna om bristen om det blev kris och något skulle hända

vid vårt lands gränser. Vårt land kan inte längre föda sitt folk, och vid en kris gapar hyllorna tomma i butikerna. Det går fort.

Enligt Civilförsvarsförbundet är centrallagren tömda efter ungefär tio dagar. Vi kunde se detta i början av pandemin när vissa livsmedel snabbt tog slut. Hur skulle det då inte se ut om det blir ännu värre vid våra gränser? Då har vi inte ens nämnt situationen för barn och vuxna vid landets skolor, äldreboenden och sjukhus.

Det är viktigt att prata om dessa frågor. Jag ser fram emot den rapport som ministern nämnde om att Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Statens veterinärmedicinska anstalt ska återkomma med om status i deras uppdrag med att inleda uppbyggnaden av livsmedelsberedskapen.

Jag säger återigen: I den lista över propositioner som regeringen avser att återkomma med det närmaste halvåret finns dock ingenting som rör försörjningsberedskap. Det är därför jag undrar vilken beredskap som ska finnas om vi snabbt kommer in i en ny kris. Det är ingenting som säger att det tar tio år innan det blir en ny kris.

Herr talman! Jag är orolig på riktigt! Varje medborgare förväntas ta ansvar för sin egen matförsörjning. Men den stora frågan är varifrån maten ska komma när det väl gäller. Vi behöver ett robustare samhälle. Det faktum att Sverige har varit förskonat från krig i över 200 år är ingen ursäkt för att släppa kontrollen och förlita sig på import, just in time delivery och annat. Omvärldsläget i vår värld ser osäkert ut.

Herr talman! Alla behöver inse att det här är ett problem som vi inte kan blunda för. Det vore väl bättre om vi kunde förebygga katastrofen än att bara ha utredningar i handen när den väl inträffar?

Anf. 103 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Jordbrukspolitiken får Alexandra Anstrell ta med jordbruksministern. De bredare frågorna är faktiskt inte mitt ansvarsområde.

Däremot är mitt ansvarsområde att fortsätta att bygga upp det civila försvaret. Där finns nu mer pengar till vårt förfogande än någonsin tidigare, och det är inte på initiativ av Moderaterna. Tvärtom är det på initiativ av den regering som har suttit i sju och ett halvt år. Det är vi som har drivit fram den stora satsningen på det militära försvaret och den stora satsningen på det civila försvaret. Det fanns en tid när Fredrik Reinfeldt sa att försvaret var ett särintresse. Den tiden är förbi, och nu ser vi inte på frågan på det sättet.

Vi bygger upp både det militära försvaret och det civila försvaret på ett sätt som Sverige inte har sett på många decennier. Men det tar tid att göra eftersom det finns mycket att göra. Jag pekade på en punkt i fråga om läkemedlen. Moderaterna trodde i något slags nyliberal anda att marknaden skulle lösa den frågan i en krissituation. Om det är något vi har sett att marknaden inte kan lösa är det just den typen av situationer i kris. Se på vaccinflådan under de senaste åren. Det går inte att förlita sig på marknadens aktörer, utan det måste finnas en stark politisk styrning och aktivitet.

Så var det: När Moderaterna sålde ut apoteken och privatiserade området avskaffade man också beredskapsregleringen som fanns tidigare. Därmed stod vi under många år helt nakna i en kris.

Prot. 2021/22:61

28 januari

Svar på

interpellationer

Nu tar vi tag i dessa frågor i särskilda utvärderingar och utredningar, och vi kommer att lägga fram ytterligare förslag för att stärka de frågorna.

Stödet från de 4,2 miljarderna ska vara fullt utbyggt 2025. Men redan sedan förra året, och i år, går pengar ut i en trappa där vi ökar stödet efter hand. Det handlar om livsmedelsberedskap, läkemedelsberedskap, drivmedel, hälso- och sjukvård, energi och telekommunikationer. Vi går en brandsyn i folkhemmet och tittar på var sårbarheterna ligger. Vad är det vi måste titta på speciellt om vi hamnar i en kris? Det kan till exempel gälla leveranskedjor och vilken typ av produkter som är särskilt utsatta om det inte längre är möjligt att importera till Sverige. Det är ett stort analysarbete som måste göras.

Vi har satt av drygt 4 miljarder. Hälso- och sjukvården kommer att tillföras ungefär 1 miljard för detta, livsmedels- och dricksvattendelen en halv miljard och energisektorn 200 miljoner kronor. Sedan finns ytterligare resurser inom respektive områdes statliga pengar.

Ovanpå detta finns den särskilda utredning som vi har tillsatt med Birgitta Böhlin som utredare, tidigare generaldirektör för Försvarets materielverk. Hon ska gå igenom och se över hur den statliga styrningen ska se ut, om det behövs en särskild samordningsfunktion och hur den ska se ut samt hur detta ska finansieras långsiktigt. Det betänkandet redovisas nästa år.

Vi sitter inte och väntar på att jobba utan pengarna går ut nu, myndigheterna arbetar som de ska med de pengar de har fått och Sveriges beredskap stärks successivt på dessa områden.

Anf. 104 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Herr talman! Säkerhetsläget i vår omvärld förändras snabbt. Då behöver vi vara mer på tårna eftersom saker och ting händer. Jag menar att regeringen inte har varit det i dessa frågor.

Ministern skyller mest ifrån sig på Reinfeldtregeringen, men den här regeringen har ändå regerat i snart åtta år och skyller ifrån sig på privatisering. Vore det inte bättre att kroka arm med näringslivet? I flera år har vi tjatat om att inrätta Totalförsvarets näringslivsråd, och regeringen har utrett och utrett frågan. Nu till sommaren avser ministern att kalla samman rådet. Men varför har det tagit sådan tid?

För min del tycker jag att det är bra att kunna gå till apoteket på kvällskvisten när ungarnas feber stiger och inte behöva passa öppettiderna mellan 9 och 18 – som det var tidigare.

Det känns lite som att ministern och regeringen glatt håller i alla dessa utredningar när det krisar, men jag tror inte att de är särskilt hälsosamma att äta. De kan i och för sig ge lite värme om man eldar dem när elen går, men de kan inte användas som drivmedel i vare sig brandbilar eller sjukhusets reservaggregat. Man måste besluta om saker och ting, inte bara utreda.

Sedan behöver insatser göras, och besluten måste följas upp så att det blir som man har tänkt sig. Jag kan berätta att läget inte ser så bra ut där ute vad gäller elförsörjning, mat, drivmedel eller sjukvårdsmateriel. Det råder inte heller så bra koll på försvarsmaterielen så att den finns på rätt plats vid höjd beredskap, enligt Riksrevisionens granskning.

Herr talman! Försvarsberedningen var överens om att Sverige behöver bygga upp en bättre försörjningsberedskap vad gäller livsmedel för att kunna förse både civilbefolkningen och Försvarmakten med nödvändiga

förnödenheter vid höjd beredskap och ytterst krig. Många år har gått. Vad har det blivit sedan dess? Hur mycket bättre har vår försörjningsberedskap blivit under en socialdemokratisk regering? Det blev en tummetott.

Prot. 2021/22:61
28 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 105 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag vill påstå att vår beredskap är avsevärt bättre nu än den var när vi tillträdde därför att de här myndigheterna och hela den offentliga sektorn har mycket mer pengar nu än de hade när vi tillträdde.

Det är liksom ingen skattesänkarpolitik vi har bedrivit. Alliansregeringen präglades av det – ni skulle skära ned så mycket som möjligt för att ge utrymme åt era skattesänkningar på 140 miljarder. Bland annat skar ni ned på försvaret, och ni gjorde ingenting för det civila försvaret. Där är vi inte nu, snarare tvärtom. Nu prioriterar vi den offentliga verksamheten på ett sätt som högerregeringen och alliansregeringen inte gjorde.

Ni gjorde också det här misstaget med Apoteket. Det måste ni faktiskt ta till er. Ni sålde ut och privatiserade Apoteket och glömde bort att Apoteket hade ett beredskapsansvar för läkemedel. Det ansvaret gavs till ingen. Det bara försvann, och det är ett stort bekymmer. Som sagt: Är det något man behöver när det är krig eller krigsfara är det rimligen läkemedel. Men det var det här marknadstänkandet, det här nyliberala privatiseringsivrandet, som helt enkelt skymde sikten i den delen.

Nu bygger vi ut verksamheten. Vi sätter som sagt av 4,2 miljarder per år från och med 2025. Vi börjar utbetalningarna redan under de här åren till de myndigheter som behöver det och ser till att vi succesivt utökar vår beredskap igen så att vi står bättre rustade, ständigt, för de kriser som kan komma.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2021/22:277 om stängda gränser

Anf. 106 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Kjell-Arne Ottosson har frågat mig när jag ser att gränsen mot Norge kan öppnas igen, om regeringen kommer att se till att det erbjuds kostnadsfria snabbtester för inresande och i övrigt godkänner egna snabbtester när passering sker vid de mindre övergångarna och på vilket sätt regeringen arbetar för att vi snabbast möjligt ska avveckla de stängda gränserna och i stället få en gemensam hantering i Norden kring pandemi-restriktioner.

Regeringen sätter stort värde på vårt nordiska samarbete och vill fortsätta arbeta med att stärka Norden som region. Den fria rörligheten i Norden har varit grunden till den framgångsrika integrationen mellan våra länder. Men de senaste åren har vi befunnit oss i en extraordinär situation. Denna situation har krävt att vi vidtagit åtgärder som varit påfrestande för våra befolkningar i Norden, inte minst för dem som lever i en gränsregion.

Regeringen är väl medveten om att inreserestriktioner får negativa konsekvenser på många olika sätt, särskilt i gränsområdena mot Danmark, Norge och Finland. Sverige var också länge ett av de länder som hade minst restriktiva regler för inresa, särskilt för resande från våra nordiska

grannländer. Folkhälsomyndigheten bedömde dock i december 2021 att smittläget i kombination med utbredningen av omikronvarianten i andra länder var så allvarligt att ett krav på uppvisande av negativt test borde finnas. Regeringen beslutade därför enligt myndighetens hemställan.

Mot bakgrund av utvecklingen av smittläget inkom Folkhälsomyndigheten i januari med en ny hemställan till regeringen om att ta bort kravet på negativt test för covid-19 för utländska medborgare och ändra tillbaka till de regler som gällde före den 28 december 2021. Regeringen fattade den 18 januari beslut enligt denna nya hemställan. Utländska resenärer kan därmed återigen uppvisa EU:s covidbevis för att få resa in i landet.

Regeringen fortsätter att ha en tät dialog med Folkhälsomyndigheten och bedömer kontinuerligt nödvändigheten av olika smittskyddsåtgärder mot covid-19. Åtgärder ska vidmakthållas så länge de är motiverade men ska inte finnas kvar längre än nödvändigt. Regeringen följer därför utvecklingen av smittläget noga, inte minst i våra nordiska grannländer.

Vi strävar alltid efter mesta möjliga dialog med våra nordiska kollegor, och under hela pandemin har de nordiska kontakterna varit täta på både ministernivå, departementsnivå och myndighetsnivå. Våra länder har olika förutsättningar och har drabbats av pandemin på olika sätt, vilket gör att det är oundvikligt att våra åtgärder till viss del skiljer sig åt. Vi måste även fortsättningsvis genom samverkan förebygga och reducera negativa effekter av gränshinder, såväl pandemirelaterade som övriga.

Jag och mina kollegor i regeringen kommer att fortsätta att verka för att visionen om Norden som den mest integrerade regionen i världen 2030 inte ska förbli enbart en vision utan bli verklighet.

Anf. 107 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Herr talman! Jag tackar Morgan Johansson för svaret även om det kanske var mer fina ord än önskvärd konkret action i det hela.

Livet vid gränsen har varit ett rent elände under tiden som pandemin har pågått. Egentligen skulle jag behöva använda starkare ord än så, herr talman. Vi har verkligen märkt att man inte förstår hur det är att leva, verka och bo i en gränsregion. Detta oavsett regering, oavsett färg på regeringen och oavsett land.

Låt oss säga att du bor här på Helgeandsholmen. Du har ditt jobb, dina närmaste vänner, din familj, ditt fotbollslag, din skog och din båt i Gamla stan. Helt plötsligt sätts det upp fysiska avspärningar på Stallbron. Det står polis eller militär där. Du är helt utestängd. Du får inte ens åka till ditt jobb, och därmed får du ingen lön.

Det här är en del av de saker som vi svenskar har råkat ut för, vilket jag har kritiserat Norges regering för många gånger. Till slut lättade man äntligen på detta, till stor glädje för alla. Men nu är det i stället vi som ställer till det för våra grannar.

Låt mig ta ett exempel hemifrån: resan som en mor och en far gör för att besöka sin son. Den är på mindre än en kilometer. Jag ska försöka över-sätta det till ett Stockholmsperspektiv. Morgan Johansson bor i Skåne, men det kanske får fler att förstå.

Låt oss säga att det är Morgan Johansson som bor här på Helgeands-holmen och ska hälsa på sin son, som bor på Kornhamnstorg i Gamla stan. Då behöver han ett test med skriftligt intyg, mindre än 72 timmar gammalt. För att få det måste han åka till en privat vårdgivare någonstans. För vår

del eller för norrmännen som bor på andra sidan gränsen skulle det innebära en resa som härifrån till Uppsala eller Enköping för att bli testad hos en privat vårdgivare och då betala mellan 1 200 och 2 500 beroende på var testet görs. Sedan ska han åka samma väg tillbaka hem, invänta intyget och hoppas att det kommer inom utsatt tid. När intyget har kommit får han en omväg på ytterligare 8 mil för att passera en bevakad gränsövergång i stället för den knappa kilometern. En promenad på under en kilometer blir i stället resor på mellan 20 och 25 mil.

Så har vi behandlat våra grannar. Glädjen var därför stor i förra veckan, när man lättade på restriktionerna. Men glädjen togs ut i förskott.

Mellan Värmland och Norge har vi 25 vägar som det går att köra bil på. Alla utom två är stängda med stora, ilsket röda skyltar, och de två vägarna finns i södra och mellersta Värmland.

I norra Värmland, vid Långflon, har vi ett köpcenter som normalt lever gott på gränshandel. Där är vägen över gränsen till Trysil fortfarande stängd med dessa ilsket röda skyltar. Det var med i SVT:s nyheter i går. Detta innebär att om några norrmän på andra sidan skulle vilja åka över och besöka det här köpcentret måste de ta en omväg på 20 mil för att åka in via en bevakad gränsövergång, där de får passera. Det säger sig självt att det gör man inte. Det här påverkar självfallet gränshandeln, men det påverkar också vanligt folk. Det påverkar våra norska grannar.

Gränsen är fortfarande stängd, Morgan Johansson. Varför är gränsen stängd när vi ser att smittläget är lika på bägge sidor om gränsen?

Anf. 108 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Vi är ju fortfarande inne i en pandemi. Jag tycker att det är viktigt att vi fortsätter försöka hålla skadeverkningarna av pandemin på en så låg nivå som möjligt, och då kan man inte komma ifrån att man då och då behöver fatta en del impopulära beslut av den här karaktären.

Som Kjell-Arne Ottosson vet är jag själv gränsboende. Jag är uppvuxen på Skånes västkust och kom till Köpenhamn i vaggan, eller i varje fall i barnvagnen – långt innan jag kom till Stockholm. Jag vet mycket väl vilka påfrestningar och problem detta innebär, inte minst för dem som pendlar och behöver åka mellan Sverige och Danmark, och hur det har varit under de här åren.

Men jag vill påpeka att Sverige som land faktiskt har varit väldigt återhållsamt när det gäller dessa restriktioner. Faktum är att Sverige är det land i Norden som har haft minst reserestriktioner. Så är det faktiskt. Under en period var reserestriktionerna från Norge och Danmark oerhört stränga i förhållande till restriktionerna från Sverige, beroende på hur de låg till gällande smittskyddet. Om man ser till hela den här perioden är Sverige faktiskt det land som har haft minst restriktiva reserestriktioner.

För några veckor sedan hamnade vi i en extrem situation, då smittspridningen av den nya omikronvarianten gick väldigt fort. Jag tror att den överraskade de flesta av oss. Vi såg en mycket snabb smittspridning både i Norge och i Danmark. Vecka 50 hade Norge tre gånger så hög smittspridning som Sverige. Man kunde läsa i tidningen att Danmark under några dagar hade världens snabbaste smittspridning; det gick oerhört fort i Danmark.

I en sådan situation måste man vara beredd att vidta åtgärder för att i varje fall göra vad man kan för att förhindra att det går så fort i Sverige.

Vi vet ju hur de som jobbar i hälso- och sjukvården sliter varenda dag för detta. Vi måste hitta sätt att begränsa det här och i alla fall platta till kurvan så att inte också vi i Sverige drabbas på det sättet av denna snabba utveckling.

Detta var bakgrunden till att vi införde testkrav för några veckor sedan. Vi hade dem under en ganska kort period. Nu har vi plockat bort dem. Nu finns dessa krav inte längre kvar; de är borttagna.

Vi kommer att fortsätta följa det här noga. Vi kommer att vidta de åtgärder som behöver vidtas för detta. Man kommer nog inte undan att man i sådana här situationer måste vara beredd att fatta också den här typen av beslut.

Det är naturligtvis också så att det är bättre ju fler som vaccinerar sig. Smittspridningen kan komma att påverkas av detta, men framför allt påverkas belastningen på hälso- och sjukvården. Vi måste alltså fortsätta att bygga ut det här.

I och med att kravet på PCR-testning nu är borta för våra grannländer räcker det med att man har vaccinbevis för att man ska kunna resa in. Därmed är vi tillbaka vid det regelverk vi hade före jul.

Anf. 109 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Herr talman! Morgan Johansson och jag är eniga när det gäller vaccin; det råder ingen tvekan om detta. Vi är också eniga om att Sverige har varit återhållsamt när det gäller restriktioner.

Men det är Sverige inte nu – nu är det vi i Sverige som ställer till det för våra grannar. Smittläget är lika på bägge sidor om gränsen. Den nyaste forskningen visar att gränstängningar bara hjälper om det är extremt hög smitta i gränsregionen på ena sidan men inte på den andra. Då kan de fylla en funktion. Så har det dock inte varit under pandemin, utan de stora smittspridningarna har varit på andra ställen i våra länder.

Morgan Johansson säger att vi nu bara behöver covidbevis och att vi inte längre behöver PCR-test. Det är helt rätt, men oavsett detta är det så att de allra flesta gränsövergångar är stängda. Det är bara två gränsövergångar i Värmland som är öppna. Enligt SVT är det bara 12 av 68 övergångar mellan Norge och Sverige som i dagsläget är öppna.

Anser Morgan Johansson att detta främjar mobiliteten och är ett steg i rätt riktning mot att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region till 2030? Det är väldigt fina ord i ministerrådets vision, men när ska det bli handling?

Jag har tidigare under pandemin, både i denna kammare och i Nordiska rådet, påpekat allt det som vi svenskar har råkat ut för i Norge. Denna mobbning är absolut ingenting som Morgan Johansson ska belastas för, men det handlar om att svenskar har fått ta på sig orange varselväst när de har varit på jobbet för att visa att de är svenskar. De har inte fått äta ihop med sina arbetskamrater därför att de är svenskar. De har testats extremt mycket mer eftersom de är svenskar, även om de jobbar i en norsk kommun där smittspridningen är högre. De har varit tvungna att ha mer skyddsutrustning på sig därför att de är svenskar, trots att smittspridningen varit högre i den kommun i Norge som de jobbar i.

Detta har lett till att människor har slutat – de har inte orkat fortsätta. Skulle ministern, både utifrån historien och utifrån den situation som vi i dag befinner oss i, uppmana arbets sökande som lever i en gränsregion att

söka arbete på andra sidan gränsen, oavsett nation? Vilka är argumenten i dag för att ta arbete på andra sidan gränsen? Kan ministern ge några sådana?

Vi har en hel del stora investeringar längs gränsen som till stor del byggs på just närheten till Norge. En av dessa är det köpcentrum i Långflon som jag nämnde. Det är fyra personer som är fast boende där, om jag inte är helt fel ute. Detta är ett stort köpcentrum, och det bygger alltså helt på Norgehandeln.

Nu kan jag min egen hemkommun Årjäng bättre än Torsby kommun och Långflon, men även i Årjängs kommun har vi stora köpcentrum som till stor del bygger på vår närhet till Norge. De har fört en tynande tillvaro nu. Om allt skulle implodera skulle det innebära någonstans mellan 500 och 600 arbetslösa. För att översätta detta till Stockholmsmått skulle det innebära 120 000 arbetslösa.

Även om detta är något som ligger långt bort från Regeringskansliet är det något som i allra högsta grad påverkar människor. Därför är det mycket viktigt att Nordiska ministerrådets vision slutar att vara en vision och i stället blir en verklighet. När kommer vi dit?

Även om vi inte längre har testkravet är våra gränser till stor del stängda. Jag fortsätter att ställa frågan: När kommer Morgan Johansson att ta beslut om att vi ska öppna våra gränser?

Anf. 110 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Detta kommer vi att göra när vi kan göra det utan att riskera att smittspridningen fullständigt löper amok så att vi inte längre kan hantera hälso- och sjukvården. Vi kan ännu inte göra en sådan bedömning; vi är mitt inne i den här pandemin.

På Kjell-Arne Ottosson låter det som att Sverige har extremt restriktiva regler i förhållande till Norge, men det är ju precis tvärtom. Det är ju Norge som har mycket hårdare regler för inresa än vad Sverige har.

Den restriktion som finns när man reser från Norge till Sverige är att man måste kunna uppvisa ett vaccinbevis. Ska man däremot resa från Sverige till Norge måste man registrera sig före ankomst, ta ett covidtest och ovanpå detta visa upp ett vaccinationsintyg, ett intyg om tillfrisknande eller ett negativt testresultat från ett test som har utförts inom 24 timmar före ankomst.

Norge – inte Sverige – har alltså de strängaste reglerna just nu. Jag vill ha detta sagt, för det är faktiskt väsentligt.

Ska vi över huvud taget ha kontroll på de här resorna måste vi självklart begränsa antalet gränsöverfarter – annars finns det ingen möjlighet att upprätthålla restriktionerna. Man får nog förstå att vi måste behålla de här stängda vägarna under denna period för att kunna kontrollera det hela.

Svaret på Kjell-Arne Ottossons fråga om när vi tänker låta på detta och när vi tänker öppna gränserna är att vi gör det när vi kan göra det utan att den svenska folkhälsan äventyras och när vi kan göra det på ett sådant sätt att vi slipper den utveckling som vi annars befarar att vi får.

Jag tycker inte att man ska glömma att detta fortfarande är en smitta som påverkar inte bara det svenska samhället utan världens samhälle på ett sätt som ingen smitta har gjort på decennier – kanske på 100 år. Vi är mitt inne i den, och då måste alla försöka att dra sitt strå till stacken. Detta

kommer att gå ut över vårt dagliga sätt att föra våra liv; det är bara så. Detta kommer att påverka oss, och vi får nog vara beredda på det.

I slutänden handlar det om att vi helt enkelt ska agera på ett sådant sätt att vår hälso- och sjukvårdspersonal kan fortsätta att hantera situationen på ett så fantastiskt bra sätt som de hittills har gjort. Om vi missköter detta riskerar vi att sätta hela hälso- och sjukvården i mycket stora bekymmer.

Anf. 111 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Herr talman! Morgan Johansson har rätt på ett sätt, fast ändå inte. Det stämmer att man registrerar sig på Entry Norway. Det är gjort på en minut på telefon. Det krävs ett covidbevis och ett test. Är det så att det inte är någon kontroll vid den gränsövergång som man åker över tar man ett eget test. Det ska tas inom 24 timmar, och så litar man på det. Är det så att testet är positivt ska man agera. Man får alltså använda vilka övergångar som helst från Sverige in i Norge. Men från Norge in i Sverige är det fortfarande bara de bevakade gränsövergångarna som gäller. Det innebär att vi har en strängare regim än vad Norge har, eftersom det för ganska många kräver långa omvägar jämfört med var man skulle kunna köra. Normmännen litar alltså mer på befolkningen än vad vi svenskar gör, och det ställer till det.

Morgan Johansson säger att vi ska öppna upp när vi ser att vi klarar av det. Men hur ser vi det? Ser vi det på våra siffror över hur många som ligger på sjukhus? Ser vi det på våra tester? Jag kollade på nätet och såg att vi testar cirka 300 000 i veckan i Sverige. I går testade Danmark 233 419 personer på en dag. Om man testar så många varje dag innebär det 1,6 miljoner tester i veckan. Då har man verkligen koll på hur läget ser ut. Vad ska vi bygga besluten på om hur och när vi ska öppna upp våra gränser, Morgan Johansson?

Jag har sagt det många gånger, och jag säger det igen: Jag hade önskat att Stockholm legat närmare Finland. Då hade vi sett betydligt mer action, för då hade det drabbat så många fler. Jag ser fram emot att Morgan Johansson tar tag i det här och öppnar våra gränser, och det snarast. Jag vill än en gång få ett besked om när han tror att det i så fall kan ske.

Anf. 112 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Med all respekt, Kjell-Arne Ottosson – kom inte med den där Stockholmsvinkeln, för den biter inte på mig. Jag har levt hela mitt liv i södra Sverige, på Skånes västkust. Jag är uppväxt vid gränsen. Jag vet precis vad för problem det innebär när man sätter upp sådana här gränshinder. Men de problemen måste man väga mot effekten av att inte göra det och hur vi påverkas av detta.

Kjell-Arne Ottosson frågar hur vi ska mäta det här. Är det genom antalet tester? Nej, jag tror att det viktigaste för mig och regeringen är att titta på hur läget är i sjukvården. Hur många ligger på intensivvården egentligen? Hur många omhändertas i sjukvården i övrigt? Hur ser det ut med dödsfallen? Det är de väldigt konkreta mätningarna vi har.

När det gäller den senaste varianten, omikron, har det varit väldigt svårt att bedöma hur allvarlig den är. Slår den igenom för dem som är vaccinerade? Hur pass sjuka blir de som är vaccinerade? Hur hård är belastningen på sjukvården?

För några veckor sedan var det, som jag var inne på, en tre gånger så hög smittspridning i Norge som i Sverige och en mycket snabbare smittspridning i Danmark. Att i det läget bara sitta på händerna och säga att vi inte tänker göra någonting hade varit helt ansvarslost. Vi vidtog de här åtgärderna för att begränsa resandet och ställa dessa krav på tester. Vi gjorde det på inrådan av Folkhälsomyndigheten. Efter ett tag kunde vi ta bort dem, även då på inrådan av Folkhälsomyndigheten, när man fått möjlighet att analysera läget. Därmed agerar vi pragmatiskt dag för dag och vecka för vecka för att hantera situationen.

Sätt inte en bild av att vi i allmänhet har väldigt restriktiva regler! Vi är som sagt det land som har haft de minst omfattande reserestriktionerna i hela Norden. Norge har mer omfattande restriktioner än vi.

Jag tackar för debatten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2021/22:159 om skatten på begagnad elektronik

Anf. 113 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Helena Bouveng har frågat mig om jag ämnar se över kemikalieskatten så att den inte motverkar återbruk och försäljning av begagnad elektronik.

Inledningsvis vill jag understryka att främjandet av återbruk är en viktig del av regeringens arbete med omställningen till en cirkulär ekonomi.

För kemikalieskatten finns det, i likhet med andra punktskatter, olika typer av skattskyldiga. Utgångspunkten är att försäljning i sig inte är skattepliktig; skattskyldigheten uppkommer när varan tillverkas eller importerar. För att detta ska ändras måste säljaren aktivt ansöka hos Skatteverket om att bli så kallad godkänd lagerhållare. En säljare som inte har gjort detta kan alltså sälja begagnad elektronik utan att försäljningen beskattas.

Om den som säljer begagnad elektronik har valt att ansöka om att bli lagerhållare och godkänts av Skatteverket blir försäljningen generellt skattepliktig. Det finns dock ett undantag för sådana varor som skattskyldighet tidigare har inträtt för. Sådana produkter som Helena Bouveng i frågan anger redan har beskattats initialt ska alltså inte beskattas igen om de säljs som begagnade.

Det finns således i lagen flera olika sätt för företag att säkerställa att begagnad elektronik inte beskattas. Med det sagt följer regeringen utvecklingen på området.

Anf. 114 HELENA BOUVENG (M):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Den 1 april 2017 trädde lagen om skatt på kemikalier i viss elektronik i kraft. Skattens syfte är att minska förekomsten av farliga kemiska ämnen i människors hemmiljö och att påverka användandet mot mer miljö- och hälsovänliga alternativ. Det låter ju toppen, herr talman, eller hur?

Men vi var faktiskt inte helt eniga i skatteutskottet om skattens förträfflighet, dels på grund av risken för att importen av elektronik från andra länder, där skatten inte finns, skulle snedvrیدا konkurrensen för våra svenska aktörer, dels med tanke på hur den skulle slå mot den cirkulära ekonomin, det vill säga återanvändandet av elektronik. Skatten är ju så utformad att den betalas återigen varje gång elektronik säljs. Elektroniken kan både dubbelbeskattas och trippelbeskattas om återanvändandet blir stort. Återanvändandet är bra, men möjligheten för att det ska uppstå blir ju inte speciellt stor om beskattningen gör att kostnaden blir för hög för att det ska löna sig. Jag återkommer till detta lite senare.

Herr talman! Även de partier som godkände genomförandet av kemikalieskatten i skatteutskottet hade sina dubier och var väl inte helt nöjda med skattens utformning. Finansministerns partikollega Jörgen Hellman, tillika ordförande i utskottet, såg också att det föreligger en problematik. Därför krävde utskottet en utvärdering av kemikalieskatten. Riksdagen krävde helt enkelt av regeringen att man ska följa utvecklingen på området och att det görs en utvärdering av samhällsekonomiska och andra effekter av kemikalieskatten.

Skatteverket och Kemikalieinspektionen, som fick uppdraget, har skrivit två rapporter. Den första gavs ut 2020. Där konstateras att deras utvärdering av skatten på kemikalier i viss elektronik ”inte kunnat fastställa att förekomsten av klor, brom och fosfor i flamskyddsmedel har minskat i människors hemmiljö” till följd av kemikalieskatten. Man fastslår också: ”Den ersättning av farliga ämnen som genomförts med skatten som drivkraft har alltså varit begränsad och inneburit höga initiala samhällskostnader.” Vidare säger man i rapporten att skatten inte är kostnadseffektivt utformad, bland annat eftersom det är varans vikt och inte de kemiska ämnen som beskattas.

När man säger att elektronikskatten inte är kostnadseffektivt utformad tar jag för givet att man hänvisar till att regeringen ville minska förekomsten av kemiskt farliga ämnen i människors hemmiljö. Det är vad jag läser in i rapporten, herr talman. Min fråga blir: Har finansministern någon annan tolkning av rapportskrivarnas slutsats?

Anf. 115 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Jag tackar Helena Bouveng för en interpellationsdebatt i en fråga som har diskuterats flera gånger.

Jag tror att det finns en bred enighet om behovet av att följa denna skatt, och därför har regeringen initierat en utvärdering och fått detta resultat.

Min tolkning är att det finns en del utmaningar med skattesystemet på detta område. Men rapporten är också tydlig med att eftersom skatten funnits så kort tid är det svårt att utvärdera effekten av den. Man konstaterar ändå att skatten kan ha bidragit till att substituera bort farliga kemiska ämnen men att det är svårt att belägga det.

Nu fick vi ett underlag, och vi tittar på frågan ordentligt, inte minst för att skatten är ganska komplex och det kan bli administrativt komplicerat att jobba med frågan.

Det är rimligt att utvärdera nya skatter, se vad som är bra och inte bra och hur man kan förenkla systemet över tid. Det är viktigt, och jag ser fram emot att återkomma om det.

Anf. 116 HELENA BOUVENG (M):

Herr talman! Det har gått över fyra och ett halvt år, så någon typ av utvärdering borde man kunna göra. Rapporten har ju funnits ett tag.

I regeringens budget, på regeringens hemsida, på Socialdemokraternas hemsida och i ministerns svar används ordet ”cirkulär” frekvent. I regeringens budget betonas också vikten av omställning till en cirkulär ekonomi. Ja, vem är inte för det? Ambitionen är det nog inget fel på, men jag kan inte annat än konstatera att regeringen själv effektivt stoppar omställningen. Kemikalieskattens utformning är just ett sådant hinder.

Vi konsumerar mer elektronik än någonsin, och desto fler elektronikprodukter som tillverkas, desto högre blir koldioxidutsläppen. Generellt sett uppkommer mer än 80 procent av klimatpåverkan från elektronikproduktion. Dessutom ökar elektronikavfallet och är nu världens mest snabbväxande avfallsström. Det är med andra ord ganska bråttom. Just därför är ökad produktlivslängd genom återanvändning av elektronik, till exempel datorer och mobiler, viktigt för vårt klimatarbete.

Undantaget för begagnad elektronik funkar inte i praktiken. Systemet är för komplicerat. För att ett undantag ska ges måste man nämligen kunna bevisa att varan redan har beskattats – något som branschen säger är i det närmaste ogörligt. Undantaget har i stället lett till att begagnade datorer, telefoner och andra elektroniska produkter dubbelbeskattas.

Låt mig ta ett prisexempel. En begagnad datorskärm som har ett värde på 500 kronor beläggs i dag med 451 kronor exklusive moms i kemikalieskatt. Jag vet inte vad talmannen tänker om det, men för mig låter det som att den datorskärmen i princip blir osäljbar i förhållande till en ny datorskärm. För egen del hade jag nog valt att köpa en ny datorskärm, och jag tror att jag tyvärr inte är ensam om detta val – ett val som leder till såväl resursslöseri som ökat elektronikavfall. Vilket val skulle finansministern göra?

I svaret säger ministern att man följer utvecklingen på området. Om så vore fallet hade man väl, med tanke på det totala misslyckandet vad gäller återanvändning av vår elektronik, sett till att den cirkulära ekonomin verkligen blivit till? När kommer det åtgärder från regeringen?

Anf. 117 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Det här är ett missförstånd som måste rättas till. Det är bara för den som har ansökt om att vara lagerhållare som detta över huvud taget kommer i fråga. Har man inte ansökt om att bli lagerhållare kan man utan problem sälja begagnad elektronik hur många gånger som helst. Och är man lagerhållare finns det ett undantag, och det undantaget innebär inte att man ska bevisa att varan har beskattats. Det räcker att skattskyldigheten har inträtt. Vad betyder det? Jo, till exempel att det finns ett kvitto på produkten. Det är vad som gäller.

Jag vet att det finns en del osäkerhet och rykten om detta, så det är viktigt att klargöra att det inte är så lagstiftningen ser ut eller är ämnad att fungera. Detta är en viktig fråga att reda ut så att lagstiftningen följs enligt lagens intention och det som står i lagen.

Anf. 118 HELENA BOUVENG (M):

Herr talman! Vilket intressant svar från finansministern! Han har nog inte lyssnat på Delegationen för cirkulär ekonomi, som ju faktiskt har fått

i uppdrag av regeringen att identifiera hinder och styrmedel samt ge råd och föreslå åtgärder.

Delegationen har vid flera tillfällen påpekat problemet med kemikalieskatten. Senast i februari 2020 påpekade delegationen i en särskild skrivelse till regeringen: ”Slutsatsen är att den nuvarande skattens konstruktion motverkar det övergripande syftet att främja cirkularitet. Därför bör skatten tas bort på begagnade produkter när de återförs till marknaden.”

I en IVL-rapport som publicerades 2020 kom man fram till att återbruk av en bärbar dator kan spara 280 kilo koldioxidutsläpp jämfört med att köpa en ny och att 95 procent av besparingen kommer från den uteblivna tillverkningen av ny dator.

På regeringens hemsida läser jag: ”Utforma styrmedel som bidrar till ökat utbud och efterfrågan på cirkulära produkter, tjänster, återbruk och återvunna material.”

Det låter bra, som så många gånger när man lyssnar till den socialdemokratiska regeringen. Ändå blir det så fel. I bästa fall händer ingenting. I värsta fall blir det rent skadligt, som med utformningen av kemikalieskatten.

Skatten är nu ute på remissrunda. Varför inte ta tillfället i akt att göra om och göra rätt och lyssna till Delegationen för cirkulär ekonomi, som regeringen själv har tillsatt, som fått uppdraget att identifiera hinder och styrmedel?

Vi moderater anser att återanvändning är mer än viktigt i vår gröna omställning. Hur det är med Socialdemokraterna är svårare att utvärdera.

Anf. 119 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Det är bra att debatten klargör att vi båda tycker att det är bra att man använder begagnat och att skattskyldigheten för begagnade varor vanligtvis inte inträder om man inte är lagerhållare, och då finns det ett undantag som innebär att man då kan visa att skattskyldighet har inträtt genom till exempel ett kvitto på produkten.

I debatten antyder Moderaterna att systemet bör ändras så att man ska bevisa att varan är begagnad. Är det enklare? På vilket sätt dokumenteras det? Jag bara undrar eftersom det framställs som att det finns ett alternativt förslag som förenklar det här.

Det är lättare att säga att något har producerats utomlands och är skattskyldigt vid import eller att konstatera att det finns ett kvitto och att någon annan därmed har skattskyldigheten och det därför inte är beskattningsbart.

Jag är beredd att titta på förenklingar, och därför har vi ett förslag ute på remissbehandling. Men om jag ska vara ärlig underlättar underlaget kanske inte i alla delar utan ställer till det lite och gör det möjligen svårare för alla berörda parter.

Vi får se om vi kan hitta enklare system, för jag tycker att det är viktigt att ha enkla system.

Vi ska inte beskatta en sak flera gånger; det är inte meningen med det här. Men jag vet också att det är ganska många som inte riktigt har kunskap om hur lagstiftningen ser ut.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 120 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Helena Bouveng har frågat mig om vilka konkreta åtgärder jag ämnar vidta för att kvinnors inkomstnivå ska öka och deras ekonomiska frihet stärkas.

Sverige har en feministisk regering som prioriterar jämställdhetsarbetet högt.

Sverige har gjort stora framsteg historiskt när det gäller den ekonomiska jämställdheten, men betydande skillnader mellan kvinnor och män kvarstår, särskilt för kvinnor som är födda utanför Europa.

Utifrån det delar jag Helena Bouvengs uppfattning att det finns könskillnader i inkomsterna som kräver fortsatt fokus och insatser. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.

Den enskilt viktigaste förklaringen till löneskillnaderna är att kvinnor och män arbetar inom olika yrken och att dessa yrken har olika lönelägen. Att kvinnor arbetar deltid i större utsträckning än män och att de också tar ut en större del av föräldraledigheten bidrar till skillnaderna. Kvinnor är dessutom mer sjukskrivna och har lägre kapitalinkomster.

För att särskilt stärka kvinnors ekonomi har regeringen under den här mandatperioden bland annat infört ett inkomstpensionstillägg, stärkt grundskyddet för pensionärer och höjt underhållsstödet. Det har bidragit till en ökning av den disponibla inkomsten som relativt sett är större bland kvinnor än bland män. Regeringens satsningar på individuella välfärdstjänster inom hälso- och sjukvård, kultur, fritid, utbildning samt socialt skydd har tillfört ekonomiska resurser till välfärdstjänster som sammantaget nyttjas i högre grad av kvinnor än av män.

Sammantaget har regeringens reformer av skatter och transfereringar samt satsningar på välfärdstjänster bidragit till ökad ekonomisk jämställdhet. Därutöver har regeringen tillsatt en kommission för jämställda livsinkomster. Den ska föreslå åtgärder som ska bidra till att främja jämställda löner, jämställda livsinkomster, en jämställd fördelning av det offentligas stödåtgärder till kvinnor och män samt jämställda arbetsplatser. Slutrapporten från kommissionen kommer i februari 2022.

Anf. 121 HELENA BOUVENG (M):

Fru talman! Den numera illröda regeringen har utnämnt sig själv till en feministisk regering och säger sig ha ett jämställt perspektiv i allt man gör. Det är en bra ambition. Att vi nu har en kvinna på statsministerposten kan jag inte annat än hålla med om att det är ett glastak som har krossats, även om partifärgen kanske inte är den önskade. Men tyvärr räcker det inte med detta för att uppnå jämställdhet, för till syvende och sist handlar det mycket om vilken politik som drivs, vilka signaler politiken skickar och vilka förutsättningar som ges för att män och kvinnor ska anses ha samma möjligheter.

Fru talman! Som ministern påpekar har Sverige kommit långt när det gäller jämställdhet mellan kvinnor och män, men det finns fortfarande omfattande problem. Kvinnor tjänar mindre än män. Kvinnor arbetar deltid i större utsträckning än män. Kvinnor äger i snitt bara hälften av vad män äger i Sverige. Kvinnor och män arbetar också i stor utsträckning inom

olika sektorer och yrken. Mycket av det omsorgsarbete som i många länder utförs oavlönat av kvinnor utförs i Sverige visserligen också av kvinnor men som avlönat förvärvsarbete.

Under alliansregeringen gjordes det möjligt att starta och driva företag inom välfärden, en välfärd där kvinnor dominerar när det gäller vård- och omsorgsarbetet. Över hälften av företagen i välfärden är just kvinnor. Detta kan jämföras med byggsektorn, där det är 5 procent. Det är också inom välfärden som kvinnor i stor utsträckning arbetar. Det är kvinnor som likt män vill kunna byta arbetsgivare, göra karriär och få upp sina löner. Den arbetsmarknaden vill det socialdemokratiska partiet slå sönder genom förslag om vinstförbud i välfärden.

Rätta mig om jag har fel, finansministern, men den socialdemokratiska regeringen gillar helt enkelt inte företagande inom kvinnodominerade branscher, särskilt inte om ambitionen är att företaget ska gå bra, utvecklas, expandera och anställa fler.

Är det rätt uppfattat, finansministern, att jämställdhet mellan kvinnor och män är bra men att det inte gäller när det kommer till att fler kvinnor ska kunna driva företag? Ges kvinnor och män verkligen samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete och ekonomisk självständighet i Socialdemokraternas Sverige?

Anf. 122 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! När det gäller jämställdhet mellan män och kvinnor finns det intressanta jämförelser att göra. Vi hade en moderatledd regering innan vi fick en socialdemokratiskt ledd regering, och man kan titta på utfallsdata – hur löneskillnader har utvecklats och hur budgetarna har sett ut i fördelningen av satsningar mellan kvinnor och män.

Oavsett hur man vrider och vänder på jämförelserna visar det sig att vi har haft en mer ambitiös jämställdhetspolitik än den tidigare regeringen. Titta bara på lönegapet mellan kvinnor och män! Det har minskat dubbelt så fort under våra år som vad det gjorde under den tidigare regeringen.

Om man tittar på hur utfallet av budgeten har varit ser man att det sammantagna utfallet från våra budgetar alltid har kompenserat och riktats mer mot kvinnor än mot män. Moderaterna lyckades inte med särskilt mycket utjämning över huvud taget, och de kvinnor som fick något var framför allt de kvinnor som hade det relativt bra ställt. Det är också en fördelningsaspekt som spelar roll.

Jag menar att det som blev väldigt specifikt och där Sverige har varit ett pådrivande land är att vi när vi tillträdde som regering började jämställdhetsbudgetera rakt av, det vill säga att alla nya reformer granskas utifrån ett jämställdhetsperspektiv så att man åtminstone har alla förutsättningar att göra rätt avvägningar och se om budgetarbetet går i rätt riktning eller inte.

Jag vet inte hur det blir framöver, men när Moderaterna kommer i regeringsställning blir det ofta så att de framför allt prioriterar stora skattesänkningar. När man tittar på resultatet av dessa stora sänkningar är det de som har högre inkomster som gynnas, och de som har höga inkomster i samhället är män. Dessutom blir resultatet av skattesänkningar sämre eller mindre välfärdstjänster, som vi vet att kvinnor i större utsträckning än män använder.

Jag ser därför fram emot att inom en inte alltför lång tid presentera nya förslag som riktar sig till de sämst ställda pensionärerna i Sverige. Vi vet vilka de är. Det är kvinnor i större utsträckning än män. Där har det svenska politiska systemet under lång tid inte levererat tillräckligt mycket. Jag ser också fram emot en politisk diskussion den närmaste tiden om hur partierna ställer sig till frågan om att förbättra villkoren för de sämst ställda pensionärerna, varav många är kvinnor.

Anf. 123 HELENA BOUVENG (M):

Fru talman! Jag kan hålla med finansministern om att fördelningspolitiken spelar en stor roll. Jag kan också konstatera att de jobbskatteavdrag som gjorts och som vi vill göra framför allt träffar dem med låga inkomster och medelinkomster, vilket också gynnar kvinnor.

Fru talman! Jag vet inte hur många debatter jag har haft med Mikael Dambergs föregångare på finansministerposten beträffande rutavdrag. Många av inläggen från den dåvarande finansministern Magdalena Andersson var i linje med att man ska ta hand om sin egen skit, att Djursholmsvillorna inte ska hållas rena på skattebetalarnas bekostnad, att vi inte vill ha ett sådant samhälle – ja, Mikael Damberg förstår.

Att många aktörer nu gör sitt yttersta för att släta över affären eller förflytta ansvaret bort från statsminister Magdalena Anderssons eget användande av hemtjänster är tydligt. En ledande socialdemokrat, ingen mindre än Marita Ulvskog, menar att det är rutavdragets fel och säger: ”Jag vill inte moralisera men jag kan försäkra att jag i alla fall aldrig har anlitat städhjälp. Jag hade en mamma som var städerska under en period, det räckte för mig”.

Något som är lite i linje med detta kunde jag uppfatta i våra debatter – att alla jobb inte var fina nog, ingen respekt för ett hederligt arbete och inget hatten av för alla som går till jobbet varje dag, oavsett om man sopar trottoaren eller städar på krogen eller hemma hos någon. Inte med ett ord nämndes det faktum att svarta jobb blev vita med trygga anställningar för kvinnor, att många utrikes födda kvinnor fick sitt första jobb i sitt nya land eller att hälften av dem som driver företag i rutbranschen de facto är kvinnor.

Att Magdalena Andersson nu själv har använt sig av ruttjänsten är glädjande och helt förståeligt. Jag unnar henne all hjälp och avlastning hon kan få. Att hon sedan själv inte har levt upp till de krav som hon ställer på andra är mer än beklagligt, men det är inte detta som debatten handlar om i dag.

Att Socialdemokraterna nu har insett att rutreformen är här för att stanna torde vara klart då självaste statsministern, trots ett hårt motstånd initialt, nu använder sig av den. Att kvinnors andel av företagande har ökat över tid kan förklaras av att andelen företag inom tillverkning minskar i förhållande till tjänste- och servicesektorn samt till företag inom vård och omsorg, där kvinnor i hög grad är verksamma. Utvecklingen har, oavsett vad finansministern säger, gynnats av borgerliga reformer som har bidragit till en växande hemtjänstsektor och öppnat upp vård- och omsorgsbranscherna för företagande.

Vilka reformer kan vi se fram emot från den socialdemokratiska regeringen för att fler kvinnor ska kunna titulera sig företagare?

Anf. 124 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Som tidigare näringsminister brinner jag för företagande. Jag tycker att det är enormt viktigt. Kvinnor och män som har en dröm och en vision om att starta företag och som kanske har en innovation är viktiga för Sverige.

Jag kan konstatera att även på detta område finns det stora problem med jämställdheten, hur riskkapitalet fungerar och hur man värderar kvinnliga eller manliga idéer. Där har inte minst våra statliga aktörer ett mycket större uppföljningsansvar för att se till att stimulera också den typ av företagande hos grupper som det traditionella riskkapitalet kanske inte värderar.

Men däremot blir detta lite märkligt. Menar Moderaterna på fullt allvar att rutreformen är den stora jämställdhetsdriven i svensk ekonomisk politik? Är det här vi prövar hur det går med livsinkomsterna för kvinnor och män, hur det går med pensionssystemets utveckling och hur det går med deltidsjobben eller heltidsjobben? Jag blir förvånad.

Ärligt talat visar väl den senaste tidens händelser att vi inte har kommit bort från de svarta jobben i den här sektorn heller, även om rutsystemet säkert har bidragit till att fler av dessa jobb är vita i dag än tidigare?

Men det har också visat sig att det är väldigt få av dem som har invandrat till Sverige som har fått jobben i denna sektor. Det är snarare så att Moderaternas system med världens mest liberala arbetskraftsinvandring har lett till att människor har kommit till Sverige för att jobba i städsektorn i stället för att människor som bor här och som kanske har flytt hit kan få sitt första jobb i städsektorn. Det trodde jag var själva poängen med systemet, inte tvärtom.

Det finns alltså en del att utveckla här. Framför allt är det bra att en socialdemokratisk regering nu tar tag i att reformera hela systemet med arbetskraftsinvandring, så att vi faktiskt får ordning och reda på detta. Det är nämligen bland annat detta som har drivit fram en väldigt svart ekonomi och ett skuggsamhälle som syns framför allt i våra utsatta områden runt om i Sverige.

Vi har nu dessutom en utredning som tittar på ett avskaffande av EBO-lagstiftningen. Vi har redan begränsat EBO-lagstiftningen för att se till att dessa bostadsområden inte ska drabbas.

Detta är strukturella frågor som drabbar både kvinnor och män. Men i detta fall handlar det också om att människor inte ska utnyttjas på svensk arbetsmarknad.

När man tittar på Moderaternas budgetmotion, som tack och lov inte gick igenom, kan jag konstatera att det var nej till starkare sjukförsäkring och nej till trygghetspension. Det var framför allt de kvinnor som har slitit ett helt yrkesliv som skulle drabbas om Moderaternas politik gick igenom. Det är verkligen de kvinnor som har slitit hela livet och blivit utslitna och kanske inte kan se fram emot en pension med hyggliga ersättningar.

Våra förslag är en riktig politik för kvinnors och mäns lika förutsättningar. Och jag ser fram emot att ha en fortsatt debatt om de fattigaste pensionärerna, därför att vi kommer att fortsätta vårt arbete, inte bara med att stärka sjukförsäkringen. Hade vi infört en trygghetspension hade det gjort att de som faktiskt inte kan arbeta hela vägen fram till pensionsåldern inte behöver ta ut sin pension i förtid och därmed bli fattiga på köpet.

Detta är enormt viktiga reformer som riktar sig inte minst till kvinnor i välfärdsyrken och i LO-yrken som annars skulle drabbas av en ännu lägre pension.

Anf. 125 HELENA BOUVENG (M):

Fru talman! Jag kan konstatera att finansministern fnyser åt och raljerar över en kvinnodominerad sektor. Jag undrar hur byggsektorn hade reagerat om han hade raljerat på samma sätt över den, en byggsektor som absolut har lite problem med både svarta jobb och illegala arbetare. Men det var inte det som jag hade tänkt använda min talartid till.

Att kvinnor arbetar är bra inte bara för jämställdheten utan också för Sveriges ekonomi. Beräkningar från riksdagens utredningstjänst visar att Sveriges bnp skulle öka med över 400 miljarder kronor årligen om kvinnor arbetade i samma utsträckning som män.

Baksidan av att kvinnor arbetar mindre än män är att kvinnor får lägre inkomst och därmed mindre makt över sitt eget liv och en ekonomiskt utsatt situation. Många kvinnor vittnar också om att de inte ens har råd att skilja sig.

Vi moderater vill titta på en ny och omfattande rutreform, där äldres behov av hjälp i hemmet utökas. Vi moderater värnar valfrihet inom välfärden som gynnar kvinnors företagande och möjlighet till alternativa arbetsgivare. Vi vill säkra stabila spelregler med möjlighet till långsiktig planering för entreprenörskap. Att företagsamheten bland kvinnor inte främjas när välfärdssektorn ifrågasätts är inget nytt.

Nu ställer LO, för sitt stöd på 50 miljoner kronor till Socialdemokraternas valkassa, krav på ett stopp för att driva företag inom välfärden. Är finansministern beredd att gå dem till mötes och därmed förhindra kvinnors företagande? Kan man kalla sig ett feministiskt parti om man väljer att slå in på den vägen?

Anf. 126 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Vi har en feministisk regering och har haft en socialdemokratisk regering under många år i Sverige. Ett av resultaten av det som vi är mest stolta över är att så många kvinnor faktiskt arbetar på svensk arbetsmarknad. Om man jämför Sverige med de andra europeiska länderna är det som natt och dag.

Även personer som har kommit till Sverige på senare år måste jobba. Därför måste vi ställa krav på språkkunskaper, samhällskunskap och aktivitet för att de ska komma in i det svenska samhället.

Men Sverige tillhör toppskiktet i Europa när det gäller andelen kvinnor som jobbar och därmed får sin egen försörjning. Detta höll på att hotas lite grann av en konservativ reform – vårdnadsbidraget – som konsekvent gick till framför allt kvinnor med invandrarbakgrund, i dubbelt så stor utsträckning som till kvinnor med svensk bakgrund. Att det var en överväldigande majoritet av just kvinnor och inte män som var hemma bidrog ytterligare till att minska deras arbetskraftsutbud, sänka deras pensioner och försvaga deras ställning på arbetsmarknaden. Det värsta var kanske att barn som kanske ännu mer än andra skulle behöva gå i förskolan, för att få en språkutveckling för att klara skolgången på ett bra sätt i Sverige, inte gjorde det. Det är bra att vi har avvecklat det.

Det är lite spännande att Moderaterna ändå ägnar sin tankekraft åt en reformering av rutsystemet. Jag har inga problem med att ni gör det. Men man kanske skulle ägna lite mer tid åt reformeringen av hemtjänsten – så att alla människor, inte bara de som kan få ta del av skatteavdrag och har råd med det, kan få en bra hemtjänst – som gör att det finns bra personal där med bra villkor efter Coronakommissionens utvärdering som visade på delade turer och dåliga anställningsvillkor. Allt detta kostar pengar, och då måste man också prioritera och satsa på en hemtjänst och en äldreomsorg som håller hög kvalitet för alla. Och jag ser fram emot att ha en debatt med Moderaterna om detta i valrörelsen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2021/22:162 om en förstärkning av Tullverket

Anf. 127 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Kjell Jansson har frågat mig vilka konkreta åtgärder jag kommer att vidta för att rusta Tullverket och gränsskyddet under kommande år, samt om jag har för avsikt att stärka Tullverket med betydligt mer personal för att säkerställa att kontrollen stärks vid våra gränser för att stoppa stöldligorna och den allvarliga smugglingen.

Den här regeringen har som tydlig prioritering att vända på varje sten för att minska segregationen och bekämpa den hänsynslösa brottslighet som i dag hotar hela samhällsgemenskapen. Tullverket har i uppdrag att fastställa och ta ut tullar, skatter och avgifter så att en riktig uppbörd kan säkerställas. Myndigheten ska även övervaka och kontrollera trafiken till och från Sverige så att bestämmelser om in- och utförsel av varor följs. Vidare ska Tullverket förebygga och motverka brottslighet i samband med in- och utförsel av varor.

Organiserade stöldligor är ett allvarligt samhällsproblem, och frågan om att stoppa stöldligor är viktig för att öka tryggheten i samhället. En av regeringens viktigaste åtgärder mot stöldligorna är att fortsätta att förstärka Polismyndigheten. Det finns i år fler poliser än någonsin tidigare i Sverige. Regeringens mål är att antalet polisanställda ska öka med 10 000 till år 2024, jämfört med 2016. Vid utgången av juni förra året hade antalet anställda ökat med 7 000 jämfört med 2016. Polismyndigheten är alltså på god väg att nå målet. Utländska brottsnätverk ska märka att Sverige inte accepterar att de kommer hit för att begå brott.

Tullverket har också ett ansvar inom brottsbekämpningen, vilket främst avser att stoppa vapen, narkotika och sprängmedel från att komma in i landet. Att Tullverket och Polismyndigheten skulle ges samma uppgifter eller byta uppgifter med varandra skulle vara ett ineffektivt sätt att hantera problemet med stöldligor, och det tror jag att Kjell Jansson håller med mig om.

Den 1 augusti infördes ändringar i smugglingslagen som innebär att tulltjänstemän i samband med tullkontroller även kan agera vid upptäckt av misstänkt brottslighet som ligger utanför Tullverkets ordinarie brottskatalog. Det kan exempelvis vara fråga om misstanke om att stöldgods är

på väg att föras ut ur landet, misstanke om människosmuggling eller penningtvätt. Som huvudregel ska dock polisen först godkänna ingripandet.

I november överlämnade en utredning betänkandet *Åtgärder i gränsnära områden* till regeringen. För att förbättra möjligheterna att bekämpa gränsöverskridande brottslighet föreslår utredningen att främst Polismyndigheten ska ges särskilda befogenheter i vissa gränsnära områden. Det handlar bland annat om utökade möjligheter att bedriva kamerabevakning och göra ingripanden i brottsförebyggande syfte. Förslaget om kameraövervakning omfattar även Tullverket. Betänkandet har remitterats, och remisstiden går ut i mars.

Regeringen har under förra året också tillsatt en utredning vars syfte är att skapa en överskådlig, ändamålsenlig och enhetlig reglering av Tullverkets befogenheter så att Tullverket får bättre förutsättningar att utföra sitt uppdrag på ett effektivt sätt. Utredningen ska också överväga om myndigheten bör ges ytterligare befogenheter och i så fall föreslå sådana. Utredningen ska lämna sitt betänkande senast den 16 maj 2022.

De senaste åren har Tullverkets resurser stärkts avsevärt. Myndighetens anslag har under perioden 2017–2021 ökat med 30 procent, vilket har gjort att antalet anställda har ökat med cirka 350 personer under samma period. Den förra regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2022 att Tullverkets anslag skulle höjas med 75 miljoner kronor och med ytterligare 15 miljoner kronor 2023, för att slutligen höjas varaktigt med 105 miljoner kronor från och med 2024. Med dessa anslagshöjningar skulle Tullverket stå väl rustat under kommande år.

I och med riksdagens budgetbeslut höjs Tullverkets anslag än mer, nämligen med 175 miljoner för 2022 och med ytterligare höjningar de nästkommande två åren.

Anf. 128 KJELL JANSSON (M):

Fru talman! Tack för ett bra svar, finansministern!

Det finns tre skäl till att jag tar upp detta till debatt här i kammaren.

Det första skälet är att det är mycket stölder i min hemkommun, vilket finansministern vet om. Vissa drabbas hårt. Jag ska återkomma till det.

Det andra skälet är det besök vid brofästet i Trelleborg som vi gjorde i slutet av november. Vi träffade då tullen och region Syd, och jag blev oerhört imponerad av deras jobb – samt av deras engagemang för att göra ett bra jobb.

Det tredje skälet är att jag anser att vi måste få mer koll vid våra gränser. Det är en annan värld i dag än när jag var ung – det har hänt lite under de här 40 åren – och därför tycker jag att det är värt att ta en debatt med finansministern.

Finansministern svarar att han har för avsikt att förstärka Tullverket med mer personal. Det är jättebra och lovvärt, och vi tillstyrker det. Så långt är det bra, men frågan återstår om personalen får större befogenheter att ingripa. Till viss del har finansministern svarat på detta, men jag skulle vilja att de fick gå längre och inte behövde kontakta polisen i ett första skede. De ska kunna kalla in polis när de redan har gjort ingripandena och sett graden i detta, kan jag tycka. Jag förstår nämligen att polisen inte kan vara vid alla gränskontroller varje dag, men däremot hoppas jag att vi ska kunna ha tullare vid varje gränskontroll varje dag.

Jag har tidigare frågat Morgan Johansson om detta och haft en debatt med honom, år 2019, och han ansåg då att det inte var några större problem. Under hösten frågade jag Mikael Damberg, som då var inrikesminister, och av honom fick jag visst medhåll om att detta är ett problem. Jag upplevde då att finansministern tog det här på allvar och höll med om att det är ett problem, och jag tror i grunden att finansministern och jag är överens om detta.

Sedan finns det grader i allt, och man kan diskutera hur mycket medel man anslår och så vidare. Men det känns i alla fall som att regeringen har svängt avsevärt i den här frågan. Det kanske är lättare nu när man inte har Miljöpartiet med, men det är bara min egen tro.

Det är allmänt känt att vi har dålig kontroll över våra gränser. Om jag har räknat rätt har vi tolv gränsövergångar i Sverige, och de är delvis bemannade. Ofta är fyra gränskontroller bemannade, vad jag förstår – fyra kontroller av tolv. Åtta är tomma. Det är inte heller sällan man kommer till Arlanda och det inte sker någon kontroll alls. Det finns ingen där. Arlanda borde det ju vara prioritet ett på, så att det alltid är kontroller där med både tull och polis. Det är nämligen ett så enormt flöde, även om det har gått ned under pandemin.

Bilar som kommer till Sverige via färja till våra hamnar eller via Öresundsbron är det bra att ha koll på. När vi var nere på besök fick vi se ett skarpt ingripande; man tog två utländska medborgare med fyra kilo cannabis i bilen. Det ingripandet gjordes väldigt bra och professionellt av polisen. Men det är lätt för de här gängen och smuggelsyndikaten att ha koll på var det är kontroller och inte, i och med att alla gränser inte är skyddade varje dag. Tullen är hela tiden i underläge gentemot buset, vill jag säga.

Den enda gränskontroll som alltid fungerar är när vi har en pandemi-gräns mot Norge. Då är det prioriterat och alltid bemannat.

Anf. 129 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Det är bra att vi i grunden gör samma analys och tar den här frågan på allvar. Jag måste dock göra interpellanten lite besviken: Det är inte så att polisen bevakar hela gränsen mot Norge ens i pandemier. Vi har väldigt många övergångar till Norge, så det skulle vara helt orimligt – vi skulle få ställa upp hela den svenska polismyndigheten där, och det går inte.

Därför måste man ha ett underrättelsebaserat och riskbaserat arbetssätt. Var är flödena? Hur jobbar man mer effektivt? Det är väl också så tullen försöker göra. Jag är helt överens med interpellanten om att vi behöver en ökad bemanning, med mer personal som kan upprätthålla vår gränskontroll via tullen och se till att ha koll på både in- och utförsel. Bara i år tror jag att tullen räknar med att anställa ungefär 180 personer till, så det är en kraftig utbyggnad som nu sker.

Jag gjorde ett digitalt studiebesök i Gävle hamn, där tullen nu öppnar ett nytt tullkontor för första gången på ganska länge eftersom det nu också kommer att bli nya transportflöden. Inte minst i norra Sverige ser vi nya flöden kopplat till de stora investeringar som sker, och tullen måste anpassa sin verksamhet utifrån var någonstans i landet som de nya flödena finns.

Sedan finns det naturligtvis några hot spots. Bron mot Danmark är givetvis en, men även Arlanda är ett särskilt viktigt ställe för tullen att ha bra bemanning och kontroll på. Även där jobbar dock tullen alltmer underrättelsebaserat och riskbaserat, det vill säga att man vet vid vilka flighter på Arlanda som det är störst risk att det antingen smugglas människor eller narkotika eller att annan kriminell verksamhet kommer i fråga. På samma sätt jobbar man med våra större hamnar och med bron. Det är alltså ett sätt man måste använda.

Vi har i Sverige gjort ett vägval där vi låter polisen ha huvudansvaret för brottsbekämpning, men tullen i Sverige har också brottsbekämpande uppgifter. Så är det inte i alla våra grannländer; det räcker ju att titta på våra närliggande länder, där tullen inte alls har det här brottsbekämpande uppdraget. Då ligger i stället allt ansvar på polismyndigheten. Vi har i Sverige gått längre än vad flera av våra grannländer har gjort i det här avseendet, och jag tror att det är rätt.

Däremot tror jag att det vi nu har ute på remiss, alltså frågan om polisens befogenheter i gränsnära områden, är väldigt viktigt. Jag har själv varit i Nederländerna och tittat på hur deras polis jobbar med kamerabevakning, flöden och analyser. De kan spara uppgifterna och se när de små lastbilarna kommer på kvällarna – hänger det ihop med några färjetransporter i övriga Europa? På det sättet kan de bygga ett underrättelsebaserat arbetssätt som slår mycket hårdare mot den här typen av brottsliga aktiviteter.

Jag tror alltså mycket på att både bemanna upp tullen och se till att våra myndigheter som är brottsbekämpande har adekvat teknisk utrustning. Nu har tullen köpt in nya röntgenutrustningar, både mobila och större, fasta anläggningar. Allt detta spelar roll för deras möjlighet att göra ett effektivt jobb, men det handlar också om polisens möjligheter.

Jag tycker alltså att detta är prioriterat, och tullen fortsätter att växa. Dock ska man säga att de extra pengar som nämndes tyvärr inte är långsiktiga. Om man vill att tullen ska växa med personal på sikt och om riksdagen beslutar om extra anslag är det ganska viktigt att fundera på hur anslagen sedan ska kunna användas för att till exempel utöka personalen.

Anf. 130 KJELL JANSSON (M):

Fru talman! I princip är det svängdörrar vid vissa av våra gränsövergångar. Det har skapat en situation där vi inte har kontroll på vilka som befinner sig i landet. Därför behöver det införas biometrisk kontroll i större omfattning, och det behöver även göras en ny folkräkning. Vi har inte koll på hur många som bor i Sverige och var de bor. Detta ger också utrymme för en massa bidragsfusk och bedrägerier av olika slag.

Fru talman! Sammanfattningsvis kan jag konstatera att gränsskyddet är under all kritik och att det finns ett lättsinne hos regeringen i den här frågan. Det strategiska underrättelsearbetet måste stärkas, som finansministern sa, med tips mellan länderna. Det är alldeles riktigt. Tullen måste få utveckla samarbetet med övriga länder även utanför EU.

I dag opererar internationella ligor i Sverige. De begår stölder av båtmotorer och finare bilar och gör inbrott i villor och fritidshus. En familj hemma i Roslagen har fått sin båtmotor stulen tre gånger på fyra år. En god vän till mig fick sin båt stulen i maj förra våren. Den hittades på en ö

ute i skärgården några distansminuter från hans hus. Båten låg där helt plundrad, utan motor och inredning.

Brottslingarna kan åka hem med stöldgodset utan större problem via våra hamnar på grund av bristande, för att inte säga noll, koll vid våra hamnar. Skåpbilar med stöldgods går ut ur landet trots att det finns misstanke om att de kan ha last bestående av båtmotorer och annat stöldgods. Vi måste få stopp på det här. De internationella ligorna ska inte få härja fritt i Sverige. Det gör de nu.

Fru talman! Varför har inte regeringen lyssnat på oss moderater i den här frågan tidigare? Vi har både motionerat om och påtalat detta i debatter under hela mandatperioden. Tullens resurser behöver förstärkas både personellt och med större befogenheter för att gränsskyddet ska stärkas. Viss förstärkning av personal kommer nu, meddelar finansministern, vilket vi välkomnar.

Vid ett besök i region Syd i november presenterade tullen ny teknik. Det handlar om just de här kamerorna. Man har som en lastbil med en kamera som lastbilarna får åka genom när de kommer till hamnarna. Där kan man röntga för att se om det är det gods som angetts som ligger där. Ser man en avvikelse kan man gå in och titta.

En sådan här kamera kostar 18 miljoner. Vi har fyra sådana kameror i Sverige, och vi har tolv gränsövergångar. Man behöver köpa åtta till. Exempelvis finns en sådan här kamera i Nynäshamn och Värtan – man delar på en bil och kör emellan. Det är fyra mil, och det tar en stund att flytta den.

Min åsikt och bedömning är att man behöver köpa in en sådan här kamera till varje gränsövergång för att stärka tullens befogenheter. De är inte snabba. Man kan inte köra i 100 kilometer i timmen, utan man måste köra sakta med de här bilarna.

Det skulle bli en kostnad på ungefär 200 miljoner i investeringar. Det är småpengar i sammanhanget, tycker jag. Om vi har råd att lägga 60 miljarder på bistånd har vi väl råd att lägga 200 miljoner till på teknisk utrustning för gränsskydd. Det här kommer med det mobila, som jag sa, och man behöver stärka kontrollen.

Anf. 131 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag betvivlar inte Kjell Janssons engagemang i den här frågan och att han gärna skulle vilja ha 200 miljoner kronor till tullen för teknisk utrustning. Det har inte Moderaterna i sin budgetmotion, vill jag vara tydlig med.

Vi har förstärkt tullen. Jag sa i min inledning, tror jag, eller om det var efter det att bara de senaste åren har tullens resurser ökat med en tredjedel. De har alltså vuxit med en tredjedel, och nu fortsätter tillväxten hela tiden. Det är alltså ingenting som vi har gjort bara nu, utan vi har gjort det tidigare.

Jag köper väldigt mycket av analysen av problemet, men däremot köper jag inte att vi har tagit det här lättsinnigt på något sätt.

Jag kan konstatera att när jag var inrikesminister var det här en av de frågor jag jobbade mest med. Vi bygger ut polisen på ett historiskt sätt just nu. Vi har byggt ut tullen med 30 procent och fortsätter med det. Vi har gett uppdrag till tullen, polisen och Kustbevakningen att samverka och har

haft ett helt nytt arbetssätt i samverkan med de här myndigheterna för att komma åt detta.

Dessutom har vi prioriterat frågan inom Europol och inom Empact-samarbetet där Sverige har drivit på för att det här, att bekämpa stöldligorna, nu i europeiska sammanhang också ska vara en prioritering. Vi har skärpt straffen kraftfullt, och då har vi just riktat det mot en ny kvalifikationsgrund om grov stöld eller grovt häleri, det vill säga man ska dömas till längre fängelsestraff om det är systematisk brottslighet, vilket det är i de här stöldligorna. Dessutom har försök, förberedelse och stämpling till häleri kriminaliserats.

Sedan har vi också infört att det ska vara ett extra skärpt straff på inbrottsstöld för dem som bryter sig in i bostäder eftersom det är så integritetskränkande. Vi har alltså kört hela straffsidan också.

Sedan har vi dessutom jobbat med att förhindra att de här stöldligorna och personerna kommer in i Sverige över huvud taget. Om de döms eller sitter i fängelse ska de dessutom ut ur Sverige, för de har ofta inte sin hemvist i Sverige. Allt det här har vi jobbat med systematiskt.

Något som också ger effekt och som jag vill berömma är det som båtklubbar runt om i Sverige gör när de jobbar med båtsamverkan. Där har polisen en regional handläggare i varje region som kan hjälpa båtklubbar att jobba med det här. Det får en ganska dramatisk effekt när man jobbar förebyggande och tittar på risker och så. Man kan fortfarande drabbas, men det minskar risken ganska kraftigt.

Sammantaget har båtrelaterade stölder under de senaste tio åren minskat med ungefär en fjärdedel, 24 procent. Det är inte bra, för det är fortfarande så att vi har haft alldeles för mycket av den här verksamheten. Nu trycker vi på alla nivåer – med straffen, med polisen, med tullen, med det internationella samarbetet och med samverkan med båtklubbarna.

Det här är någonting som vi inte bara ska låta passera, men jag köper inte beskrivningen att vi har tagit lätt på den här frågan. Det här är en stor prioritering då detta plågar väldigt många, både företagare och privatpersoner runt om i Sverige, som drabbas av den här typen av brottslighet.

Anf. 132 KJELL JANSSON (M):

Fru talman och finansministern! Jag kan väl medge att det har blivit mycket bättre från regeringens sida. Jag sa också det. Jag upplevde tidigare att det var ett lättsinne när jag fick svar från dåvarande justitieministern som sa att det inte var ett problem.

Australien är ett land som är ganska likt Sverige kulturellt. Där har man ett extremt starkt gränsskydd. Det finns ett tv-program som visar detta. *Gränsbevakarna* heter det. Det är rätt intressant att se hur de jobbar. Det är kanske någonting att ta efter i Sverige för att skydda gränserna och inte få hit problem.

Kontrollen vid våra gränser är för svag. Tullen har inte tillräckligt med bemanning för att kunna ha samtliga gränsövergångar bevakade dagligen. När man kommer till Arlanda, som jag tidigare sa, är det ett fåtal resenärer som kontrolleras. Det gör att knarket flödar in i landet och att det är lättare för kriminella att röra sig fritt in i vårt land.

Prot. 2021/22:61

28 januari

Svar på
interpellationer

Tullen och gränspoliserna måste få större resurser att hålla koll på våra gränser. Det här har vi inte med i vår budgetmotion, men jag anser att ska man få ordning på det här långsiktigt och inte bara nu måste tullen ha cirka 1 miljard till inom kanske en femårsperiod. Det behövs både för att klara bemanning av alla gränser och inköp av teknisk utrustning som kostar uppemot 200 miljoner.

Det är vad det handlar om. De behöver även ha mindre kameror för att röntga väskor och sådant. Det har kommit sådan utrustning nu, och den fungerar revolutionerande bra.

Tack för debatten, finansministern!

Anf. 133 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Tack, Kjell Jansson, för interpellationsdebatten!

Det här är en fråga som vi båda är engagerade i för att det plågar människor och företag över hela Sverige att stöldlikor kommer till Sverige i egentligen ett enda syfte, nämligen att begå brott. Det måste vi stoppa. Det gör vi genom nya resurser till polisen och tullen och med samarbete, internationellt samarbete, skärpta straff och också förebyggande arbete med båtsamverkan och annat. Det måste fortsätta och det måste byggas ut, och det kommer det att göra de närmaste åren.

Jag tror att man dock ska inse att alla länder är lite olika. Just Australien är det väl lite svårt att jämföra med. Det är en önation. Vi har långa landgränser mot hela Norge, vi har landgränser mot Finland och vi har fast förbindelse mot Danmark – vid sidan av alla våra hamnar. Eftersom vi är ett exportberoende land har vi väldigt många hamnar och dessutom våra flygplatser.

Det är ett stort jobb att ta sig an den här frågan. Tullen har också gjort ett eget, internt utvecklingsarbete som är ganska imponerande där de får mer effekt av de anställda de har så att man inom kontrollverksamheten kan jobba med båda benen för att få ännu mer effekt av sina kontroller. De har också förlängt sin utbildning för att klara de här nya kraven.

Sedan kommer den tekniska utvecklingen, inte bara med de nya olika röntgenutrustningarna, utan också frågan om att jobba med data, kunna följa flöden och vara ännu mer träffsäker. Där har vi också hela det EU-arbete som nu sker där vi bygger ihop väldigt många av de här systemen i Europa. Det kommer att underlätta och förenkla både uppbördssystemet och när det gäller att ha bättre koll över tid på vilka som tar sig in i Europa och vilket syfte de har.

Det här är viktiga frågor och jag ser fram emot att fortsätta diskutera detta framöver, men jag kan konstatera att vi gör stora satsningar på detta och kommer att fortsätta att göra det.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2021/22:177 om ett förändrat reseavdrag

Anf. 134 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Eric Westroth har frågat mig om jag inom mitt ansvarsområde har för avsikt att på något annat sätt kompensera för den ökade kost-

naden för resor till och från arbetet som det nya systemet skulle innebära för dem som inte har kollektivtrafik som ett alternativ.

Många i Sverige, inte minst de som bor i gles- och landsbygden, är beroende av bilen som färdmedel. Regeringens uppfattning är att det ska vara möjligt att leva och bo i hela landet, även där kollektivtrafik saknas eller är bristfällig.

Finansdepartementet har remitterat en promemoria där det föreslås att det nuvarande reseavdraget ska ersättas av en regionalt differentierad skattereduktion som är avståndsbaserad och färdmedelsneutral. I promemorian görs bedömningen att förslaget leder till att fler pendlare kan ta del av en skattelättnad jämfört med i dag. Vidare bedöms reglerna bli enklare att tillämpa och därmed minska det stora skattefel som är kopplat till dagens reseavdrag.

Förslaget innebär en omfördelning av resurser från personer som bor i storstadsområden till personer som bor i övriga delar av landet. Skattelättnaden går därigenom i första hand till de delar av landet där den behövs som mest.

Det förslag som har remitterats är en modell över hur ett nytt system för skattelättnader för arbetsresor kan se ut, och den föreslagna skattereduktionen ligger på en nivå som innebär att förslaget blir offentligfinansiellt neutralt om det nuvarande reseavdraget avskaffas samtidigt. Möjligheten att justera nivåerna i modellen är en fråga som får bedömas i arbetet med framtida budgetpropositioner.

Promemorians förslag och remissinstansernas svar bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen har således ännu inte tagit ställning till hur den slutliga utformningen av skattelättnaden ska se ut.

Anf. 135 ERIC WESTROTH (SD):

Fru talman! Jag tackar finansministern för svaret. Jag gläds över att finansministern och regeringen åtminstone säger att de har uppfattningen att det ska vara möjligt att bo och verka i hela landet, även där kollektivtrafik saknas eller är bristfällig. Det är annars sällan något vi märker på beslut och förslag som presenterats av regeringen och som lett till skenande priser på elektricitet, bensin och diesel och höjda fordonsskatter. Finansministern ska dock ha kredd för att det åtminstone sägs i hans svar, och det finns säkert anledning att i framtiden påminna honom om detta.

Jag har respekt för att det här handlar om en promemoria och inte skarpa förslag, men det är med Reseavdragskommitténs förslag som grund som regeringen har utformat de aktuella förslagen i promemorian. Så i denna debatt får vi väl förhålla oss till promemorians förslag, vilket ändå borde utgöra en viljeinriktning för regeringen.

Fru talman! År 2019 kan benämnas vara det senaste normalåret innan pandemin slog till. Då använde sig cirka 900 000 svenskar av reseavdraget för att få tillbaka en del av kostnaden att köra bil till och från jobbet. Men vi ska vara på det klara med att reseavdraget redan i dag inte täcker hela kostnaden för bilresor till och från jobb utan snarare är ett sätt att mildra effekten av att man inte bor och arbetar på samma ort eller har möjlighet att ta kollektivtrafik till jobbet.

Prot. 2021/22:61

28 januari

Svar på
interpellationer

Fru talman! I den föreliggande promemorian föreslås en förändring av reseavdraget främst genom att man gör det färdmedelsneutralt och som ett skatteavdrag. Det spelar alltså ingen roll vilket färdmedel man använder för att få nyttja det nya reseavdraget. Det innebär att de som har möjlighet att åka kollektivt till jobbet kommer att få samma möjlighet till skattereduktion med samma belopp och reduktioner som dem som är tvingade att köra bil.

När förslaget presenterades var den dåvarande finansmarknadsministern Åsa Lindhagen med. Hon påpekade apropå systemet att ”det är orättvist att exempelvis en undersköterska som bor i Nynäshamn och jobbar på Södersjukhuset inte fått del av det”.

Fru talman! I veckan var jag inne lite snabbt och tittade på SL:s tidtabell. En vanlig vardag har en pendlare från Nynäshamn till Södersjukhuset inte mindre än 44 avgångar att välja på om man ska åka med kollektivtrafik till jobbet. Det som diskvalificerar för reseavdrag är att tidsvinsten förmodligen inte blir de två timmar som krävs för att man ska få ta bilen till jobbet i stället för kollektivtrafik. Däremot sparar man förmodligen mer tid på att ta kollektivtrafiken i stället för att sitta i bilkö på väg till jobbet. Det föreslagna systemet skulle ge arbetspendlare mellan Nynäshamn och Stockholm en skattereduktion på cirka 8 500 kronor, vilket till stora delar skulle finansiera hela årskortet hos SL.

Om alla i Sverige hade haft en kollektivtrafik med 44 avgångar per dag till arbetsorten tror jag att vi helt hade kunnat avskaffa alla former av reseavdrag. Därför, fru talman, vill jag ställa en fråga till statsrådet. Det borde vara en förmån att ha en välutvecklad kollektivtrafik runt hörnet som dessutom till stora delar redan är skattefinansierad. Av vilken orsak föreslår därför regeringen att man ytterligare ska skattefinansiera kollektivtrafiken på bekostnad av redan överbeskattade bilåkare som inte har kollektivtrafik som alternativ?

Anf. 136 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Till att börja med vill jag klargöra att man inte ska se den här modellen som ett färdigt förslag. Det är en modell för att komma ifrån den tidigare modellen som har många brister och problem. Dagens reseavdragssystem är framför allt krångligt. Det är ett av de avdrag som ger upphov till de största skattefelen i statsbudgeten. Det har diskuterats under lång tid att systemet inte får riktigt den effekt som man har efterfrågat med det.

Det är viktigt att skatteregler är enkla att både förstå och tillämpa så att det inte blir fel. Det är en utgångspunkt som en finansminister tycker är viktig. Dessutom har andra länder runt omkring oss förändrat sina skattesystem långt före oss. Exempelvis har både Norge och Danmark infört avståndsbaserade system för arbetsresor. Tyskland har gjort samma sak. Det är alltså flera länder i vår närhet som har förändrat sina system i en sådan riktning.

Som har påpekats gynnar heller inte dagens system riktigt dem som samåker gentemot dem som åker ensamma. Det finns en massa smådelar som har diskuterats under lång tid. Framför allt kan dagens system ha överkompenserat en del av dem med höga inkomster som bor ganska storstadsnära, och det var kanske inte poängen med dagens reseavdragssystem.

Jag menar därför att det finns ett behov att titta på en ny modell. Först kom ett förslag. Vi valde i promemorian att ändra detta lite för att få in en större och tydligare differentiering än vad som från början fanns i förslaget. Men jag betonar att förslaget till system nu varit ute på remiss, och vi har fått in väldigt många synpunkter. Vi har fått in synpunkter inte bara från dem som är remissinstanser, utan det har även kommit väldigt många spontansynpunkter. Det ser jag som att det finns ett intresse och en genuin vilja att hitta ett system som fungerar bra.

Den promemoria som har varit ute på remiss är helt kostnadsneutral. Det är inte säkert att riksdagens partier tycker att det ska vara så över tid. Det tycker jag är en diskussion man kan ha när man ser förslaget, då man kan se på om det finns förändringar som behöver göras. Är man också då beredd att finansiera dessa förändringar?

Det här var min bild av detta. De remissynpunkter på systemet som nu kommit in blir väldigt viktiga. Nu har stora delar av landet en fungerande kollektivtrafik, och där behöver man ett annat regelverk än man behöver i de delar där det inte finns en fungerande kollektivtrafik. Där bör stödet vara mer generöst. Det tycker jag är en grundförutsättning.

Systemet ska dessutom långsiktigt vara mer transparent och det får inte bli fel, vilket är viktigt för alla skattesystem. Vi måste också få en fördelningsaspekt på skattelättnaden på det här sättet, vilket jag tycker är intressant. Man ska inte få ett högre reseavdrag bara för att man har högre inkomst. Det är inte säkert att det vore det mest rättvisa om man ska bygga ett modernt system för framtiden.

Jag återkommer gärna och har djupare diskussioner om detta när vi har läst alla remissynpunkter och kommit fram till hur man skulle kunna jobba för att få ett bättre system på plats än det vi har i dag.

Anf. 137 ERIC WESTROTH (SD):

Fru talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Som jag sa inledningsvis är det här inget färdigt förslag. Jag förstår att dagens system har brister och problem och att det kan upplevas som krångligt. Skatteverket bedömer själv att skattefelet uppgår till uppemot en tredjedel. Det finns alltså saker att göra.

Ett annat argument för att göra förändringen är att det används mest i storstäder och att höginkomsttagarna gynnas mest. Vi ser dock att det faktiskt är i Halland, länet som jag representerar här, som högst andel av befolkningen använder sig av reseavdraget.

Det är förvisso sant att många individer i storstadsregionerna och främst i Stockholm använder reseavdraget samt att avdragsbeloppet blir högt. Men det beror på att många bor i Stockholm och att man tjänar förhållandevis mer här. Men om man tittar på andelen av befolkningen som använder reseavdraget är den lägst i Stockholm.

Det finns naturligtvis anledning att ifrågasätta om alla villkor är uppfyllda för att få använda det nuvarande reseavdraget om man bor i storstadsregioner. Kravet att man ska spara två timmar per dag för att använda bilen i stället för kollektivtrafik måste ju vara uppfyllt.

Skatteverket bedömer att ungefär en tredjedel av skattebortfallet från reseavdraget är felaktigt. Man kan undra om Skatteverket har fått rätt förutsättningar för att göra en bra granskning av deklARATIONERNA för att i högre grad säkerställa att avdraget blir rätt.

År 2019 granskade Skatteverket mindre än 1 procent av de deklarerationer som hade reseavdrag. Av de granskade deklARATIONERNA var det nära 70 procent som ändrades.

Här borde det vara förhållandevis enkelt för Skatteverket att använda automatiserade system för att bättre kontrollera att alla förutsättningar är uppfyllda för att få använda reseavdraget.

Till och med Riksdagsförvaltningen har nu infört ett reseräkningssystem för oss riksdagsledamöter där vi bara anger startadress och måladress, och så räknar systemet självt ut sträckan som vi har rest.

Som regeringen nämner i pm:et är reseavdraget den del av deklARATIONEN som det vanligen blir fel på. Då kan man undra vilka insatser och resurser som regeringen givit Skatteverket för att kontrollera och kunna stävja fusk, i stället för att bestraffa alla som gör rätt för sig och som inte har kollektivtrafik som alternativ för sina jobbresor.

Påståendet att det är främst höginkomsttagare som tjänar på det nuvarande reseavdraget är en sanning med modifikation. Visst är det så att en person som betalar en högre skatt också får en större skatterabatt på sitt avdrag. Men det är ju skattesystemets uppbyggnad med progressiva skatter som ger den effekten. Det är samma sak med en skattepliktig förmån som man får från sin arbetsgivare. Där betalar man olika skatt på förmånen beroende på vilken inkomst man har.

Jag vill ändå fråga finansministern om regeringen gjort några ansträngningar för att ge Skatteverket större möjlighet att minska det så kallade skattefelet gällande reseavdraget, alltså deklARATIONER med medvetet eller omedvetet felaktiga avdrag för resor till och från arbetet.

Anf. 138 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag ska ärligt säga att under min tid som finansminister har jag inte tagit några sådana initiativ. Vi har just satt igång arbetet med att titta på ett mer enkelt och transparent system som är enkelt att tillämpa.

När man bygger skattesystem och tänker på kontrollen är det viktigt att det system som ligger i grunden är kontrollerbart hyggligt rätt. Om jag förstod jämförelsen med riksdagens system var det ni fick reda på avståndet för resan. Det hade varit mycket mer komplext om systemet hade räknat ut ifall ni hade kunnat göra en tidsvinst på att ta en buss, en tunnelbana eller på något annat sätt ta er fram och tillbaka.

Dagens system bygger på tidsvinsten. Skatteverket ska inte bara ha koll på var du bor och var du arbetar. Det ska också kunna tidtabellen i bussarna för att reda ut om du har en tidsvinst eller inte i dagens system. Det är ganska komplext. Det är därför jag tror att det ändå finns en poäng i att diskutera om man inte ska ha ett avståndsbaserat system. Det blir mycket lättare att kontrollera.

Jag tror att det också på landsbygden i Sverige finns en känsla av att ett avståndsbaserat system skulle bli mer rättvist. I storstadsområdena blir avstånden kortare i någon mening. Det blir då en omfördelande effekt att det mer blir de långa avstånden som mer kompenseras.

Jag uppfattar att det är en diskussion som förs också på landsbygden att det är rimligt att mer jobba med ett avståndsbaserat system. Sedan finns det synpunkter på avstånden. Är de gränsvåer som har presenterats i promemorian rätt eller inte? Men jag tror att det kan vara ett sätt att komma

vidare också i skattefelsdiskussionen att gå över till ett avståndsbaserat system för att möjliggöra kontroller.

Det är ett annorlunda sätt att göra en skattenedsättning på som promemorian föreslår. Är inte det ett ganska smart sätt att få en skattereduktion som blir mer lika mellan människor? Det innebär att man inte överkompenserar dem med de högsta inkomsterna. Jag tycker att det är ett aptitligt system att införa rent principiellt. Man får en skattereduktion, men man får inte marginaleffektsdiskussionen som vi har med dagens system.

Det kan ändå vara intressant med promemorian och något som skulle möjliggöra en väg framåt. Jag vill fråga Eric Westroth: Är ni principiellt motståndare till ett nytt system, eller är det effekten av promemorians resultat som är problemet? Eller skulle Sverigedemokraterna helst vilja ligga kvar i det gamla reseavdragssystemet? Jag har inte följt den här frågan så länge. Jag borde naturligtvis veta det. Men jag är ganska ny på uppdraget, och jag vet faktiskt inte hur Sverigedemokraterna ställer sig i den här frågan.

Anf. 139 ERIC WESTROTH (SD):

Fru talman! Tack återigen, finansministern, för svaret!

Vi har i vår egen budget drivit att vi ska behålla det nuvarande reseavdragssystemet. Vi har också föreslagit att höja nivån från de 18,50 man tidigare har haft per mil med 5 kronor till 23,50 för att kompensera för de ökade kostnader som bilåkandet har haft de senaste åren.

Om vi tittar på det nya systemet för reseavdrag kan man lite grann vända sig emot att man kan få en situation där du har möjlighet att åka kollektivtrafik till jobbet och kanske har upp till maxgränsen 80 kilometer till jobbet. Effekten kan bli att du får mer i skatteavdrag än vad biljetterna kostar. Du får alltså netto betalt för att kunna ta dig till jobbet. Det vänder vi oss lite emot.

Man borde försöka att rätta till felaktigheterna i det nya systemet. Samtidigt ska man komma ihåg att bilen är det i särklass vanligaste färdmedlet för att ta sig till och från jobbet. Sverige är ett stort och glesbefolkat land. Finansministern nämnde ett antal länder. Sverige är det tredje största landet i Europa, och det är det näst mest glesbefolkade landet. Alla svenskar kommer aldrig att kunna åka kollektivtrafik till jobbet. Bilen är viktig. Försämrar vi reseavdraget så försämrar vi också möjligheterna för företagen att rekrytera den kompetens som råkar bo en bit bort.

Som finansministern säger har det kommit en del remissvar till pm:et. Jag printade ut alla, och det blev en rejäl lunta. Det var många som avstyrkte förslaget och till skillnad från regeringen ansåg att det var alltför ensidigt och tycks gynna storstäder med deras kollektivtrafik.

Jag vill egentligen bara uppmana finansministern att lägga förslaget i papperskorgen och i stället komma till rätta med problemen som finns. Slutligen vill jag tacka finansministern för debatten.

Anf. 140 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Eric Westroth för debatten.

Det är en viktig fråga. Den har diskuterats under lång tid. Vi har i dag ett system som har ett antal brister och som kanske inte får det utfall som vi önskar. Det ska vara ett system som gör det möjligt för människor som

lever och verkar i till exempel landsbygd och glesbygd och behöver sin bil för att kunna ta sig till och från jobbet att kunna göra det.

Det ska fungera på ett bra sätt i hela landet. Det gäller dessutom att vi får ett system som går att kontrollera och som gör att vi inte har skattefel på en tredjedel. Jag tror inte att vi känner till något annat skattesystem i Sverige som har den typen av felaktigheter. Det undergräver respekten för skattesystemet om man inte har system som fungerar.

Den här debatten håller på att föda en ny diskussion. Vad är rimligt? Är det rimligt att hela landet behandlas på exakt samma sätt? Eller kan man tänka sig att storstadsområden som har kollektivtrafik behandlas anorlunda än resten av landet? Jag tycker det, eftersom det finns en annan möjlighet till kollektivtrafik där.

Det är rimligt att ställa sig frågan om det går att hitta ett system med avståndsbaserad ersättning som gör det mycket enklare. Jag tror också att det skulle vara väldigt tydligt mot landsbygden.

Jag förstår att människor kommer att ha synpunkter. Eftersom detta är en modell och den är helt kostnadsneutral finns det säkert en och annan som kommer att ha synpunkter på nivåerna och avstånden. Det är fullt rimligt att människor har det i en remissomgång som denna.

Men som ansvarig minister för systemet tror jag att det är tid för oss att reformera systemet. Det har ett antal brister som vi måste komma till rätta med.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2021/22:272 om stöd till elever med särskilda behov och distansundervisning för hemmasittare

Anf. 141 Statsrådet LINA AXELSSON KIHBLBLOM (S):

Fru talman! Roger Haddad har frågat mig när regeringen avser att lämna en proposition till riksdagen med förslag kring resursskolornas framtid och finansiering. Han har även frågat mig om regeringen kommer att återkomma med förslag kring särskilda undervisningsgrupper med målet att göra det lättare för elever att få en plats när behov uppstår. Slutligen har han frågat mig om regeringen kommer att se över reglerna i syfte att underlätta för skolenheter att bedriva distansundervisning för elever med långvarig och problematisk frånvaro, så kallade hemmasittare.

Inledningsvis vill jag betona vikten av skolans förebyggande och hälsofrämjande arbete. Alla elever ska få det stöd de behöver i ett tidigt skede och i första hand inom den ordinarie undervisningen. De ska även ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling. Syftet är att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Skolor ska alltså anpassa lärmiljön utifrån att elever har olika förutsättningar och behov.

Regeringen ser de utmaningar som finns när det gäller elever som inte får det stöd de behöver, exempelvis enskilt eller i en särskild undervisningsgrupp. De elever som behöver undervisning i en mindre grupp ska kunna få det. Det behövs fler insatser, bland annat för att stödja huvudmän när det gäller att tillgodose elevers behov av särskilt stöd. Därför har regeringen i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1) aviserat satsning-

är inom stöd- och elevhälsoområdet. För 2022 har på regeringens initiativ 40 miljoner kronor avsatts för särskilt stöd, och 40 miljoner kronor årligen har beräknats även för 2023 och 2024.

Med utgångspunkt från förslag från Utredningen om elevers möjligheter att nå kunskapskraven har regeringen gett Statens skolverk i uppdrag att tillsammans med Specialpedagogiska skolmyndigheten ta fram stödmaterial för utredning av en elevs behov av särskilt stöd. Utredningen bedömer att gällande bestämmelser för placering av elever i särskild undervisningsgrupp är tillräckliga, och en stor majoritet av remissinstanserna delar utredningens bedömning. Utredningen har lämnat en rad andra förslag på området som nu bereds inom Regeringskansliet.

Vi avser att under våren 2022 lämna propositionerna om elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning samt om resursskolor och tilläggsbelopp för särskilt stöd till riksdagen. Jag ser fram emot att återkomma med de förslagen.

Generellt sett mår elever bäst och lär sig bäst när de är i en skola och får så kallad närundervisning. Därför är huvudregeln i skolan just närundervisning. En del elever kan av olika anledningar ha svårt att delta i närundervisningen. Distansundervisning kan då vara ett möjligt alternativ. Det måste alltid göras en individuell prövning av om en elev behöver distansundervisning.

Den 1 juli 2021 började nya bestämmelser om både fjärr- och distansundervisning att tillämpas. De nya bestämmelserna om distansundervisning innebär att sådan undervisning kan användas som särskilt stöd under en begränsad tid i grund- och gymnasieskolan. En förutsättning för det är att eleven inte kan delta i den ordinarie undervisningen på grund av en dokumenterad medicinsk, psykisk eller social problematik. I gymnasieskolan får distansundervisning i vissa fall användas för en hel utbildning och inte bara som särskilt stöd.

Distansundervisning får endast utföras av en huvudman inom skolväsendet som har godkänts av Statens skolinspektion. För godkännande krävs bland annat att huvudmannen har förutsättningar att utföra distansundervisning av god kvalitet och att det kan antas att det kommer att finnas ett tillräckligt elevunderlag för att bedriva en stabil verksamhet. Jag vill verkligen trycka på vikten av att huvudmannen har förutsättningar att erbjuda undervisning som håller god kvalitet.

Skolan ska ge alla barn likvärdiga förutsättningar. Därför kommer regeringen att följa utvecklingen inom området noga. Om det visar sig att det är något i regelverket som innebär omotiverade hinder och behöver ändras är regeringen beredd att ta initiativ till att göra det.

Anf. 142 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret på Liberalernas interpellation!

Skolan är vår allra viktigaste fråga. Det är oerhört allvarligt att tusentals elever – 15–16 procent – lämnar den obligatoriska grundskolan varje vårtermin utan grundläggande förkunskaper och behörighet till gymnasiet, som i sin tur är viktigt för att man ska klara sig vidare ut i livet, inte minst ut på arbetsmarknaden, eller till vidare studier inom högre utbildning.

Prot. 2021/22:61
28 januari

Svar på
interpellationer

Den målgrupp som vi särskilt vill lyfta upp i dag är de tusentals barn och elever som inte får det stöd de behöver. Det finns ingen korrekt statistik, eftersom det inte görs någon nationell uppföljning när det gäller den ogiltiga eller den tillåtna frånvaron.

Detta, fru talman, är också en fråga som Liberalerna har drivit de senaste tre åren. Vi vill att det ska finnas en nationell mätning av frånvarostatistiken så att man snabbt och tidigt kan identifiera orsaker till att elever inte dyker upp. Just när det kommer till elever som har olika typer av funktionsnedsättningar, inte minst neuropsykiatriska funktionshinder, autism och adhd, ser vi att frånvaron är högre. Därmed ökar också risken för att bli en så kallad hemmasittare.

Under alla år som jag har jobbat med de viktiga skol- och utbildningsfrågorna är det många som har hört av sig, fru talman, och det är oftast mammor. De är helt förtvivlade över det bristande stödet och den bristande hjälpen för sina barn – oftast pojkar men ibland också flickor. Det är barn som inte upptäcks tidigt och som inte får det stöd de har rätt till tidigt i grundskolan.

I Skolinspektionens granskningar och uppföljningar återkommer detta. Inslagen av anpassad studiegång eller särskild undervisningsgrupp blir vanligare senare, i de högre åldrarna och längre upp i grundskolan – då pratar vi om högstadiet – men även i gymnasiet.

Vi ser också exempel på – och vi vet att mörkertalet är stort – att det finns barn och elever inom svensk skola som inte har varit i skolan på över ett år. Det är oerhört tragiskt och sorgligt varje gång man får ta del av dessa berättelser. Först tror man inte att det är sant: Hur kommer det sig att en elev kan gå hemma utan undervisning och utan att någon aktivt gör mer för att få eleven till skolan?

När man går ned på individnivå och tittar på de enskilda fallen, fru talman, märker man att de här eleverna inget annat vill än att gå till sin skola, träffa sina kamrater, träffa sina lärare, lära sig nya saker och utvecklas.

I stället ser vi exempel där man sätter in en lärarassistent. Man kanske hastigt tar fram en plan. Också där ser vi undersökningar som visar att även om man upprättar en plan och eleven ibland kanske till och med får en plats i en särskild undervisningsgrupp är insatserna inte anpassade, och då blir det fel i alla fall. Det blir fel om man inte utgår från det individuella behovet.

Därför har vi från Liberalerna drivit på för att resursskolor ska få finnas. Det är oerhört viktigt att det skrivs in i skollagen, och jag välkomnar att ett sådant förslag är på väg fram. Men när det gäller särskild undervisningsgrupp vet vi att även om regelverket tillåter det finns det högt satta kriterier och högt ställda krav för att man över huvud taget ska få en plats där.

Min fråga kvarstår därför: Kommer det att bli lättare i den kommande propositionen?

Anf. 143 Statsrådet LINA AXELSSON KIHBLBLOM (S):

Fru talman! Först och främst delar jag Roger Haddads bild. Det är enormt tragiskt med de ärenden som man har fått till sig i egenskap av rektor och skolchef, och det är många insatser på många olika nivåer som måste finnas där för att vi ska lyckas bryta det utanförskap som problem-

atisk frånvaro har skapat. Jag är glad att Roger Haddad och jag delar bilden och vill gå tillbaka till frågeställningarna om när regeringen avser att lägga fram en proposition och om regeringen kommer att återkomma med principer om särskilda undervisningsgrupper.

Som jag sa i mitt svar finns redan möjligheter till särskilda undervisningsgrupper. Det är ett pedagogiskt beslut som i dag rektorer fattar. Med förslaget om särskilt tilläggsbelopp förtydligar vi vilka finansiella möjligheter det finns för rektorer att fatta beslut om särskilda undervisningsgrupper.

När vi tittar på utvecklingen för särskilda undervisningsgrupper kan vi se att det inte har blivit svårare att placera elever i sådana. Andelen rent procentuellt i elevgrupperna som går i särskild undervisningsgrupp rör sig mellan 1,1 procent och 1,3 procent.

Här tycker jag att det är viktigt att se till vad professionen och faktiskt all gemensam forskning säger, nämligen att där finns en strävan mot inkludering men att det i de fall det inte räcker till måste finnas möjligheter. Den här regeringen har därför förtydligat detta och framför allt finansierat skolan på ett sådant sätt att det i dag finns bättre förutsättningar för särskilda undervisningsgrupper. Vi lägger också fram en proposition som handlar om resursskolor och hur tilläggsbeloppet ska tillämpas på ett likvärdigt sätt i Sverige.

Därmed hoppas jag att den frågan är besvarad.

Anf. 144 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Jag hoppas att också vårt förslag om nationell frånvarostatistik kan komma med där. Det är indirekt en del av lösningen, en av flera, för att förebygga hemmasittande och försöka ta reda på varför vi har så många frånvarande, hur det kan komma sig att så många elever, tusentals, inte är i skolan.

Vi har ingen sådan statistik. Jag har pratat med flera organisationer som välkomnar ett sådant initiativ. Det var därför vi i utbildningsutskottet 2019 riktade ett sådant krav. Även om det bidrar till ökad administrativ börda tror jag, fru talman, att de positiva effekterna av att huvudmännen och staten har bättre koll på varför elever är borta från skolplikten är oerhört centrala.

Vi ser i statistiska uppgifter från Skolinspektionen att 1 700 elever hade en ogiltig sammanhängande frånvaro på minst en månad men att 18 000 hade upprepad ströfrånvaro, vilket i sig är en riskfaktor. För några år sedan blev det en kollektiv chock för många av oss när bland annat TV4 i ett inslag sa att över 5 000 elever inte gick i skolan utan var hemmasittare. Problemet är att vi inte vet hur utbrett detta faktiskt är. Därför måste kompetensen bli bättre på skolnivå.

Det är korrekt att det formella regelverket inte hindrar att man erbjuder plats i särskild undervisningsgrupp. Men vi kan titta på Örebro, Eskilstuna och nu senast Sundsvall, som gör kraftiga besparingar på skolväsendet. Vad, fru talman, drar man då ned på? Jo, det särskilda stödet. Det är speciallärare, till exempel, och det är särskild undervisningsgrupp – möjligheten att ge resurser, anställa en extra speciallärare eller erbjuda fyra fem elever att gå längre ned i korridoren till ett särskilt rum där de i sin takt, utifrån sina perspektiv och sina behov, får det stöd de har rätt till.

Konsekvensen är att man blir hemmasittare. Och det är inte bara skolan som drabbas utan även hälsan. Vi ser inom den här målgruppen elever, fru talman, ökad psykisk ohälsa och förtvivlade föräldrar. Jag nämner det igen: Det här drabbar hela hemmet, inte bara skolgången utan även det sociala, familjen. Det finns föräldrar som ringer och säger att de måste sjukskriva sig eller förlänga sin sjukskrivning på grund av att skolan inte erbjuder rätt stöd eller anpassat stöd, vilket självklart riskerar att radera hela familjens ekonomi.

Statsministern sa 2019 här i kammaren att det skulle bli lättare att få plats i särskild undervisningsgrupp. Det förpliktar, fru talman. Det får inte bara bli politisk retorik. De elever som inte får det stöd de har rätt till i dag och de föräldrar som drabbas av problemet måste känna förtroende för och tillit till det politiska systemet.

Anf. 145 Statsrådet LINA AXELSSON KIHBLBLOM (S):

Fru talman! Jag delar helt Roger Haddads bild av problematiken, hur svår den är och hur svårt den drabbar familjer. Det är därför regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att förbättra skolans arbete med stödinsatser, bland annat kompetensutvecklingsinsatser som specialpedagogik för lärande, insatser för utbildning, att anställa fler speciallärare och specialpedagoger samt statsbidrag för personalförstärkningar inom elevhälsan. Vi måste ha personal som jobbar med de här frågorna.

Vi lägger också, som jag redan har sagt, fram propositioner om elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning samt om resursskolor och tilläggsbelopp med särskilt stöd.

I september 2020 beslutade regeringen om nya examensmål i lärarutbildningen för att skolan ska bli bättre på att möta barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter, som ofta är involverade i de här fallen. De nya examensmålen började tillämpas i alla förskolläro- och lärarutbildningar som startade hösten 2021.

Regeringen har även satsat på mer resurser och riktat stöd till de skolor som har tuffast förutsättningar. Ett exempel är bidrag till stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling, där mest resurser går till de skolor som bäst behöver det. Bidraget uppgick till 6,2 miljarder 2021 och drygt 6,5 miljarder 2022.

Arbetet med problematisk skolnärvaro är komplext. Det är också väldigt individuellt. Det åligger varje huvudman, alltså den som har uppdraget att bedriva skola, att följa upp och faktiskt åtgärda problemen. Då är det viktigt att det finns riktlinjer, möjligheter och så vidare.

Den här interpellationen gällde ju inte nationell statistik för att följa upp problematisk skolnärvaro. Den frågan tar jag gärna med Roger Haddad vid ett annat tillfälle. Det är ett väldigt intressant och viktigt område, vill jag säga, och här måste vi jobba tillsammans.

Framför allt handlar det om att pengar ska gå till de elever som behöver det. Skolsegregation och svår arbetsmiljö i vissa utsatta områden där elever inte kan välja ny skola eller att det finns andra lösningar i samhället är också viktiga saker att ta in i detta.

Vi måste jobba tillsammans och målinriktat på området. Detta är också någonting som måste ses som en helhet. Det finns en fara med att vi skapar väldigt många olika skolformer utanför den ordinarie undervisningen. Det många elever söker är att få vara delaktiga i den vanliga skolan, att få vara

vanliga elever. Det är detta vi ska balansera innan vi skapar för många särskilda undervisningsgrupper, särskilda skolor och så vidare.

Forskning visar att strävan mot inkludering är det bästa, men i de fall det inte fungerar ska vi ha kraftiga och goda insatser.

Anf. 146 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Det är 18 000 elever som har upprepade ströfrånvaro i skolan. Det är tusentals elever som aldrig dyker upp i skolan. Många elever har, av olika skäl, varit hemma i över ett år från den obligatoriska grundskolan.

Det finns elever som går i femman och sexan och inte får den svensk- och matematikundervisning som de har rätt till. Vissa får en anpassad studiegång som innebär att man kapar en hel del av schemat. De eleverna kommer aldrig någonsin att få en rättvis chans att komma i fatt sina kamrater och bli behöriga till gymnasieskolan. Det är för många som inte upptäcks över huvud taget. Då får grundskolans senare år och inte minst gymnasiet och vuxenutbildningen lappa och laga.

Det är korrekt att det står i skollagen att man har möjlighet att besluta om plats i särskild undervisningsgrupp. Men vi efterfrågar flexibilitet. Det brister i anpassning. Det brister i kartläggning och utredning. Det brister när man upprättar planerna, och det brister inte minst i kompetens.

Det räcker inte med att man låter eleven gå och sätta sig med tre klasskompisar i ett rum, och så stoppar man in vem som helst – ursäkt uttrycket – som ska ta hand om dem. Självklart ska det vara en specialpedagog eller en speciallärare som kan dessa elever. Och givetvis hoppas vi att alla lärare i hela landet, oavsett vilken skolklass de har, kan hantera eleverna, men det är ett krav som är näst intill orimligt att ställa på landets lärare. Det är därför vi behöver specialpedagoger och speciallärare, både i resursskolor och i särskild undervisningsgrupp, och också behöver satsa på kompetens. Ingen elev ska behöva lämna grundskolan utan tillräckliga förkunskaper.

Anf. 147 Statsrådet LINA AXELSSON KIHBLÖM (S):

Fru talman! Jag bedömer att vi har väldigt skickliga lärare. Vi har väldigt skickliga rektorer. Jag känner inte igen bilden av att vi stoppar in vem som helst och så vidare. Den bilden delar jag inte.

Det jag vet är att lärare behöver kollegor, så att de kan bli ett team som arbetar kring eleverna. Det ska vara flera kollegor som kan jobba med de elever som behöver mest. Då vill jag återigen knyta an till att vi i regering och riksdag fattar beslut om statsbidrag som ska gå till de skolor som behöver mest, och ungefär lika mycket läcker ut från skolsystemet.

Det finns något som heter skolpliktsavdrag, som vi kommer att diskutera i den här kammaren. Det handlar om att vissa skolor måste ta emot alla elever, och i dag får de inte resurser för att göra det. Systemet läcker.

Jag vill också påminna Roger Haddad om att den läroplan som vi socialdemokrater nu reformerar gjorde det väldigt svårt för många lärare att förstå vad man skulle kunna. Framför allt var det väldigt svårt, ja nästan omöjligt, för många elever med en NPF-diagnos att förstå: Vad gör jag här? Vad ska jag lära mig? Det var stora och svävande föreställningar som dessa elever har väldigt små chanser att lyckas med.

Prot. 2021/22:61

28 januari

Svar på

interpellationer

Detta åtgärdar vi. Vi tillför resurser. Vi tillför juridiken, lagen, och de beslut som behövs för att skapa goda förutsättningar för Sveriges lärare och rektorer att fatta kloka beslut som har eleverna i fokus.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 27 januari

2021/22:304 Marockos brott mot mänskliga rättigheter
av *Lotta Johnsson Fornarve* (V)
till utrikesminister *Ann Linde* (S)

§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 27 januari

2021/22:918 Tider för ripjakt

av *Runar Filper* (SD)
till statsrådet *Anna-Caren Säterberg* (S)

2021/22:919 Ersättning för sälavskjutning

av *Runar Filper* (SD)
till statsrådet *Anna-Caren Säterberg* (S)

2021/22:920 Skottpengar på skarv

av *Runar Filper* (SD)
till statsrådet *Anna-Caren Säterberg* (S)

2021/22:921 Björnstammens storlek

av *Runar Filper* (SD)
till statsrådet *Anna-Caren Säterberg* (S)

2021/22:922 Tak för vargstammen

av *Runar Filper* (SD)
till statsrådet *Anna-Caren Säterberg* (S)

2021/22:923 Handläggningstider för personnummer

av *Jonny Cato* (C)
till finansminister *Mikael Damberg* (S)

2021/22:924 Lånemarknaden

av *Mattias Karlsson* i Luleå (M)
till statsrådet *Max Elger* (S)

2021/22:925 Skuldregister

av *Mattias Karlsson* i Luleå (M)
till statsrådet *Max Elger* (S)

2021/22:926 Behovet av fler häktes- och anstaltsplatser
av *Mattias Karlsson* i Luleå (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:927 En sammanhållen hållning gentemot Mali
av *Hans Wallmark* (M)
till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2021/22:928 Åtgärder mot lantbrukarnas ökade kostnader
av *Ann-Sofie Alm* (M)
till statsrådet Anna-Caren Säterberg (S)

2021/22:929 Myndighetsanställdas överlämnande av uppgift
av *Lars Beckman* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:930 Ofrivillig organdonation i Kina
av *Ann-Sofie Alm* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2021/22:931 Påverkan av politiska beslut genom ekonomiskt stöd
av *Mattias Karlsson* i Luleå (M)
till kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S)

2021/22:932 Handläggningstider för vapenlicenser
av *Alexandra Anstrell* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:933 Situationen i Myanmar
av *Anders Österberg* (S)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2021/22:934 Kritiserad användning av bredbandspengar
av *Per Schöldberg* (C)
till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:935 Nordiska garantier för gränsfrihet
av *Ann-Sofie Alm* (M)
till näringsminister Karl-Petter Thorwaldsson (S)

2021/22:936 Utvecklingsarbetet på sträckan Oslo–Stockholm
av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:937 Kostnadskontroll i infrastrukturprojekt
av *Åsa Coenraads* (M)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:938 Proportionerlig kompensation för elkostnader
av *Maria Malmer Stenergard* (M)
till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:939 Bekämpning av bidragsfusk
av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:940 Effektivare bekämpning av drograttfylleri
av *Linda Modig* (C)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:941 Miljöprövning
av *Eric Palmqvist* (SD)
till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

Prot. 2021/22:61
28 januari

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 14.24.

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med § 1 anf. 81 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 13 anf. 120 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

GERGÖ KISCH

/Olof Pilo

§ 1 Särskild debatt om hedersrelaterat våld och förtryck.....	1
Anf. 1 JUNO BLOM (L)	1
Anf. 2 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	1
Anf. 3 JOHAN FORSSELL (M)	2
Anf. 4 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	3
Anf. 5 HELENA VILHELMSSON (C).....	4
Anf. 6 GUDRUN NORDBORG (V).....	5
Anf. 7 SOFIA DAMM (KD).....	5
Anf. 8 JUNO BLOM (L).....	6
Anf. 9 ANNIKA HIRVONEN (MP).....	7
Anf. 10 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	8
Anf. 11 JOHAN FORSSELL (M) replik.....	8
Anf. 12 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	9
Anf. 13 JOHAN FORSSELL (M) replik.....	9
Anf. 14 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	9
Anf. 15 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	10
Anf. 16 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	10
Anf. 17 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	10
Anf. 18 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	11
Anf. 19 HELENA VILHELMSSON (C) replik	11
Anf. 20 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	11
Anf. 21 HELENA VILHELMSSON (C) replik	12
Anf. 22 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	12
Anf. 23 SOFIA DAMM (KD) replik.....	12
Anf. 24 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	13
Anf. 25 SOFIA DAMM (KD) replik.....	13
Anf. 26 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	13
Anf. 27 JUNO BLOM (L) replik.....	14
Anf. 28 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	14
Anf. 29 JUNO BLOM (L) replik.....	14
Anf. 30 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	15
Anf. 31 JOHAN FORSSELL (M).....	15
Anf. 32 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	16
Anf. 33 JOHAN FORSSELL (M) replik.....	16
Anf. 34 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	16
Anf. 35 JOHAN FORSSELL (M) replik.....	16

Anf. 36	GUDRUN NORDBORG (V) replik	17
Anf. 37	JOHAN FORSSELL (M) replik.....	17
Anf. 38	GUDRUN NORDBORG (V) replik	17
Anf. 39	JOHAN FORSSELL (M) replik.....	18
Anf. 40	TOBIAS ANDERSSON (SD).....	18
Anf. 41	HELENA VILHELMSSON (C) replik	18
Anf. 42	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	19
Anf. 43	HELENA VILHELMSSON (C) replik	19
Anf. 44	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	19
Anf. 45	JUNO BLOM (L) replik	20
Anf. 46	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	20
Anf. 47	JUNO BLOM (L) replik	20
Anf. 48	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	21
Anf. 49	HELENA VILHELMSSON (C)	21
Anf. 50	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	21
Anf. 51	HELENA VILHELMSSON (C) replik	22
Anf. 52	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	22
Anf. 53	HELENA VILHELMSSON (C) replik	22
Anf. 54	JUNO BLOM (L) replik	23
Anf. 55	HELENA VILHELMSSON (C) replik	23
Anf. 56	JUNO BLOM (L) replik	23
Anf. 57	HELENA VILHELMSSON (C) replik	23
Anf. 58	GUDRUN NORDBORG (V).....	24
Anf. 59	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	24
Anf. 60	GUDRUN NORDBORG (V) replik	24
Anf. 61	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	25
Anf. 62	GUDRUN NORDBORG (V) replik	25
Anf. 63	JUNO BLOM (L) replik	25
Anf. 64	GUDRUN NORDBORG (V) replik	26
Anf. 65	JUNO BLOM (L) replik	26
Anf. 66	GUDRUN NORDBORG (V) replik	26
Anf. 67	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	27
Anf. 68	GUDRUN NORDBORG (V) replik	27
Anf. 69	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	27
Anf. 70	GUDRUN NORDBORG (V) replik	27
Anf. 71	SOFIA DAMM (KD).....	28
Anf. 72	JUNO BLOM (L).....	28
Anf. 73	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	29
Anf. 74	JUNO BLOM (L) replik	29
Anf. 75	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	29
Anf. 76	JUNO BLOM (L) replik	30
Anf. 77	ANNIKA HIRVONEN (MP).....	30
Anf. 78	JUNO BLOM (L) replik	31
Anf. 79	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	31
Anf. 80	JUNO BLOM (L) replik	31
Anf. 81	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	31
Anf. 82	Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	32
§ 2	Avsägelse.....	32
§ 3	Anmälan om kompletteringsval	33

§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	33	Prot. 2021/22:61
§ 5 Anmälan om faktapromemorior	34	28 januari
§ 6 Anmälan om återkallelse av proposition	34	-----
§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott	35	
§ 8 Svar på interpellation 2021/22:246 om kritiken mot Sverige från FN:s kvinnokommitté	35	
Anf. 83 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	35	
Anf. 84 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	36	
Anf. 85 PONTUS ANDERSSON (SD).....	37	
Anf. 86 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	38	
Anf. 87 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	39	
Anf. 88 PONTUS ANDERSSON (SD).....	39	
Anf. 89 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	40	
Anf. 90 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	41	
Anf. 91 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	42	
§ 9 Svar på interpellation 2021/22:250 om nationellt avhopparsprogram	42	
Anf. 92 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	42	
Anf. 93 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	43	
Anf. 94 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	44	
Anf. 95 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	45	
Anf. 96 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	46	
Anf. 97 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	47	
Anf. 98 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	48	
§ 10 Svar på interpellation 2021/22:273 om Sveriges försörjningsberedskap	49	
Anf. 99 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	49	
Anf. 100 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	50	
Anf. 101 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	51	
Anf. 102 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	52	
Anf. 103 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	53	
Anf. 104 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	54	
Anf. 105 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	55	
§ 11 Svar på interpellation 2021/22:277 om stängda gränser	55	
Anf. 106 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	55	
Anf. 107 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	56	

Anf. 108 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	57
Anf. 109 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	58
Anf. 110 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	59
Anf. 111 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	60
Anf. 112 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	60
§ 12 Svar på interpellation 2021/22:159 om skatten på begagnad elektronik	61
Anf. 113 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S).....	61
Anf. 114 HELENA BOUVENG (M).....	61
Anf. 115 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S).....	62
Anf. 116 HELENA BOUVENG (M).....	63
Anf. 117 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S).....	63
Anf. 118 HELENA BOUVENG (M).....	63
Anf. 119 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S).....	64
§ 13 Svar på interpellation 2021/22:160 om ekonomisk jämfällighet.....	65
Anf. 120 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S).....	65
Anf. 121 HELENA BOUVENG (M).....	65
Anf. 122 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S).....	66
Anf. 123 HELENA BOUVENG (M).....	67
Anf. 124 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S).....	68
Anf. 125 HELENA BOUVENG (M).....	69
Anf. 126 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S).....	69
§ 14 Svar på interpellation 2021/22:162 om en förstärkning av Tullverket	70
Anf. 127 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S).....	70
Anf. 128 KJELL JANSSON (M).....	71
Anf. 129 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S).....	72
Anf. 130 KJELL JANSSON (M).....	73
Anf. 131 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S).....	74
Anf. 132 KJELL JANSSON (M).....	75
Anf. 133 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S).....	76
§ 15 Svar på interpellation 2021/22:177 om ett förändrat reseavdrag	76
Anf. 134 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S).....	76
Anf. 135 ERIC WESTROTH (SD).....	77
Anf. 136 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S).....	78
Anf. 137 ERIC WESTROTH (SD).....	79
Anf. 138 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S).....	80
Anf. 139 ERIC WESTROTH (SD).....	81
Anf. 140 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S).....	81
§ 16 Svar på interpellation 2021/22:272 om stöd till elever med särskilda behov och distansundervisning för hemmasittare.....	82
Anf. 141 Statsrådet LINA AXELSSON KIHBLBLOM (S).....	82
Anf. 142 ROGER HADDAD (L).....	83
Anf. 143 Statsrådet LINA AXELSSON KIHBLBLOM (S).....	84

Anf. 144 ROGER HADDAD (L).....	85	Prot. 2021/22:61
Anf. 145 Statsrådet LINA AXELSSON KIHBLBLOM (S).....	86	28 januari
Anf. 146 ROGER HADDAD (L).....	87	-----
Anf. 147 Statsrådet LINA AXELSSON KIHBLBLOM (S).....	87	
§ 17 Anmälan om interpellation	88	
§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	88	
§ 19 Kammaren åtskildes kl. 14.24.....	90	